

په الله تعالى ايمان

معنى،

دلایل

او خوبستني ئې

حکمتیار

Ketabton.com

پر اللہ تعالیٰ ایمان

معنی،

دلایل

او غوبستنی ئی

حکمتیار

فهرست

صفحه	عنوان
۱	د ناشر مقدمه
۳	سريزه
۷	په الله تعالى ايمان
۲۷	الله جل شأنه د رحمت په آثارو کي
۳۶	د اوبو د تصفيې الهي نظام
۳۹	طبيعي لارښوونې
۴۳	د شپې او ورځې الهي نظام، ستره الهي پېرزوينه
۴۹	د پيغمبرانو بعثت د رحمن رب بله پېرزوينه
۵۰	د ظالمانو مواخذه د الله د پېرزويني بله نښه
۵۴	الله د دې ملک مالک دئ
۵۹	ستا د مرگ پر پکړه څوک کوي؟
۵۹	دا هر څه د چا ارادې ته تسليم دي؟
۸۳	په الله جل شأنه د ايمان مقتضيات

- ۸۹..... یوازي له الله نه استعانت
- ۱۰۹..... له الله جل شأنه سره کلکه مینه
- ۱۱۶..... یوازي له الله نه وپره
- ۱۳۲..... ولي به یوازي له الله جل شأنه نه وپرېږو؟
- ۱۴۰..... په خپل رزق یوازي له الله نه وپره
- ۱۴۷..... عزت او ذلت د الله په اختیار کي دی
- ۱۵۳..... پر الله توکل
- ۱۶۰..... ډاډه او مطمئن زړه
- ۱۷۷..... اطاعت
- ۱۸۳..... دوستي او دښمني د الله لپاره

بسم الله الرحمن الرحيم

د ناشر مقدمه

د الله تعالى د پېرزوينو ممنون يو چي مور ته ئې د يوه بل ښكلي كتاب د خپرولو توفيق راکړ، دا کتاب د هغو درسونو د لړۍ يوه برخه ده چي ورور حکمتيار د اردوی سپاهيان رضاکار اسلام (اسرا) په تربيتي غونډو کي رضاکارانو ته درلودل او په ۱۳۶۹هـ ش کال کي د کتاب په بڼه کي ترتيب او چاپ شوی، د ځينو عربو ورونو په غوښتنه؛ په عربي ترجمه او په کافي شمېر کي خپور شوی، دا کتاب په الله تعالى باندي د ايمان معنی، غوښتنې او هغه دلايل وړاندي کوي چي د الله تعالى د شته والي د اثبات لپاره په قرآن کي راغلي، د دې درسونو دا لړۍ د لاندي پنځو کتابونو په بني کي خپره شوې:

۱. په الله تعالى ايمان، معنی، دلايل او غوښتنې ئې.
۲. په آخرت ايمان، معنی، دلايل او غوښتنې ئې.
۳. په پيغمبرانو ايمان، معنی، دلايل او غوښتنې ئې.
۴. په کتابونو ايمان، معنی، دلايل او غوښتنې ئې.
۵. په ملائکو او قضا او قدر ايمان، معنی، دلايل او غوښتنې ئې.

د دغو اساسي مسايلو اهميت ته په پام سره مو دا غوره وگڼله چې يو ځل بيا ئې خپل خدای پال او په دين مين ولس ته وړاندي كړو، هغو بايمانه ځوانانو ته چې د غربي استعمار د فكري يرغل په ضد ئې د مبارزې سنگر تود ساتلی او غواړي د ايمان په حقيقت پوه شي، نورو ته ئې وښيي، خپل فردي او اجتماعي ژوند د ايمان په رڼا كې او د خپل رب د لارښوونو مطابق تنظيم كړي، او په آزاد او خپلواك افغانستان كې د اسلام پرتمين بيرغ رپانده وگوري، د دې كتابونو د ژورې او دقيقې مطالعې بلنه وركوو، دعاء كوو چې الله تعالى موږ په دنيا او آخرت كې د هغو تورياليو مبارزينو په صف كې محسوب كړي چې له الله تعالى پرته بل چا ته سر نه ټيټوي، له بل چا طمعه او وېره نه لري، د خپل رب رضا لټوي او دې سپېڅلي هدف ته د رسېدو په لار كې هرې قربانۍ ته چمتو دي.

اللهم اهدنا الصراط المستقيم

بسم الله الرحمن الرحيم

سريزه

ايمان هغه جازم او راسخ اعتقاد ته وايي چي له علم او معرفت نه پيل کېږي او په کلک او پوخ باور بدلېږي. يعنى علم د ايمان پيل او ايمان د پوهي او معرفت پای دى.

د ايمان خاوندان مکلف دي چي د مؤمن به شيانو په اړه هومره علم او معرفت ولري چي همدا پوهه او معرفت ئې په يقين او ايمان بدل شي. مورې مکلف يو ټول هغه شيان وپېژنو چي د ايمان دعوى پرې کوو. د دغو مؤمن به شيانو په اړه بايد زموږ علم او بيا ايمان داسي کامل او راسخ وي چي هيڅ شى او هيڅ حالت ونشي توانېدى زموږ په زړونو کي د شک باعث شي. لکه چي ويل شوي:

ليس الايمان بالتمنى ولا بالتحلى ولكن هو ما وقر فى القلب و صدقه العمل
ايمان نه په هيلي او تمنا سره دى او نه په تحلى "سينگار او خپله بڼه
بدلولو" سره؛ بلکي "ايمان" هغه څه دى چي په زړه کي تقرر مومي او عمل
ورباندې شهادت ورکوي.

قرآن عظيم الشأن د اهل کتابو د هغو کسانو په اړه چي امي او بې

سواده ول، په ليک لوست نه پوهېدل، گمان ئې کولو چي په الله او د ده په کتاب ايمان لري، خو الله ته د دوی دا ايمان د منلو وړ نه وو، فرمايي:

بِقَوْلِهِمْ إِنَّا كَانُوا مِنكُم مِّن قَبْلُ وَإِنَّا لَمَنكُم

البقره: ۷۸

قوله

او له دوی نه ځيني ايمان دي "ليک لوست نشي کولی" په کتاب نه پوهېږي مگر "څه" هيلي او نه دي دوی مگر دا چي گمانونه کوي گورئ چي هيلي او گمانونه کفايت نه کوي، دلته علم او يقين ته ضرورت دئ، داسي علم چي په باور او يقين بدل شي او د زړه په تل او د دماغ په سلول، سلول کي داسي ځای ونيسي چي د شک او شهبې لپاره هيڅ مجال پاته نشي.

زموږ د ايمان څو مهمي او ستري برخي دي چي په کار ده لومړی د هري برخي په مفهوم او معنی پوه شو، بيا د هغې په اړه هومره ژور او جامع دلائل ولرو چي دا پوهه او علم په کامل يقين او باور بدل شي او بيا د دې ايمان په غوښتنو او مقتضياتو پوه شو.

په الله جل شأنه، د قيامت په ورځي، د الله په کتابونو، د ده په پيغمبرانو، په ملائکو او په قضا او قدر ايمان زموږ د عقيدې تر ټولو ستري او مهمي برخي دي، په کار ده تر هر څه د مخه د ايمان په دغو اساساتو او ارکانو ځان پوه کړو. که زده کړه کوو او د علم په تحصيل کي لگيا کېږو، بايد له دې ځايه کار پيل کړو، که نورو ته څه ښيو او د دعوت په کار کي

حان مصروفوو باید په همدغو اساساتو ترکیز وکړو. متأسفانه حینې داسې دي چې دغو اساساتو ته د اعتناء او توجه په حای، په ضمنې او ثانوي مسائلو کې هومره مصروف شوي چې دغو مسائلو ته ئې د توجه او پاملرني وخت نه دی موندلی، هغوی په دې اړه بحث نشي کولی، چاته قناعت نشي ورکولی، سوالونو ته حواب نشي ویلی او اساساً پدې اړه د ویلو لپاره څه نه لري. د قرآن د الفاظو او کلماتو په اړه صرفي او نحوي تحقیق کولی شي، د بلاغت په دقایقو او لطائفو پوهېږي، د یونان د فلسفې او منطق په اړه بحث او مجادله کولی شي. خو که ترې وغواړو چې دا ثابته کړي چې له مرگ نه بعد ژوندون حق دئ، حساب او کتاب مکافات او مجازات حق دي، هیڅ نشي ویلی، په دې اړه د قرآن له سلگونو دلائلو څخه یو هم نشي تشریح کولی. که د قضا او قدر په اړه ترې وپوښتو وایي: "په دې باب له بحث او څېړني څخه ممانعت شوی!!" حال دا چې مورې مکلف یو په قضا او قدر ایمان ولرو، ایمان د معرفت نه پرته نشي کېدی، باید د قضا او قدر په مفهوم پوه شو، دا بېله خبره ده چې په دې اړه بحث خاص حد لري چې له هغه نه تېرېدل پدې خاطر منع شوي چې هلته انسان ته مخکې تگ ممکن نه دئ، په خپل حد باید اکتفاء وکړي، لکه چې د الله جل شأنه په اړه بحث معین حد لري، د صفاتو او افعالو په اړه بحث او د ثبوت لپاره ئې دلائل لټول او وړاندي کول، نه یوازي مجاز بلکې ضروري دي او قرآن پدې اړه په سلگونو دقیق بحثونه کړي او ژور او مقنع دلائل ئې وړاندي کړي، خو د الله جل شأنه د ذات په اړه بحث او څېړنه، د انسان له توان او فهم نه

اوچته ده، دې ساحې ته له نوتلو نه منع شوی.

ځینې نور بیا داسې دې چې د امریکا او روس په ارتباط او د بین المللي سیاسي پېښو په اړه خو په غټو غټو الفاظو بحثونه کولی شي، له غرور نه د ډکې ناستې پاستې نه ئې داسې معلومیږي چې ته به وایې لوی لوی کتابونه به ئې په سینه کې ذخیره شوی وي، خو چې لږ ئې ولټوې او د ایمان د اساساتو او مبادیو په اړه ئې د پوهې د اندازې معلومولو هڅه وکړې، نو ډېر ژر او په آسانی سره به درته معلومه شي چې هسې د غوښې پر پرې پرې مجسمې دي.

المناقون: ۴ ..... (0%Zj B È à zì Nù(x...

داسې دي لکه تکیه کړی شوی لرگي

د دغو اعتقادي اساساتو د اهمیت په خاطر به مورې هره برخه بېله بېله د قرآن د آیتونو په رڼا کې خپرو او ان شاء الله پر هغه به تفصیلي بحث کوو، امید دئ الله جل شأنه مورې د حق په لوري هدایت کړي او په حق د پوهېدو او په هغه د عمل توفیق راکړي.

الهم ارنا الحق حقاً و ارزقنا اتباعه
و ارنا الباطل باطلاً و ارزقنا اجتنابه

حکمتیار

بسم الله الرحمن الرحيم

په الله تعالی ایمان

په الله تعالی باندي د ایمان موضوع به تر دریو عنوانو لاندې څېړو:

- په الله د ایمان معنی.
- د دې ایمان او باور د اثبات لپاره دلائل.
- او په الله جل شأنه باندي د ایمان غوښتنې او مقتضیات.

په الله جل شأنه ایمان:

په الله باندي د ایمان معنی دا ده چې دا زمکه، آسمانونه او په هغه کې هر څه داسې پیدا کوونکی، پالونکی او ساتونکی لري چې هر څه ئې پیدا کړي، د هر څه پالنه او ساتنه کوي، دا عالم د هغه ملک او هغه ئې خالق او رب دی، پدې عالم کې د هغه اراده نافذه ده او هر څه د ده په اراده تر سره کېږي، په خپل ذات، صفاتو او افعالو کې د ټولو بښګڼو او محامدو خاوند او د ټولو ستاېنو وړ دی او له هر عیب او نقص نه منزله او اوچت. نه د دې عالم په پیدایښت کې د چا مرستي ته اړ شوی او نه ئې په پالنه او ساتنه کې چا ته محتاج دی، هر څه په خپل پیدایښت کې، په خپلي پالنې او روزنې کې او په خپلي بقاء او دوام کې ده ته اړ او محتاج دي.

داسي نه ده چي دنيا ئې پيدا كړې او بيا ئې خپلي مخي ته مهمل پرېښي وي او دلته حوادث او پېښي په خپل سر او تصادفي رامنځ ته كېږي، بلکي د دې عالم پيدا كوونکی ذات په خپل دې ملک کي، د مالک الملک په حيث تصرف کوي، هر څه اداره کوي، د عالم هر جزء ته جهت ورکوي، هر څه د ده په اراده تر سره کېږي، پېښي او حوادث د ده له ارادې سره سم او د هغو سننو او ضوابطو مطابق تحقق مومي چي الله وضع کړي او هر څه طوعاً او کرهأً د دغو الهي سننو په وړاندي مقهور او منقاد دي.

نفع او ضرر د ده په اختيار کي او عملونو ته په دنيا او آخرت کي دی بدله ورکوي، هر څه د ده په اراده او د ده له مشيت سره سم، د خاص مقصد لپاره پيدا کېږي، په خپل معين مسير او مدار کي خوځېږي او په پيدايښت او حرکت ئې خاص نتايج مرتب کېږي او د پېښو او حوادثو عواقب او نتايج هغه ټاکي.

• دا الله به چېرې لټوو؟

• او د دې عقيدې لپاره څه دلائل لرو؟

قرآن عظيم الشان چي په کوم څه موږ ته د ايمان راوړلو او باور ساتلو امر کوي، د هغه د اثبات لپاره هومره ژور او جامع دلائل وړاندي کوي چي د هر ډول شک او شېبې مجال ختم کړي او د انسان د زړه سلول، سلول د هغه په حقانيت شهادت ورکړي، خو د دې په ځای چي مبهم او غامض فلسفي دلائل وړاندي او له دې لارې د يوې اعتقادې مسئلې د اثبات

هڅه وشي، برعکس، قرآن عظیم الشان داسي څرگند، و اضح، محسوس او مشهود دلائل وړاندي کوي چي په دې عالم کي خواره دي او هر چا ته د درک وړ.

قرآن عظیم الشان چي په الله تعالی باندې د ایمان په ارتباط کوم دلائل وړاندي کړي، په دريو برخو کي را خلاصه کېږي:

الف: په عالم کي د ربوبیت هغه آثار او مظاهر چي د دې عالم په پیداکوونکي، پالونکي او ساتونکي رب شهادت ورکوي او هر لیدونکی ورباندې متقاعد کوي.

ب: د رحمت او پېرزویني هغه خوږې نښې چي په څرگنده توگه د رحمان رب په لور د انسان لارښوونه کوي.

ج: هغه سنن او ضوابط چي د دې عالم هر څه د هغه په وړاندې مطیع او منقاد دي او له هغه نه د سر غږاوي توان نه لري او په واضحه توگه دا په گوته کوي چي دا عالم یو داسي مالک الملک الله اداره کوي چي دلته د ده اراده حاکمه او نافذه ده او د دې عالم د ادارې واگي ئې په اختیار کي دي. دا هر څه په دې عالم کي چا پیدا کړي؟ د هغه ساتنه او پالنه څوک کوي؟ او هغه څوک دی چي د دې عالم په هر گوټ او هر جزء کي د رب په حیث تصرف کوي؟

آیا په دې عالم کي د بناېست، نظم او ښېگڼو خوږې نښې، په دې شهادت نه ورکوي چي د دې کائناتو پیداکوونکی، پالونکی او ساتونکی ذات هغه الله جل شأنه دی چي د ټولو ستاېنو وړ او د ټولو ښېگڼو خاوند

دئ؟ د دې عالم بې انتهاه اجزاء چي هر يو ئې په خپل حد کي کامل دی او په جوړښت کي ئې له بشپړ دقت نه کار اخیستل شوی او هر يو د يوه خاص هدف د تحقق لپاره په کار گمارل شوی چي په منظمه او مستمره توگه او په ټول انهماک سره د هماغه معين هدف د تحقق لپاره په کار لگيا دئ، د هر جزء وجود په خپله هم په دې عالم کي يو خالي حای ډکوي او يوه ضرورت ته حواب وايي او په هغو نتايجو سره هم چي د دوی په مسلسل او منظم حرکت مرتب کېږي، خالي حایونه ډکېږي او اړتياوو ته حواب ويل کېږي.

په دې عالم کي څوک کوم بې هدفه، عبث، خوشی، له ضرورت نه کم او يا له ضروري مقدار نه زیات شی نشي په گوته کولی.

هغه څوک دئ چي دا خور عالم ئې له دې ښاپست، کمال او ښېگڼو سره پیدا کړی او په هغه کي ئې دا دقیق نظم وضع کړی، د عالم د ټولو اجزاوو ترمنځ ئې دا موزون او متناسب ارتباطات او اړيکي ټينگي کړي، د دې عالم پالنه او ساتنه کوي، او د هري ذرې روزنه ئې کوي، رشد ورکوي کمال ته ئې رسوي، په مستمر او منظم ډول ئې مخ په وړاندي خوځوي او پر خوځېدو او حرکت ئې له مخکي نه ټاکل شوي نتايج مرتب کوي؟

موږ د دې عالم د پرله پسې، منظم او دقیق بدلون او تحول تر شا چي ټول له ثابتو سننو او ضوابطو سره سم تر سره کېږي، د يوه داسي پالونکي ذات نامرئي لاس په خپل عقل او شعور سره لمس کوو چي په پوره غور او دقت سره ټول امور سمبالوي، د هر څه پيدايښت له هيڅ نه پيلوي، له يوه

حالت نه ئې بل ته بدلوي، له مخکي نه ټاکل شوي مراحل ورباندي پلي کوي، ورو ورو او د ثابتو سننو او ضوابطو سره سم، د کمال طرف ته وده ورکوي، خاص نتایج ورباندي مرتب کوي، يوه اړتيا او ضرورت ورباندي پوره کوي، يوه خلا او تش حای ورباندي ډکوي او په پای کي ئې په زوال محکوموي، دور ئې پای ته رسوي او حای ئې بل ته خوشي کوي.

د هر با شعوره او با ضميره خپرونکي د بصيرت سترگي په آسانی سره کولی شي دا حقيقت درک کړي چي په دې خور او پراخ عالم کي دا دقيق، تنظيم شوي او با هدفه بدلونونه او تحولات حتماً د يوه داسي حکيم او عليم رب د تصرف آثار او نښي دي چي د کمال خاوند دئ او هر څه د ده په اراده تر سره کېږي.

د خيال په دنيا کي بې حايه هڅه پرېږده، لرې مه ځه، ستا په خپل نفس او ستا په ملموس ماحول کي او په هغه څه کي چي ته ئې عادي جريان گڼي او د هغه په اړه ستا حساسيت په دې دليل ختم شوی چي ورسره عادي شوی يې، په هر قدم کي، هري خواته او په هر څه کي په سلهاوو نښي، د الله جل شأنه په لوري ستا د لارښووني لپاره خوږې دي او په الله باندي ايمان ته بلنه درکوي. لکه چي قرآن فرمايي:

3, j&hR& NGD uüvWf Qn MĀ gr& pĥ É sĀy\$ ĩ sĪy# ĩ Oj/Tg™

فصلت: ۵۳ ĈİÈ %κĭ- 86κ ēä4ē ¼R&y7 ĥĭ Ē 8f N9r&

دېر ژر به خپل آيتونه په آفاق او د دوی په نفسونو کي وروښيو، تر څو

ورته څرگنده شي چي هغه حق دئ.

همدا راز فرمايي:

قوله في بيان ان الله لا يمشي على السلك المستقيم

الفاتحه: ۱:

ستاښني ټولي د عالمونو رب الله لره دي

يعني هغه ذات چي په دې عالم کي د رب په توگه تصرف کوي او د هر څه پالنه او روزنه کوي، همدا الله هغه ذات دئ چي ستاښني ټولې ده لره دي. يعني په دې عالم کي د پالني او روزني مظاهر، په خپله د الله جل شأنه لوري ته زموږ لارښوونه کوي او موږ ته دا ثابتوي چي الله جل شأنه د کمال خاوند، د ستاينو وړ او له هر عيب او نقص نه منزه دئ.

الله جل شأنه به په خپلو ذهني او خيالي تصوراتو کي نه، بلکي د عالم په غېږ کي، د ربوبيت په مظاهرو او نښو کي لټوو، بايد د الله د اثبات لپاره او له هره عيبه د هغه تنزيه او په هري ستاښني سره ئې د ستاښني لپاره د دې عالم په ملموس، محسوس او مشهود ربوبيت استناد وکړو، نه دا چي د خارق العاده او فوق العاده پېښو په لټه کي وو او اعجازونو ته انتظار وکړو. قرآن عظيم الشان د دې خبرې مدعي دئ چي هيڅوک نشي توانېدلی په دې پراخ عالم کي، کومه خلا او قصور په گوته کړې، نشي توانېدی کوم اضافي شی، کم شی، کوم نقص، عدم توازن، عدم تعادل، او د يووالي او تنسيق نشتوالی ومومي، هر څومره چي انسان په دې عالم کي د نقص، فطور او قصور د موندلو لپاره څېړنه او هڅه وکړي او له ډېري پلټني او ځير کېدو نه ئې سترگي ستړي او ستومانه شي، هيڅکله به ونه توانېږي چي

د الله په مخلوقاتو کي کوم نقص، خطا، خلا او بې نظمي ونښي، په دې اړه قرآن فرمايي:

﴿لَا يَخْلُقُ أَشْيَاءً مُّشَابِهَةً لِّهَا ۚ لِكُلِّ شَيْءٍ عِلْمٌ عِنْدَ رَبِّهِ ۚ﴾

﴿يَعْلَمُ مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ وَلَا يُحِيطُ بِشَيْءٍ سِوَا مَا عِنْدَ رَبِّهِ ۚ﴾

الملك: ۳۴ ﴿يَعْلَمُ مَا بَيْنَ أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ وَلَا يُحِيطُ بِشَيْءٍ سِوَا مَا عِنْدَ رَبِّهِ ۚ﴾

هغه ذات چي اوه پور پور آسمانونه ئې پيدا كړل، آيا د رحمان الله په پيدايښت "مخلوق" كې څه تفاوت او بېلوالی گوري؟ نو سترگي وغړوه او وگوره آيا كوم فطور "سوري، خلا او چاود" وينې؟ بيا سترگي په وار وار وغړوه "هومره چي" ستومانه او نامراده بېرته درته راوگرځي، حال دا چي ارمانجنې وي.

يعني كه هر څومره په دې عالم كې د نقص، قصور او فطور په طمع څېړنه وكړې، مراد ته به و نه رسېږې، دا آرمان به دې پوره نشي او حاصل به دې د سترگو له ستړيا او نامرادۍ نه پرته بل څه نه وي.

د الانفطار په سوري كې له هغه انسان نه چي د خپل رب په پېژندلو او موندلو كې ئې لار ورکه كړې او غولېدلی په حيرانتيا سره پوښتي:

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَلَمْ يَخْلُقْكُمْ أُولَئِكَ الَّذِينَ يُوَفِّقُنَا لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ﴾

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَلَمْ يَخْلُقْكُمْ أُولَئِكَ الَّذِينَ يُوَفِّقُنَا لَعَلَّكُمْ تَعْقِلُونَ﴾

اې انسانه! د خپل کریم پالونکي رب په اړه څه شي غولولى يې، هغه چي پيدا ئې کړې، بيا ئې سم او برابر کړې، بيا ئې متعادل او متوازن جوړ کړې، چي په کوم صورت کي ئې غوښتل تر کيښتې کړې.

آيا ستا پيدايښت، سم او سالم وجود، موزون او متعادل جوړښت او غوره څېره او صورت د دې لپاره کافي دليل نه دئ چي ته په خپل کریم پالونکي او پيدا کوونکي رب ايمان ولرې؟

په بل ځای کي فرمايي:

اَللّٰهُمَّ اِنِّىْ اَسْـَٔلُكَ بِرَحْمَتِكَ الَّتِيْ اَنْزَلْتَهَا عَلٰى نَبِيِّكَ مُحَمَّدٍ

اَللّٰهُمَّ اِنِّىْ اَسْـَٔلُكَ بِرَحْمَتِكَ الَّتِيْ اَنْزَلْتَهَا عَلٰى نَبِيِّكَ مُحَمَّدٍ

الاعلى: ۱- ۵

د خپل اعلى رب نوم په پاکی سره یاد کړه، هغه چي پيدا ئې کړل، بيا ئې سم کړل، او هغه چي اندازه او هدايت ئې کړل. او هغه چي دا بوټي ئې راوايستل. بيا ئې زرغونه او توربخن کړل.

د اشياوو د پيدايښت لړۍ د هغوى تعادل او توازن په خپل ذات کي او يووالی ئې له نورو سره، د هر يوه مقدار او اندازه ټاکل او په معين مسير کي د مشخص هدف په لوري د هغوى لارښوونه او تر مشخصي نقطې پوري د هغوى وده او روزنه، هر با ضميره او با انصافه انسان دې ته اړ کوي چي په هغه پيدا کوونکي او پالونکي رب ايمان راوړي چي هر څه له هيڅ نه راپيدا کوي، له غوره جوړښت او تقويم سره، په سم اټکل او تقدير او د

لزوم او ضرورت په اندزه ئې راپيدا كوي او خپل مخلوق مهمل او بې اسرې نه پرېږدي، هر يو په يوه خاص جهت كي د معيني نتيجه او غايې د تحقق لپاره گماري، وده وركوي او كمال ته ئې رسوي، له سپرې زمكي نه تازه گياه راشنه كوي، چي د پخې دانې او مېوې د وركرې نه وروسته ئې وچوي او وروستوي او خپل لومړني حالت ته ئې بېرته گرځوي.

همدا راز قرآن عظيم الشآن د انسان د پيداينست او د هغو مختلفو مرحالو په اړه چي په ده باندي راځي فرمايي:

وَمَا يَكْفُرُ الْإِنسَانُ لِمَا خَلَقْتَهُ مِنْ نَفْسٍ فَاسِدَةٍ ﴿١٥٠﴾

وَمَا يَكْفُرُ الْإِنسَانُ لِمَا خَلَقْتَهُ مِنْ نَفْسٍ فَاسِدَةٍ ﴿١٥٠﴾

وَمَا يَكْفُرُ الْإِنسَانُ لِمَا خَلَقْتَهُ مِنْ نَفْسٍ فَاسِدَةٍ ﴿١٥٠﴾

غافر: ٦٧ قُلْ هُوَ الَّذِي خَلَقَ الْإِنسَانَ مِنْ نَفْسٍ فَاسِدَةٍ ﴿١٥٠﴾

دی هغه ذات دی چې تاسو ئې له خاوري پيدا كړئ، بيا ئې له نطفې نه، بيا ئې له علقې نه "چي ژوري ته ورته وي"، بيا تاسو د ماشوم په توگه راباسي، بيا "ستاسو روزنه كوي" تر څو خپل ټينگوالي او قوت ته ورسئ، "بيا تر څو زاړه شئ"، له تاسو ځيني مخكي له دې وفات كړی شي "ومري" او تر څو ټاكلي اجل ته ورسئ او بنيابي تعقل وكړئ.

څوك له مړې خاوري دانه او مېوه راشنه كوي او له هغه نه انسان ته داسي غذا جوړوي چي له مزاج سره ئې مطابقه او طبيعي اړتياوو ته ئې

خواب و یونکې؟ بیا د انسان په خوراک کې د زمکې له همدې مړو اجزاوو نه د انسان نطفه جوړوي او همدا وړه نطفه چې لیدی نشي " مگر د هغو سترو، سترو میکروسکوپونو په ذریعه چې هر شی له خپل اصلي حجم نه په سلهاوو ځله سترښيي " له مختلفو مرحلو نه له تېرېدو وروسته ئې د ماشوم په توگه دنیا ته راولي، روزنه ئې کوي، ټولې اړتیاوې ئې، لومړی د مور په ټي کې او بیا د دې عالم په غېږ کې ورته تهیه کړي، وده ورکړي، د خپل قوت، ځوانۍ او کمال آخري حد ته ئې ورسوي، له هغه ځایه ئې زوال پیل شي، زړښت ته ورسېږي او په مرگ محکوم شي.

د چا په اراده دا ټول تحولات، تغیرات او بدلونونه ترسره کېږي؟ په داسې حال کې چې انسان دا د ټولو مخلوقاتو اشرف، اکرم او اعلم په خپله په خپل پیدایښت، مرگ او ژوند، د کمال په لوري خوځښت، د زوال په لوري نزول او پرېوتو کې، د داسې مقدراتو او ضوابطو په وړاندې مقهور او محکوم دی چې له مخکې څخه وضعه شوي او د ده په طبیعت او پر ټول عالم حاکم او مسلط دي، د دغو حاکمو او قاهر و مقدراتو او مسلطو سننو تر شا د چا اراده حکومت کوي؟ قرآن فرمایي:

﴿ مَا يَكُونُ لَكُمْ عِلْمٌ بِمَا يُكْرَمُ لَكُمْ إِلَّا بِالَّذِي خَلَقَهُ ﴾ [الأنعام: 131]
 ﴿ وَمَا يَكُونُ لَكُمْ عِلْمٌ بِمَا يُكْرَمُ لَكُمْ إِلَّا بِالَّذِي خَلَقَهُ ﴾ [الأنعام: 131]
 ﴿ وَمَا يَكُونُ لَكُمْ عِلْمٌ بِمَا يُكْرَمُ لَكُمْ إِلَّا بِالَّذِي خَلَقَهُ ﴾ [الأنعام: 131]

داسي څوک دی؟ ووايه: الله "ووايه: نو بيا

الرعد ۱۶

داسي څوک دی؟ ووايه: الله "ووايه: نو بيا

ورته ووايه: د آسمانونو رب او پالونکی څوک دی؟ ووايه: الله "ووايه: نو بيا له ده نه پرته مو داسي اولياء نيولی چي نه ځان ته د گټي "رسولو" خاوند دي او نه د ضرر؟ ورته ووايه: آیا روند او سترگور سره برابر دي؟ آیا تياره او رڼا سره برابره ده؟ آیا الله لره ئې داسي شريکان (په خپل ذهن کي) جوړ کړی چي "څه ئې" پيدا کړی وي لکه الله چي پيدا کړي؟ نو " په دې ترتيب" پيداينست په دوی مشتبه او شکمن شوی؟ ووايه: الله د هر څه خالق دی او دی واحد قهار رب دی.

آیا له الله جل شأنه نه پرته داسي څوک موندلی شی چي د زمکي او آسمانونو په پيداينست او پالنې کي څه برخه او ونډه ولري؟ هغه څوک چي له الله جل شأنه نه پرته بل څه يا بل څوک مرستي ته رابلي او د گټي طمعي يا د زيان او ضرر وېري د دروغجنو معبودانو او اولياوو درگاه ته ودرولی؛ په حقيقت کي هغه رانده ته ورته دی چي د خپل ماحول له پېژندو عاجز دی، چي هر قدم اخلي پښه ئې له مانع او خنډ سره لگېږي او يا هغه چا ته چي په سختو تيارو کي وي، نه خپل موقعيت او تم ځای پېژني او نه د بل، هر څه ورته نا آشنا وي، مسلماً داسي څوک له هغه بصير او پوه انسان سره برابر نه دی چي په رڼا کي وي او قضاوت ئې د هر څه په اړه او معامله ئې له هغه سره د پوهي په رڼا کي او له پېژندو نه وروسته وي، مشرک

روند ته ورته دئ چې شرک د هر څه حقيقت ورته مغشوش کړی، په داسي حال کي چې په څرگنده گوري په دې خور او پراخ عالم کي داسي يوه وړه بېلگه هم نشته چې له رب العالمين نه پرته بل چا پيدا کړې وي او بل څوک د هغې ساتنه او پالنه کوي، خو سره لدې له الله سره بل څه په الوهيت او ربوبيت کي شريکوي!!

همدا راز قرآن فرمايي:

﴿لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ ۚ الْحَيُّ الْقَيُّومُ ۚ لَا يَأْتِيهِ سِنٌ وَلَا نَوْمٌ ۚ لَئِنْ سَأَلْتَهُ عَن شَيْءٍ لَّنَقُولَ ۖ إِنَّ كِتَابَ الْغَيْبِ لَدَيْنَا لَكُنزٌ ۚ﴾

﴿لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ ۚ الْحَيُّ الْقَيُّومُ ۚ لَا يَأْتِيهِ سِنٌ وَلَا نَوْمٌ ۚ لَئِنْ سَأَلْتَهُ عَن شَيْءٍ لَّنَقُولَ ۖ إِنَّ كِتَابَ الْغَيْبِ لَدَيْنَا لَكُنزٌ ۚ﴾

﴿لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ ۚ الْحَيُّ الْقَيُّومُ ۚ لَا يَأْتِيهِ سِنٌ وَلَا نَوْمٌ ۚ لَئِنْ سَأَلْتَهُ عَن شَيْءٍ لَّنَقُولَ ۖ إِنَّ كِتَابَ الْغَيْبِ لَدَيْنَا لَكُنزٌ ۚ﴾

غافر: ۶۱-۶۲

﴿لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ ۚ الْحَيُّ الْقَيُّومُ ۚ لَا يَأْتِيهِ سِنٌ وَلَا نَوْمٌ ۚ لَئِنْ سَأَلْتَهُ عَن شَيْءٍ لَّنَقُولَ ۖ إِنَّ كِتَابَ الْغَيْبِ لَدَيْنَا لَكُنزٌ ۚ﴾

الله هغه ذات دئ چې شپه ئې ستاسو لپاره داسي گرځولې چې په هغې کي هوسا شئ او ورځ ئې د ليدو وسيله، بېشکه چې الله په خلکو باندي د پېرزويني خاوند دئ خو ډېری ئې شکر نه کوي، همدا ستاسو رب دئ "چې شپه او ورځ ئې پيدا کړی او په دې توگه ئې خپل ستر فضل ستاسو په برخه کړی" د هر څه خالق، نشته بل اله مگر دی، نو څنگه دوکه کېږی؟

يعني د شپې او ورځې هدفمندي او هغه نتايج چې په دوی مرتب کېږي، داسي چې شپه ستاسو د هوساينې او سکون لپاره ده، تر څو د ورځې له خوا د مسلسل کار په نتيجه کي ضايع شوې انرژي جبران او خپل

قوت تجديد او اكمال كړئ او د سبا ورځي لپاره مستعد او تيار شئ او ورځ
ئې ستاسو د معاش د تأمين وسيله گرځولې، داسي چي هر څه د هغې په رڼا
كي پېژندلې او كارولى شئ، په دې ترتيب، رحمان رب، خپل ستر فضل
ستاسو په حال شامل كړى، چي ستاسو اړتياوو ته د دې طبيعت په غېږ كې
او د هغه په تحولاتو او بدلونونو كې ځواب وايي، شپه او ورځ په دې
برسېره چي د الله د فضل او پېرزويني نښي او مظاهر دي د هغوى تگ
راتگ د دې عالم له گڼ شمېر موجوداتو لكه لمر، سپوږمى، زمكه، حتى
ستوري، ستور ليكو، او هر څه چي په آسمانونو او زمكه كې دي، عميق
رابط او تړاو لري، د دغو ټولو خاص تنظيم او په خپلو منځونو كې خاص
تعلق، په دې منتج شي چي شپه او ورځ په خپل موجوده شكل كې په يوه بل
پسې راپيدا شي، د دې ټول عالم د بېلو بېلو اجرامو ترمنځ تناسب، يووالى
او هم غږي او بيا د دوى او د انسان د طبيعت ترمنځ دا موزون او متناسب
پيوند او تعلق په خپله ثابتوي چي د ټول عالم پيدا كوونكى او پالونكى رب
يو دى، هغه دا عالم اداره كوي، هر څه ته ئې د خوځېدو خاص لورى او
جهت ټاكي او د ټولو ترمنځ دا توافق او يووالى راپيدا كوي.
په بل ځاى كې فرمايي:

﴿سُبْحٰنَ رَبِّكَ رَبِّ الْعَالَمِينَ﴾
﴿لَا إِلٰهَ إِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ﴾

٢٠

٢٠

٢٠

٢٠

٢٠

٢٠

٢٠

٢٠

٢٠

النمل: ٦٠-٦٤

٢٠

هغه څوڪ دئ چي آسمانونه او زمكه ئي پيدا كړل؟ او له آسمانه ئي تاسو ته اوبه راکوزي كړې؟ بيا ئي په هغه سره سمسور باغونه راشنه كړل "هغه چي" تاسو لره "ممکن" نه وه چي ونه ئي راشنه كړئ، آيا له الله سره بل اله شته؟ بلکي دوی هغه خلک دي چي " له حق نه" انحراف کوي، هغه څوڪ

دئ چي زمکه ئې تم حای وگرخوله او د هغې په منخ کي ئې نهرونه جوړ کړل، او هغې ته ئې لنگرونه "غرونه" پیدا کړل، او د دوو سیندونو (تريو او خوږ) ترمنخ ئې حجاب او پرده راپیدا کړه، آیا له الله سره بل اله شته؟ بلکي د دوی اکثر نه پوهېږي. هغه څوک دئ چي د مضطر او بې وزلي (دعاء) مني کله چي ئې (مرستي ته) راوبلي، او ستونزي ختموي او تاسو د زمکي خليفه گرځوي، آیا له الله سره بل اله شته؟ لږ پند اخلئ. هغه څوک دئ چي د وچي او لمدې (بيديا او سيند) په تيارو کي تاسو ته لارښيي او هغه چي بادونه د خپل رحمت "باران" نه د مخه د زېري په توگه رالېږلي. آیا له الله سره بل اله شته؟ لوړ دئ له هغه څه نه چي "له ده سره" ئې شريکوي، هغه څوک دئ چي پيداينست شروع کوي بيا ئې اعاده کوي او هغه چي تاسو ته له آسمان او زمکي نه روزي درکوي، آیا له الله سره بل اله شته؟ ورته ووايه: خپل برهان او دليل راوړئ که رښتوني ياست.

لکه چي په دغو آيتونو کي مو وليدل، د قرآن عظيم الشان ټول دلائل همداسي مشهود او محسوس دلائل دي، د خپلي مدعا د اثبات لپاره په عالم کي په خورو نښو او شواهدو باندي استناد کوي.

د الله جل شأنه په اړه د بحث په ارتباط قرآن عظيم الشان نه د الله د ذات په اړه څه وايي، ځکه چي دا د انسان له فهم نه پورته او لوړه خبره ده او نه هم د الله جل شأنه د وجود د اثبات په اړه بحث کوي، ځکه چي دا له بديهياتو څخه ده، بلکي د الله د يووالي او د ده د صفاتو په اړه څېړنه کوي او دلائل وړاندي کوي، مثلاً که غواړي دا ثابتنه کړي چي د دې زمکي او

آسمانونو پيدا كوونكى او پالونكى رب يو دئ او د عالم په ادارې او سمبالولو كي هيڅوك له هغه سره شريك نه دئ نو فرمايي:

آسمانونو پيدا كوونكى او پالونكى رب يو دئ او د عالم په ادارې او سمبالولو كي هيڅوك له هغه سره شريك نه دئ نو فرمايي:

الانبياء: ۲۲

آسمانونو پيدا كوونكى او پالونكى رب يو دئ او د عالم په ادارې او سمبالولو كي هيڅوك له هغه سره شريك نه دئ نو فرمايي:

كه چېرې په دې دواړو (آسمانونو او زمكې) كي له الله نه پرته (نور) آلله (معبودان) وى، حتماً به دواړه تباه شوي وو، نو د عرش رب الله له هغه څه پاك دئ چي دوى ئې بيانوي.

يعنې په آسمانونو او زمكې كي د يوه الله حكم نافذ دئ او له يوې مرجع نه د ټولو ساتنه او پالنه كېږي، په همدې خاطر د عالم د دې بې حسابو اجسامو او اجرامو ترمنځ ټكر او تصادم نه راځي او هر څه په خپل مدار او مسير كي اداره كېږي، كه چېرې د دې خور او پراخ عالم اداره، حفاظت او ساتنه په مختلفو لاسونو كي وى، هر ورو به د ارادو اختلاف په ټكر او تصادم منتج كېدو او د دنيا نظم به متلاشي كېدو. د زمكې او آسمان ترمنځ يووالى او هم جهتي دا ثابتوي چي د دواړو الله يو دئ ، لكه چي قرآن فرمايي:

آسمانونو پيدا كوونكى او پالونكى رب يو دئ او د عالم په ادارې او سمبالولو كي هيڅوك له هغه سره شريك نه دئ نو فرمايي:

آسمانونو پيدا كوونكى او پالونكى رب يو دئ او د عالم په ادارې او سمبالولو كي هيڅوك له هغه سره شريك نه دئ نو فرمايي:

غافر ۶۴

داسي ڇي زمڪه ٿي تاسو ته تم حَي وگرخوله او آسمان يي

چت او تاسو ته ٿي صورت درڪر، بيا ٿي ستاسو صورت غوره او بناپسته ڪر
او له پاڪيزه "رزق" نه ٿي تاسو ته روزي درڪره، دا ستاسو پالونڪي رب
دئ، نو با برڪته دئ د عالمونو رب الله.

يعني هغه ذات چي زمڪه او آسمانونه ٿي پيدا ڪرل، د دوي ترمنج ٿي
داسي وحدت، تنسيق او يووالي راپيدا ڪر چي يو ستا د اوسبدو لپاره تم
حَي او مستقر وي او بل ٿي چت او پدغه ڪور ڪي چي زمڪه ٿي فرش او
آسمان ٿي چت دئ، ته ٿي له داسي جوڙبت سره راپيدا ڪري چي په دې
ڪور ڪي اوسبدي شي، هغه ستا له طبيعت سره متوازن او متناسب دئ،
فشار ٿي، حرارت ٿي، يخني ٿي، سختوالي او نرم والي ٿي او هر ڪه ٿي ستا
لپاره مناسب دي.

ستا د دې ڪور چت او فرش، يو بل ته لاس ورڪوي او په گڏه ڪار
ڪوي، يو اوبه راوروي، بل دانه او مبهوه راشنه ڪوي او په دې ترتيب ستا
لپاره د داسي پاڪ رزق انتظام ڪوي چي ته ٿي هم له رنگه، هم له خونده او
هم له بويه لذت اخلي، ستا اڀرياوو ته حواب وايي او ستا د ژوند او بقا
عوامل برابر وي.

هغه ذات چي د آسمان، زمڪي او ستا ترمنج ٿي دا يووالي او تناسق
راپيدا ڪري هماغه ستاسو رب او د عالمونو رب دئ.
همدا راز ڪه غواڙي ثابته ڪري چي الله جل شأنه بصير دئ او ستا د

عملونو څارونکی او بیا قضاوت کوونکی دئ نو فرمایي:

۱۰۰ - ۷

البد: ۷ - ۱۰۰

آیا گمان کوي چې هيڅوک ئې نه وينې، آیا ده لره مو دوه سترگي نه دي

گرځولې، ژبه او دوی شونډې او نه مو دي وربښودلې " د خیر او شر " دوې لاري؟

آیا انسان دا گمان کوي چې الله جل شأنه د ده د عملونو څارنه نه کوي؟ او د کړو وړو او ښه او بد په اړه به ئې قضاوت نه کوي؟ پداسي حال کي چې دی مخلوق دئ، سترگي لري، د ښو او بدو څارنه کوي، قضاوت کوي، ښه غوره گڼي او له بدو کرکه لري، مگر د ده رب چې دی ئې پیدا کړی، ده ته ئې دا صفات ورکړي، په ده کي ئې دا استعدادونه ايښي، ده ته ئې سترگي ورکړې، د ما فی الضمير د اظهار لپاره ئې د تکلم وسائل، ژبه او شونډې ورکړې، په ده کي ئې د ښو او بدو د تفکیک استعداد ايښی، ده ته ئې ښه، ښايسته کړي او بد کرغېرن کړی، آیا کېدی شي د دې انسان خالق او صانع د دغو صفاتو خاوند نه وي؟ دا خبره کوم عقل منلی شي چې په مخلوق او مصنوع کي دي داسي يو کمال وي چې د هغه په صانع او خالق کي دي همدا صفت او کمال په اتمه او اکمله بڼه کي نه وي؟!

د دې لپاره چې ثابته کړي، الله جل شأنه نه يوازې له هر عیب او نقص نه منزه دئ بلکي عزيز او حکيم دئ نو فرمایي:

د آسمانونو کي دي او څه چي په زمکه کي دي الله ته تسبيح کوي

الحشر: ۱

څه چي په آسمانونو کي دي او څه چي په زمکه کي دي الله ته تسبيح کوي او هغه باحکمه عزتمن دی.

په دې مبارک آیت کي، قرآن عظیم الشان، د آسمانونو او زمکي هر څه د دې مطلب د اثبات لپاره د گواه او شاهد په توگه وړاندي کوي چي الله له هر عیب او نقص نه منزه، عزیز او حکیم دی.

د تسبيح لفظ په قرآن کي په څو معنیو وړانديځي:

۱ - په پاکي، اعتراف کول، له عیب او نقص نه منزه گڼل او دا اعتراف او تنزیه او تزکیه د مخصوصو الفاظو په ذریعه څرگندول.

۲ - د حال په ژبه د خپل صانع او پالونکي په پاکي، شهادت ورکول او لیدونکي ته دا انتباه ورکول چي د دې توکي پیداوونکی له عیب او نقص نه اوچت او لوړ دی.

۳ - لامبو وهل او په سرعت او عجلې سره د یوه کار د سرته رسولو هڅه کول.

د تسبيح دغو درې گونو معانیو ته په پام سره لومړی آیت دا مطالب افاده کوي:

۱ - د آسمانونو او زمکي هر څه الله په پاکي، یادوي، هغه له هر عیب او نقص نه منزه گڼي او ذکر ئې کوي.

۲ د دې کائناتو هر څه په کامل انقیاد سره د الله جل شانه په عبادت او

بندگی کی لگیا دی، په هماغه مسیر کی خوځېږي چي الله ورته ټاکلی او هماغه څه کوي چي الله جل شأنه ورباندي گمارلي او هر یو د خپلي مشخصي دندي په سرته رسولو کی مصروف دی.

۳ د زمکي او آسمانونو هر څه په دې شهادت ورکوي چي الله له هر عیب او نقص نه منزّه دی.

دا چي د الله تعالی په زمکي او آسمانونو کی بېهوده او بې هدفه شی نشي موندلی، هر څه سم سالم او په خپل حد کی کامل پیدا شوی، هر څه د یوه معین هدف د تحقق لپاره پیدا شوی، د عالم ټول موجودات له خاصو ضوابطو او سننو سره سم د ټاکلي منهج مطابق د معین هدف په لوري په منظم او مستمر حرکت سره هغه تر سره کوي او خاص نتایج وړاندي کوي.

دا نظم، تعادل، بنایست او هدفمندی په خپله ثابتوي چي د دې عالم صانع، مدبر، پالونکی او ساتونکی له عیب او نقص نه منزّه دی، علیم او حکیم دی او په هر کار کی ئې مصلحت او حکمت مضمّر دی.

د دې خور، ستر او پراخ عالم اداره او د هر جزء حرکت سمبالول او د بې انتهای اجزاوو د ټکر او تصادم مخنیوی په خپله ثابتوي چي د دې عالم پالونکی رب، عزیز او غالب دی او په هر کار قادر او توانا.

الله جل شأنه د رحمت په آثارو کي

پرون مو واورېدل چې يو له هغو دلائلو نه چې قرآن عظيم الشان ئې د الله جل شأنه او د هغه د ټولو صفاتو د اثبات لپاره وړاندي کوي هغه په دې عالم کي د ربوبيت آثار او مظاهر دي، دا موجود حاکم نظم، د عالم د ټولو اجزاوو هدفمندي او دا چې په ټول عالم کي څوک بېهوده او عبث شی نشي په گوته کولی او نه هم کوم اضافي شی، يا کم شی، هر څه د يوه هدف لپاره پيدا شوی، او مورې يو غيبي لاس گورو چې د دې عالم پالنه او ساتنه کوي، دا د ربوبيت آثار او مظاهر مورې دې لوري ته هدايتوي چې کوم چا دا عالم پيدا کړی او په هغه کي د رب او پالونکي په توگه تصرف کوي هغه الله دی.

دويم دليل چې مورې ئې په دې باب لرو هغه په دې عالم کي د رحمت، پېرزوېني او عاطفې مظاهر او آثار دي، که دا دنيا بې روح او بې شعوره اشياء او توکي وی او د هغوی ترمنځ ماشيني تعلقات وی، نو نه به يوه د بل په نسبت عاطفه او پېرزوینه درلوده او نه هم زړه سوی او ترحم؛ خو

برعکس مور دلته ترحم، عاطفه، رحمت او پېرزوېنه او د دې ترحم او عاطفې آثار او مظاهر گورو، گورو چې مور د خپل اولاد په نسبت مخصوصاً په هغه وخت کې چې اړ او محتاج وي، د چا پالنې او روزنې ته ضرورت لري، په همدومره پېمانه چې هغه دې ته اړ وي د مور په زړه کې ورته ترحم او عاطفه وي، ايثار او د قربانۍ جذبه وي، هومره چې د هغه لپاره هر راز ستونزې کړاوونه، زحمتونه او بې خوبې گالي، هر څومره چې دا ماشوم بې نيازې کېږي، په خپل ځان متکي کېږي، له بل چا نه مستغني کېږي او په خپلو پېسو ودرېږي همدومره دا رابطه هم تضعيف کېږي، شلېږي او قطع کېږي. تاسو مرغان گورئ چې کله د هغه بچونې واړه وي او يوه مدافع، حامې، پالونکې او ساتونکې ته اړ وي، گورو چې مور پلار ئې، په همغه اندازه د هغه په نسبت عاطفه لري، مينه لري، ترحم او زړه سوې لري، د هغه ساتنه کوي، د هغه د پالنې او ساتنې لپاره حتی ځان هم په خطر کې اچوي، کله چې د هغه ځالي ته څوک لاس وروړي گورو چې ځان ورباندې وژني، چيغاري وهي، له يوې ځانگې بلي ته الوځي، داسې لالهانده چې نه پوهېږي څه وکړي تر څو خپل بچيان له خطرې وژغوري، حيوانات هم همداسې دي، حال دا چې څه موده وروسته او هغه مهال چې بچي ئې په خپلو پېسو ودرېږي، خپل ضرورت خپله رفع کولى شي، له مور او پلار نه بې نيازې او مستغني شي، بيا هغه پخوانى تعلق ختم شي، بيا هغه د ترحم او عاطفې تعلق نه وي او ورو ورو تغيير مومي او له منځه ځي. دغه عاطفه او ترحم چا راپيدا کړې؟ ولي د ضرورت په وخت کې وي او د اړتيا له

ختمېدو سره سم پای ته ورسېږي؟ حال دا چې نه مور او نه پلار هغه ته اړتیا لري، او کوم ضرورت ئې رفعه کوي، برعکس هر څومره چې اولاد د مورپلار پالنې ته اړ وي، نو دا مینه هم وي، او څومره چې هغوی د بل له مرستې بې نیازه کېږي دا رابطه هم تضعیف کېږي، یو وخت داسې راشي چې انسان گمان نه کوي دا به همغه مور وي او دا به ئې همغه بچی چې د هغه په اړه ئې پروږن، د مور په زړه کې دومره کلکه مینه او داسې ژوره عاطفه او ترحم وو، ځینې خو مینه او عاطفه داسې توجیه کوي چې گواکې مېنا او بنسټ ئې احتیاج او اړتیا ده، خو دا په دې دلیل غلطه خبره ده چې دا احتیاج او اړتیا خو هغه مهال هم وي چې ماشوم ستر شي، خو هغه د پروږن ورځې ترحم او عاطفه نن وي، د ماشوم له سترېدو سره خو دا رابطه باید تقویه کېدلی، هر څومره چې هغه د دې جوگه کېږي چې د مور پلار مرسته وکړي او احتیاج ته ئې د ځواب ویلو شي باید دا رابطه د مور او پلار له خوا تقویه کېدی، څومره چې بچی او ماشوم لویېږي او په خپلو پښو ودرېږي او د دې جوگه کېږي چې د مور پلار احتیاج رفع کړي، د همدې په تناسب باید دا تعلق او رابطه مزید ټینګېدلی، خو برعکس گورو چې هغه تضعیف کېږي او یو وخت دې حد ته راوړسېږي چې دا رابطه قطع شي.

مور دا د مینې، پېرزوېنې، رحمت او محبت آثار او مظاهر گورو او دا نتیجه ترلاسه کوو چې د دې عالم پالونکی خدای رحمان دی. لکه چې پیغمبر علیه السلام فرمایي:

په دنیا کي دا ټول رحمت او پېرزوینه چي د ټولو مخلوقاتو ترمنځ لیدل کېږي، یو له بل سره مینه کوي، یو د بل په نسبت پېرزوینه او عاطفه لري، څاروي او ځناور له خپلو بچیانو سره مینه کوي، دا ټول د الله د رحمت د سلو برخو یوه برخه ده چي الله تعالی د خپل رحمت دغه وړه برخه د عالم پر ټولو مخلوقاتو وپشلي ده. .

عن سلمان قال: قال رسول الله صلى الله عليه وسلم إن الله خلق يوم خلق السماوات والأرض مائة رحمة كل رحمة طباق ما بين السماء والأرض فجعل منها في الأرض رحمة فبها تعطف الوالدة على ولدها والوحش والطير بعضها على بعض فإذا كان يوم القيامة أكملها بهذه الرحمة.

له سلمان رضي الله عنه نه روایت دئ چي رسول الله صلى الله عليه وسلم وفرمايل: په کومه ورځ چي الله آسمانونه او زمکه پيدا کړل، سل داسي رحمتونه ئې پيدا کړل چي هر یو ئې داسي طبقه لکه د آسمان او زمکي ترمنځ واټن، له دې نه ئې یو په زمکي کي کېښود چي په همدې مور له خپل اولاد سره، ځناور او مرغان یو له بل سره مینه او عطوفت کوي، کله چي د قیامت ورځ شي نو په همدې سره به خپل رحمت بشپړ کړي.

د رحمت دا آثار او مظاهر چي مور ئې دلته گورو، دا په دې باندي شهادت ورکوي چي دا دنیا، یوه مهربان خالق پيدا کړې او هغه دا د پېرزویني، عاطفې او رحمت علاقه په خپلو مخلوقاتو کي ایښې، مور په دې عالم کي هري خوا ته د رحمت آثار گورو، په ټولو تعلقاتو کي، په طبیعي حوادثو او پېښو کي، د خلقو ترمنځ، د حیواناتو ترمنځ او د مرغانو ترمنځ.

دا مينه، محبت، پېرزوينه او عاطفه چي آثار او مظاهر ئې هر لوري ته گورو، دا مور ته لارښوونه کوي چي دا عالم يوه ماشيني نړۍ نه ده، چي د توکو تر منځ ئې تعلقات د يوه بې احساسه ماشين د بېلو بېلو برخو ترمنځ وي، چي هلته نه عاطفه وي او نه ترحم، بلکي دا د رحمان خداى له لوري پيدا شوې دنيا ده او هغه دا د پېرزويني احساس او د رحمت او ميني علايق د مخلوقاتو تر منځ پيدا کړي. په رواياتو کي راځي چي: يوه ورځ يوه مور چي په تناره ئې ډوډۍ پخوله ناڅاپه ئې خپل ماشوم وليد چي د اور خوا ته نږدې کېږي، ورټوپ ئې کړل او هغه ئې په خپلي غېږ کي ونيولو، له همدې سره ئې دا فکر ذهن ته ورغى چي زما زړه نه غواړي زوى مي اور ته ولوېږي، الله تعالى څنگه په دې راضي کېږي چي خپل بنده په اور کي واچوي؟ ډوډۍ او تنور همداسي پرېږدي، ماشوم په غېږ کي اخلي، پيغمبر عليه السلام ته ورځي او پوښتنه کوي چي: آيا ته د الله رسول يې؟ وئې فرمايل: هو، هغې وويل: آيا الله تر ټولو زيات مهربان نه دئ، وئې فرمايل: هو! هغې وويل: مور پلار مي تر تا جار؛ آيا الله پر خپلو بندگانو تر مور پر خپل اولاد زيات مهربان نه دئ؟ وئې فرمايل: هو؛ هغې وويل: مور خو نه غواړي چي ماشوم ئې اور ته ولوېږي، الله تعالى څنگه غواړي چي خپل بنده اور ته واچوي؟ د دې خبرې په اورېدو سره د رسول الله صلى الله عليه وسلم له سترگو دومره اوبسکي بهېږي چي مخ ئې په اوبسکو لمدېږي او بيا سر رااوچتوي او فرمايي: يقيناً چي الله نه غواړي خپل بنده اور ته واچوي مگر هغه ډېر متمرد چي د لاله الا الله له ويلو انکار کوي.

عن ابن عمر قال كنا مع رسول الله صلى الله عليه وسلم في بعض غزواته، فمر بقوم، فقال من القوم؟ فقالوا نحن المسلمون، وامرأة تحصب تنورها و معها ابن لها، فإذا ارتفع وهج التنور تنحت به، فأنت النبي صلى الله عليه وسلم فقالت أنت رسول الله؟ قال نعم، قالت بأبي أنت وأمي أليس الله بأرحم الراحمين؟ قال بلى، قالت أو ليس الله بأرحم بعباده من الأم بولدها؟ قال بلى، قالت فإن الأم لا تلقي ولدها في النار، فأكب رسول الله صلى الله عليه وسلم يبكي، ثم رفع رأسه إليها فقال إن الله لا يعذب من عباده إلا المارد المتمرد الذي يتمرد على الله وأبأ أن يقول لا إله إلا الله

که څه هم د دې روایت په اسنادو کې څه ملاحظات شته؛ خو د مینې او پېرزوینې په اړه دا مطلب په بل حدیث کې په دې توگه راغلی چې رسول الله صلى الله عليه وسلم یوې ښځې ته چې ماشوم ئې کلک په غېږ کې نیولی او تی ورکوي، اشاره کوي او صحابه وو ته فرمایي: آیا دا مېرمن به خپل ماشوم په اور کې واچوي؟ صحابه وو وویل: نه په خدای قسم چې ترڅو توانېږي اور ته به ئې وانه چوي، نو رسول الله صلى الله عليه وسلم وفرمایي: یقیناً چې الله پر خپلو بندگانو تر دې مور پر خپل زوی ډېر مهربان دی.

عن عمر بن الخطاب أنه قال: قدم على رسول الله صلى الله عليه وسلم بسبي فإذا امرأة من السبي تبتغي إذا وجدت صبياً في السبي أخذته فألصقته ببطنها وأرضعته فقال لنا رسول الله صلى الله عليه وسلم أترون هذه المرأة طارحة ولدها في النار؟ قلنا لا والله وهي تقدر على أن تطرحه

فقال رسول الله صلى الله عليه وسلم: لله أرحم بعباده من هذه بولدها.

قرآن عظیم الشان همدا د رحمت آثار او مظاهر د رحمن خدای د

اثبات لپاره د دلیل په توگه وړاندې کوي، لکه چې فرمایي:

ب) ﴿لَقَدْ مَنَّ اللَّهُ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ إِذْ أَخْرَجَهُمْ مِنَ ظُلُمَاتٍ إِلَى نُورٍ بِإِذْنِ رَبِّهِمْ﴾

الروم: ۵۰ ﴿لَقَدْ مَنَّ اللَّهُ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ إِذْ أَخْرَجَهُمْ مِنَ ظُلُمَاتٍ إِلَى نُورٍ بِإِذْنِ رَبِّهِمْ﴾

د الله د رحمت آثارو ته وگوره چې څنگه زمکه له مرگه ئې وروسته بیاژوندی کوي؟ یقیناً همدغه الله دئ چې مړي به بیاژوندی کوي او هغه په هر کار قدیر او توانا دئ.

زمکي ته وگورئ چې هر څه په هغې کي په مرگ محکوم شي، په سپېره ډاگ بدله شي، داسي چې څوک په هغې کي د ژوند آثار نه گوري، خو الله جل شأنه په همغه زمکه باران ووروي او دا مړه زمکه را ژوندې کړي. دا د الله د رحمت د آثارو یو مظهر دئ، په مرگ محکومه شوې، انسان د هغې دانې او مېوې ته اړ او محتاج دئ، له دې پرته د هغه ژوند امکان نه لري، د دې لپاره چې انسان او حیوان ژوندي پاته شي، د زمکي دانې، مېوې او ونښو ته اړ او محتاج دي، د دې نه پرته ئې د زمکي په سر ژوند امکان نه لري، گورئ چې الله تعالی خپل وسیع رحمت د هغه په حال شامل کړي، دا مړه زمکه ژوندی کړي او د هغه لپاره د ژوند د اړتیاوو او د رزق او روزي انتظام وکړي.

همدا راز فرمایي:

هغه ذات دى چې باد تر خپل رحمت (يعنې باران) مخکې، د زېري

په توگه لېږي، تر څو چې درنې ورېځې اوچتي کړي، بيا ئې د مړې زمکې

لوري ته خوځوو او بيا په همدې سره اوبه وروو، بيا په همدې (باران او

الاعراف: ٥٧ **رَبِّ الْعَالَمِينَ**

اوبو) سره، له زمکې هر نوعه مېوې راشنې کوو. همدا راز به مړي راباسو
تر څو پند واخلي.

يعنې مخکې له دينه چې باران وورېږي سور او خوندور باد لگېږي او د
دې زېرى ورکوي چې پدې پسې باران راځي، دا باران د رحمان خداى
رحمت دى، هغه ئې د رحمت په نامه ياد کړى، د دې رحمت د راتلو نه د
مخه گورئ چې الله جل شانه بادونه راولېږي او هغه تاسو ته د باران د
راتلو زېرى درکوي، او دا په داسي حال کې چې انسان، نبات، حيوان ټول
اوبو ته اړ او محتاج وي، د باران وړېدو ته منتظر او سترگي په لاره، الله جل
شانه د خپل رحمت په وجه د دوى د دې احتياج، اړتيا او نيازمندی د رفع
کولو انتظام کوي، گورئ بادونه رالېږي، هغه د باران زېرى ورکوي، او بيا
همدا بادونه دي چې هغه ورېځې چې د بحرونو د پاسه جوړې شوي په سر

اخلي، په زرهاوو ميله لري ئې خوځوي، له حآن سره ئې وړي، بيا همدغه ورېځې دي چې له هغه نه باران راورېږي او د همدې باران په ذريعه انسان ته د رزق او د روزي انتظام کېږي او د زمکي نه دانه او مېوه را شنه کوي، دا د رحمان خداى هغه انتظام دى چې د خپلو بندگانو په نسبت د پېرزويني او رحمت په وجه ئې تر سره کوي او د دوى لپاره مړه زمکه ژوندۍ کوي او د رزق او روزي چاره ئې کوي.

که رښتيا په طبيعت کي همدا نظم نه وى، د بادونو په ذريعه د دې ورېځو خوځول نه وى او چېرې چې څوک ورته محتاج دى، کومه زمکه چې ورته محتاجه ده، چېرې چې انسان حيوان او نبات اوبو ته اړ او نيازمند دى او منتظر دى چې په سر ئې باران وورېږي، هلته ئې نه رسولى، انسان ته به څومره گرانه وه چې د دومره اوبو انتظام وکړي چې هره ورځ د دې زمکي ټول ژوي ورته اړ او محتاج دي، خو الله جل شأنه ئې مفت، ارزانه پرته لدې چې انسان پرې څه تکليف ايستلى وي ورته ئې مهيا کوي.

کله چې د اوبو نه بخارات راپورته شي، د لمر وړانگې له اوبو نه د بخاراتو د راپورته کېدو باعث شي، هغه تبخير کړي او دا بخارات اوچت شي، په ورېځو بدل شي او بيا لرو لرو حايونو ته د باد په ذريعه انتقال شي، زما او ستا په سر د باران په شکل ورېږي، د غرونو په غېږ کي ئې الله جل شأنه د واورو په شکل کي ذخيره کړي، غرونو واورو لپاره خپله غېږ پرانستې نيولې وي، او د دې لپاره مستعد او آماده وي چې کافي مقدار، ښه ډېره اندازه ئې په په خپلي غېږ کي ذخيره کړي او بيا چې کله انسان ورته

محتاج او اړ شي، كله چي په گرمۍ كې انسان اوبو ته محتاج شي، ورو ورو دا واوړه ويلي كېږي او په ويالو او نهرونو كې خوځېږي، زما او ستا د كور مخي ته بهېږي او د زمكي لاندي په كارېزو كې خوځېږي، كه دا انتظام نه وي نو د زمكي پر سر ژوند ممكن نه وو، كه همدغه د اوبو تبخير، بيا په ورېځو بدلېدل، بيا د باد په ذريعه تر لرو لرو منطقو پورې انتقالېدل او بيا د غرونو په غېږ كې د واوړو په شكل ذخيره كېدل، بيا په دوبي كې هملته ورو ورو ويلي كېدل او رابهېدل؛ كه دا نظام نه وي نو د زمكي پر سر ژوند ممكن نه وو.

په دې كې شك نشته هغه ذات چي دا ټول امور اداره كوي، دا نظم ئې په دې عالم كې ايښى او د عالم د مختلفو اجزاوو ترمنځ ئې دا هم غږي او يووالى پيدا كړى، داسي چي هر څه ئې يو بل ته لاس وركوي، په گډه كار كوي او د خپل گډ كار په نتيجه كې د خلكو اړتياوي رفعه كوي، د الله د مخلوقاتو د احتياج او نيازمندي د رفعه كولو لپاره په مسلسل او منظمه توگه په كار لگيا دي، كه دا نه وي د زمكي پر سر به هيڅ ژوندى مخلوق نه وو پاته شوى. دا ټول د هغه الله تعالى د اثبات لپاره واضح او صريح دلايل دي چي د انسان په نسبت پېرزوېنه او رحمت لري.

د اوبو د تصفيې الهي نظام:

§ ¤ ¢ £ ¤ ¥ ¦ § ¨ © ª « ¬ ® ¯ ° ± ² ³ ´ µ ¶ · ¸ ¹ º » ¼ ½ ¾ ¿

الفردان ۴۸-۴۹

الفردان ۴۸-۴۹

الفردان ۴۸-۴۹

او دی هغه ذات دئ چې له خپل رحمت نه د مخه ئې بادونه د زېري په توگه ولېږل (تر څو د باران د راتلو زېري خلکو ته ورکړي) او له آسمانه مو پاكي اوبه رانازلې کړې، تر څو د همدې اوبو په ذريعه مړ بنار (مړه زمکه) را ژوندۍ کړو او له همدې څخه ډېر هغه حيوانات او خلک خړوبه کړو چې مور پيدا کړي.

بادونه د باران د مخه رالېږي تر څو زېري ورکړي او بيا له آسمان نه پاكي اوبه نازلوي، راشئ دغي موضوع ته چې له آسمانه پاكي اوبه "ماء طهورا" نازلوي، لږ دقيق شو، گورو چې اوبه له هغه وروسته چې دلته استعمال شي او بيا د بحرونو لوري ته وخوځېږي، تروې او ترخې او تيزابي شي، نور نو له استفادې ولوېږي، له تصفيې پرته ترې استفاده نشو کولى، که د دغو اوبو د بېرته تصفيې انتظام نه وي نو د دې طبيعت په غېږ کي او د دې زمکي پر سر ژوند ممکن نه وو، خو الله جل شأنه بېرته همدغه کثيفې او ناولې اوبه، تېزابي اوبه، تروې او ترخې اوبه، چې له کاره لوېدلې، د استفادې وړ نه دي، د همدې اوبو د تصفيې انتظام ئې کړى، په هغه د لمر وړانگې لگېږي، په دې سره تبخير شي، تصفيه شي، په ورېځو بدلې شي، بېرته مور ته پاكي، صافې اوبه د باران په شکل راورېږي، د چينو په شکل، د څاگانو په شکل، په کارېزونو او ويالو کي. دا د اوبو د تصفيې الهي انتظام

دئ، که دا هستي له طبيعي حوادثو څخه عبارت وی او د لته یوه حکیم ذات په هغه کي تصرف نه کولی نو د زمکي په سر ژوند، په دې دلیل هم امکان نه درلود چې یو ځل دا اوبه کثيفي شوې او له استفادې لوېدلې وی، نو انسان به د تل لپاره د څښاک له صافو اوبو محروم وو، خو الله جل شانہ رحمان دئ او د خپلو بندگانو په نسبت د وسیع رحمت خاوند دئ، د همدې رحمت په وجه ده چې د باران د وړولو انتظام ئې کړی، همدا قضیه د رحمن خدای په وجود دلالت کوي، همدا تدارک او انتظام چې اوبه تصفیه کېږي، د هغه مړ ښار (چې هلته هر څه اوبو ته محتاج او نیازمند وي) د هغه په سر ئې وروي، په همدې حقیقت گواهي ورکوي، کله کله حالت دې حد ته ورسېږي چې د بارانونو د نشتوالي په وجه، گن شمېر ناروغی خورې شي، فضا او هوا ټوله کثيفه او ناپاکه شي، گرمي له یوې خوا، د اوبو نشتوالی له بلې خوا، په فضا کي د مکروبوونو خورېدل له بله طرفه، خو الله جل شانہ نه یوازې هغه کثيفي تېزابي اوبه تصفیه کړي، په ورېځو ئې بدلي کړي، تبخیر شي، ورېځي ترې جوړې شي، بادونو ته ئې د انتقال امر وکړي، خوځوي ئې، په زرھا وو میله لري ئې همغه ښار ته چې خلک ئې اوبو ته محتاج دي، مرضونه خواره شوي او هر څه دې ته منتظر چې سره هوا ولگېږي او باران وورېږي، الله جل شانہ ئې همغه منطقي ته رسوي، گورو چې هلته باران وورېږي، هلته هوا تصفیه شي، مکروبوونه ومري، د هوا کثافت ختم شي، حرارت له منځه لاړ شي او د همغي سيمي د خلکو احتیاج ته ځواب وویلی شي، مړه زمکه بېرته را ژوندی شي او ډېرو محتاجو انسانانو او حیواناتو

ته چي ژوند ئې په خطر کي لويديلی وو، اوبه ورسوي.

هغه ملکونه چي د اوبو له ناحيې مشکلات لري، بحرونو ته خپرمه په ساحل کي پراته دي او غرونه نه لري، زيات بارانونه ورباندي نه ورپېري، په غرونو کي هغوی ته واورې نه ذخيره کېږي، چي ورو ورو ويلي شي او نهرونه او ويالي وبهوي، د هغو تر ټولو لويه ستونزه دا ده چي د خېنلو صافي اوبه نه لري او چي د يوه واړه ښار لپاره اوبه تصفيه کوي بې حسابته مصارف ترې غواړي، د دې ملکونو خلک د نفتو په ځاگانو دومره نه خوشحاله کېږي لکه د اوبو په يوې چينې.

د عربو د ملکونو يوه حاکم ته چا يو په بل پسې خبر ورکړ چي په فلان فلان ځای کي د نفتو ځاگان وموندل شول، هغه وويل کور مو ودان شه، خو يو ځل مو هم خبر را نه کړ چي د خوږو او صافو اوبو څا وموندل شو!!، دا ځکه چي د هغوی لوی مشکل د صافو اوبو نشتوالی دی.

د همدې الهي نظم په وجه چي زموږ مهربان رب ئې بندو بست کړی په دې عالم کي او د دې زمکي په سر انسان ته د ژوند امکانات برابر شوی.

طبيعي لارښوونې:

#100x fH9eAqā` Br l 6708 1985M yJ e ' i N26 f%gr ` B&

ē q2 l 6708 ! \$' Bp3 4 #5 B m98& 3yHfep 0 %f s1 u#

هغه څوک دى چې د وچي او لمدې په تيارو کي ستاسو لارښوونه کوي او څوک دى چې بادونه له رحمت "بارانه" مخکي د زېري په توگه ليري؟ آيا له الله سره بل اله شته؟ "چي په دى کارونو کي څه برخه ولري او له الله تعالى سره په دې چارو کي شريک وي" لوړ او اوچت دى الله له هغه څه چي دوى يې ور سره شريکوى "هغه له شريک نه مستغني او بې نيازه دى" يعنى ستاسو لپاره ئې د هدايت او لارښووني انتظام کړى، په بحر کي هم، هلته چي د لوري د تشخيص لپاره هيڅ ډول علايم نشته، خو الله تعالى ستاسي لپاره د دې چاره کړې چي هلته لار بيا مومئ، يا د ستورو په ذريعه لار پيدا کوئ، يا د افق له رڼا نه او د لمر له طلوع او غروب نه پوهېږئ چي سمت مو کوم طرف ته دى، او يا د داسي قطب نما او پرمخ تللو وسائلو بندو بست ئې کړى او داسي سنن ئې په طبيعت کي ايښي چي له هغوى نه په استفادې سره تاسو په دقيقه توگه خپله لار موندلى شئ. نو دا په وچه او لمده کي چي ستاسي د هدايت او لارښووني لپاره انتظامات شوي، دا چا کړي؟

همدا راز تاسو ته ئې سترگي درکړې، د دغسي وسائلو انتظام ئې په دې عالم کي کړى چي په هغه سره تاسي په سيند، صحرا، فضا، په ورځ او شپه کي خپله لاره ومومئ، په دې طبيعت کي ئې د دې انتظام کړى، په تياره کي د افق له رڼا نه خپله لار موندلى شئ، په ستورو سره لار پيدا کولى شئ، د دې انتظام چا کړى؟ که په وچه او لمده کي، هغه مهال چي تياره وي، هيڅ څه نه ترسترگو کېږي، ستاسو د لارښووني او هدايت انتظام شوى، دا په خپله انسان ته

نښي چي دا عالم يوه رحمان ذات پيدا كړي.

آيا په رحمان خدای د باور او ايمان لپاره دا كافي نه ده چي هغه مهال په تاباندي باران وروي چي ته ئې وړېدو ته سترگي په لار او منتظر يې، تر بارانه مخكي سوړ باد ته د زېري په توگه گورې، آيا له الله سره بل اله شته؟ په ټول عالم كي داسي څوك مومئ چي له الله تعالى سره په دې كارونو كي شريك وي؟ دا چي د وچي او لمدې په تيارو كي ستاسو د لارښووني او هدايت انتظامات شوي آيا له الله تعالى پرته داسي څوك په نظر درځي چي په دې انتظام كي هغه څه ونډه او اغېز ولري، د څه كولو واك او اختيار ورسره وي؟ آيا د باران په وړېدو، د بادونو په ذريعه د وړېځو په خوځېدو، او د سوړ او ملايم باد په لاس د دې زېري او پيغام په لېږلو كي چي باران راروان دئ، په دې كي له الله سره څوك شريك شته؟

همدا راز الله فرمايي:

قَدْ مَنَّ اللَّهُ عَلَى الْمُؤْمِنِينَ إِذْ بَدَأَ لَهُمْ الْأَمْرَ الْكَبِيرَ

الشورى: ۲۸

اللَّهُ يَبْدَأُ مَا يَشَاءُ وَيَخْتَارُ

او دى هغه ذات دئ چي باران وروي له هغه وروسته چي (خلک) مأيوس او ناهيلي شوي وي او خپل رحمت خوروي او هغه ستايل شوى مولا دئ.

هغه ذات چي باران نازلوي او دا هم هغه مهال چي خلک مأيوس شوي وي، داسي څه نه مومي چي د باران د وړولو هيله ترې ولري، په ټول عالم كي له الله تعالى پرته داسي كوم شى نه گوري چي خپل اميد وړپوري

وتري، هغه ته انتظار ولري او پر هغه اعتماد او تكيه وكړي، داسي څوك نه گوري چې د ده احتياج ته ځواب ووايي، مشكل ئې رفع كړي، مأيوس او نااميده دئ، خو ناڅاپه د همدې مأيوس او نااميده انسان غوښتنه منل كېږي، دعاء ئې اورېدل كېږي او هيله ئې ترسره كېږي، دا څوك كوي؟ انسان خو په ټول عالم كې داسي څه نه گوري چې په دې اړه له هغه نه څه طمعه ولري، په هغه پورې خپل اميد وتري او له هغه نه د مرستي انتظار ولري، مأيوس دئ، په عالم كې داسي څه نه گوري چې د ده احتياج او اړتيا تر سره كړي، ناڅاپه ئې دا يأس او نااميدي ختمېږي، اړتيا او احتياج ته ئې ځواب ويل كېږي، دا كار څوك كوي؟ دا څوك دئ چې انسان ته له هغه وروسته چې مأيوس شوی، له قحطۍ سره مخامخ دئ، سختي تودوخي وارخطا كړی، هري خوا ته مرضونه خواره شوي، نباتات ئې، حيوانات ئې او په خپله دی اوبو ته محتاج او اړ دئ، تر دې حده چې د يأس مرحلې ته رسېدلی، خو ناڅاپه د همدغه مأيوس انسان غوښتنې ته ځواب ويل كېږي، دا ځواب څوك وايي؟ او د هغه دا احتياج څوك رفع كوي؟ څوك ئې ضرورت منتفي كوي؟

آيا له دې پرته بل ځواب لرو چې ووايو: دا د هغه ستايل شوي ذات كار دئ چې پر خپلو بندگانو مهربان، د دوی د اړتياوو او ستونزو د رفعه كولو ذمه وار او د دوی مولا دئ.

د شپې او ورځې الهي نظام، ستره الهي پېرزوينه

پښتو ژبه کې د دې کتاب د لومړي ځل لپاره د چاپ له لارې راوړل شوي دي.

د شپې او ورځې الهي نظام، ستره الهي پېرزوينه

القصص: ۷۱

ووايه: آیا پوهېږي چې که الله پر تاسو باندي شپه د قيامت تر ورځې تلپاتي گرځولې وي، نو له الله پرته څوک داسي اله وو چې تاسو ته ئې رڼا راوړي وي؟ آیا نه اورئ.

که چېرې الله جل شأنه وغواړي چې دا شپه دي دائمي شي، هومره دي اوږده شي چې د قيامت تر ورځې پوري دوام وکړي، او پدې ترتيب دا د شپې او ورځې د تلو راتلو موجوده نظام چې الله تعالی ايجاد کړی ختم شي، هغه څوک دی چې بيا تاسو ته رڼا راولي؟ په دې ټول عالم کي داسي څوک گورئ چې د ورځې او رڼا په راوستو قادر وي؟ آیا په ټول عالم کي داسي څوک گورئ چې د شپې د پای ته رسولو توان ولري او هغه ورځ درته راولي چې تاسو ورته اړ او محتاج یاست؟

پښتو ژبه کې د دې کتاب د لومړي ځل لپاره د چاپ له لارې راوړل شوي دي.

د شپې او ورځې الهي نظام، ستره الهي پېرزوينه

القصص: ۷۲

د شپې او ورځې الهي نظام، ستره الهي پېرزوينه

"ورته" ووايه! آيا پوهېږئ چې كه الله پر تاسو باندي ورځ تل پاتې كړي، د قيامت تر ورځې پوري، آيا له الله پرته به كوم اله وي چې تاسو ته شپه راولي چې په هغې كي آرام وكړئ، آيا له بصيرته كار نه اخلي؟

قَالَ رَبِّ اِنِّي كُنَّا لَمِنَ الْكٰفِرِيْنَ ﴿١٧٩﴾ وَتِلْكَ اٰيٰتُ الْكُتٰبِ الّٰتِيْ نُنزِلُ عَلَيْكَ بِرَبِّكَ الْوَحْيِ الْحَكِيْمِ ﴿١٨٠﴾

القصص: ٧٣ **قُلْ اِنَّمَا اَعْبُدُ اللهَ عَزَّ وَجَلَّ اِنَّمَا هُوَ رَبُّ الْعَالَمِيْنَ ﴿١٧٩﴾**

او دا د ده له پېرزوينو څخه دئ چې تاسو ته ئې شپه او ورځ گرځولې تر څو په هغې كي هوسا شئ او د دې لپاره چې د الله فضل ولټوئ او د دې لپاره چې بنايي شکر وكړئ.

الله تعالى شپه او ورځ په متوازن او متناسب شكل پيدا كړې چې يوه په بلي پسې راځي، تر هغو پاتې كېږي چې تاسو ورته اړ او محتاج يئ، نه لنډه او نه اوږده، بلكي هومره چې ورته ضرورت شته، تاسو شپې ته اړ او محتاج يئ تر څو په هغې كي هوسا او آرامه شئ، په ورځ كي تاسو كار كوئ، خپل معاش تامينوئ او د الله جل شأنه فضل لټوئ او پدې ترتيب گورئ چې الله جل شأنه د دې انتظام هم كړى چې تاسو آرام وكولى شئ، په شپه كي چې هري خواته تياره او چوپتيا وي، د خوب لپاره مناسب شرائط برابر شي، دا حكه چې ته د خوب لپاره هم تيارې ته ضرورت لرې او هم چوپتيا ته، گورئ چې شپه خپله تياره پرده په ټول عالم خوره كړي، هر څه چوپ شي، هر څه په خوب لاړ شي او ستا د خوب لپاره آرامه او مناسبه فضا جوړه شي، په رڼا كي سم خوب نشې كولى، په شور او ځوږ كي

سم خوب نشې کولی، گورئ چې الله جل شأنه هر څه په خوب بیده کړي او تیاره شي، په دې ترتیب ستا د آرام لپاره مناسبه فضا جوړه شي او بیا ته رڼا او ورځي ته ضرورت لرې چې په هغې کي هر څه وپېژنې، کار وکړې، خپل معاش تأمین کړې، د الله فضل ولټوې، تاته ئې د دې انتظام هم کړی. یو معمولي تغییر د شپې او ورځي په دې موجوده تناسب کي، د زمکي په سر د ژوند امکانات ختموي، نو پدې متوازن شکل کي د شپې او ورځي انتظام چا کړی؟ تاسو گورئ چې قرآن کریم په دې هم استدلال کوي، دا په متوازن شکل، د شپې او ورځي یو په بل پسې راتگ، همغسې چې ته ورته اړ او محتاج یې، لکه څنگه چې ته ورته ضرورت لرې، دا د دې خبرې د ثبوت دلیل دی چې دا د رحمن پالونکي خدای د تصرف آثار دي، د رحمن رب د ربوبیت آثار دي، هغه دا انتظام کړی، که الله جل شانته په دې کي معمولي تغییر راولي بیا داسي څوک نشته چې په دې کي تصرف و کړي، تاسي ته رڼا راپیدا کړي او یا دي شپه راولي چې په هغې کي آرام وکړئ، که الله جل شأنه وغواړي چې شپه طولاني شي او تر قیامته پورې دوام وکړي، داسي څوک نشته چې تاته رڼا راولې او که هغه وغواړي چې ورځ تر قیامته طولاني شي، داسي څوک نشته چې هغه شپه راولي. دا د الله پېرزوینه ده چې تاسو لره ئې د شپې او ورځي داسي انتظام کړی چې تاسي ورته اړ او محتاج یئ. همدا راز فرمایي:

﴿مَنْ يَتَّقِ اللَّهَ يَجْعَلْ لَهُ مَخْرَجًا وَيَرْزُقْهُ مِنْ حَيْثُ لَا يَحْتَسِبُ وَمَنْ يَتَّقِ اللَّهَ يَجْعَلْ لَهُ مَخْرَجًا وَيَرْزُقْهُ مِنْ حَيْثُ لَا يَحْتَسِبُ وَمَنْ يَتَّقِ اللَّهَ يَجْعَلْ لَهُ مَخْرَجًا وَيَرْزُقْهُ مِنْ حَيْثُ لَا يَحْتَسِبُ﴾

چې څه

الحجر: ۱۹

او زمکه مو خوره کړه او په هغې کې مو غرونه واچول او په هغې کې مو هر څه په موزون شکل کې راشنه کړل.

الحجر: ۲۰

او تاسې ته مو په هغې کې د معیشت اسباب راپیدا کړل او هغه څه مو درته راپیدا کړل چې تاسې ورته روزي ورکوونکي نه یئ. یعنی الله تعالیٰ په زمکې کې ټول هغه څه راپیدا کړل چې تاسو ورته اړ او محتاج یاست او په هغه سره ژوند کولی شئ، هغه څه ئې هم درته پیدا کړي چې تاسو ورته رزق او روزي نه ورکوی بلکې الله تعالیٰ ورته روزي ورکوي، دا مختلف حیوانات چې الله جل شأنه پیدا کړي دي او د رزق او روزي انتظام ئې هم الله ورته کړی.

الحجر: ۲۱

او هیڅ داسې شی نشته چې خزانه ئې له مور سره نه وي او نه ئې نازلوو مگر په معلومې اندازې سره یعنی هر شی ئې په یوه معلومه او معینه اندازه کې راپیدا کړی، خو نه چې دلته ورته ضرورت وي، نه تر ضرورت زیات او نه کم، په همغه اندازه ئې پیدا کړی چې ورته ضرورت دی.

﴿بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ﴾

﴿الْحَجْرُ﴾

الحجر: ۲۲

او بادونه مو راولېږل چې القاح کوونکي دي " د بادونو په ذریعه د نباتاتو القاح کېږي او د همدوی په واسطه ورپېڅي تشکیلوي او له یو بل سره ئې یو حای کوي"، بیا مو له آسمان نه اوبه را نازلې کړې او په تاسو مو وڅښلې، او تاسو ئې ذخیره کوونکي نه یاست، (د ذخیره کولو انتظام ئې هم الله کوي " دلته څو شیانو ته اشاره شوې ده: دا چې زمکه مو خوره او پراخه کړه، بیا مو په هغې کې غرونه واچول چې د هغې حرکت موزون شي، زمکه خوځېدله، د ژوند امکان په کې نه وو، الله جل شأنه په هغې باندي غرونه راپیدا کړل تر څو غیر متوازن حرکت ئې متوازن کړي، کنترول ئې کړي، بیا ئې په هغې کې هر نوع موزون نبات را شین کړ، کوم شي ته چې تاسي محتاج یاستئ، کوم شي ته چې ټول ژوي ضرورت لري، هغه ئې ټول راشنه کړل او په زمکه کې ئې ستاسو د معاش او د ژوند لپاره ټول اسباب او ذرایع تأمین کړل او هغه حیوانات ئې هم تاسو ته راپیدا کړل چې تاسو ورته اړ او محتاج یاست، د روزي انتظام ئې هم الله کوي، تاسي هغو ته روزي ورکوونکي نه یئ، هیڅ شی داسي نشته چې د الله په نزد کې د هغه خزانی نه وي، د هر شي خزانی له الله تعالی سره دي، په داسي حال کې چې له الله سره ئې خزانی دي خو هر څه ئې په خپله معینه اندازه پیدا کړي، له خپلي اندازې څخه نه زیات او نه کم، بلکې په همغه اندازه چې انسان ورته

ضرورت لري، که په دې اندازه کي معمولي تغيير راشي مثلاً د باد حرکت لږ تېز او اضافه شي، له موجوده معمول او طبيعي سرعت نه ئې سرعت لږ اضافه شي، نو د زمکي په سر به هر څه سره ټکوي، هر څه به نسکوروي او د ژوندانه امکانات به ختموي، که باران لږ اضافه شي، که واوره لږه زياته شي، که ورځ لږ اوږده او طولاني شي، که شپه لږه لنډه شي، که نور او حرارت لږ زيات شي او دا هر څه چي گورئ، له معين حد نه زيات يا کم شي، د انسان ژوند تهديدوي، خو الله جل شأنه هر څه په معينه اندازه کي راپيدا کړي، د هر شي لپاره يو معين قدر او اندازه ټاکل شوې، په همغه اندازه چي انسان ورته اړ او محتاج دئ پيدا شوي، هيڅ شی له خپلي اندازې اضافه نه دئ، هيڅ شی له خپل ضروري اندازې لږ نه دئ. الله جل شأنه له خپلي اندازې سره سم پيدا کړی. چي هر څه له خپلي اندازې نه لږ اضافه شي گورئ چي بيا څنگه ترې تنگ شو، باران، دا د ژوند تومنه او وسيله چي لږ له خپلي اندازې اضافه شي بيا دعاگاني کوو چي الله ئې متوقف کړي، واوره، بادونه، چي کله له خپلي طبيعي اندازې لږ اضافه شي گورئ چي بيا ترې تنگ يو، سوکالي مو تهديد او ژوند راته گران کړي.

او بادونه رالېږي چي ورېځي القاح کوي او د هر شي د القاح باعث گرځي، بيا له آسمانه اوبه وروي او بيائي په تاسو څښي، او د اوبو د ذخيره کولو انتظام کوي، د غرونو په سر په ژمي کي واوره وروي، تر څو کافي مقدار هلته تاسو ته ذخيره کړي، د دې ذخيره کولو انتظام هم هغه کوي، دا ټول د رحمن رب د وسيع رحمت او پېرزوېنو آثار دي.

د پیغمبرانو بعثت د رحمن رب بله پېرزوینه

د پیغمبرانو لېږنه د الله جل شأنه د رحمت یوه بله نښه ده. دا حکه چي انسان تر هر څه د مخه او تر هر څه نه زیات دې ته محتاج او اړ دئ او دا ئې لومړي اړتیا ده چي په دې وسیع او پېچلي عالم کي چي اجزاء ئې بې انتهاء دي او په هغه کي د هر مفید او مضر شي تشخیص د انسان له عقل نه اوچت او له امکان نه لري دئ، د دې لپاره چي د انسان لارښوونه وشي او هغه په ناپوهۍ کي پاتې نشي، مفید او مضر تفکیک کړی شي او خپل دوست او دښمن سره بېل کړی شي، الله جل شأنه د دې لپاره پیغمبران را لېږلي، انسان په خپله او یوازي د عقل په مرسته د ځان او د بل حقوق نشي تثبیتولی، دوست او دښمن نشي پېژندلی، مفید او مضر، حلال او حرام نشي بېلولی، دا کار نه په تجربو سره کولی شي او نه خپل عقل ته په پناه وړلو سره، که پیغمبران نه وی او د پیغمبرانو په ذریعه د انسان لارښوونه نه وی شوی، انسان به تل په تیاره کي وو، هغه خپل ځان او دا وسیع عالم نشو پېژندلی، هغه خپل الله نشو موندلی او هغه د خپلو نږدې دوستانو حقوق نه شوای تثبیتولی. د انسان لومړۍ اړتیا او تر ټولو لوی احتیاج همدا دئ چي د هغه لارښوونه وشي، د ژوند لاري چاري وروښودی شي، رحمن خدای جل شأنه د همدې انتظام هم کړی، د هغه د هدایت او لارښووني لپاره ئې په هره زمانه کي او د تاریخ په هر پړاو کي چي کله ورته اړ شوی پیغمبران را لېږلي. د پیغمبرانو را لېږل د انسان لپاره او د ټول عالم لپاره د الله ستره پېرزوینه ده، لکه چي قرآن فرمایي:

الانبياء: ١٠٧

وَالَّذِينَ هُمْ عَنْ آلِهِمْ وَنَسَبِهِمْ حَائِذُونَ ۖ ذٰلِكَ بِمَا عَصَوْا وَاذُنًا سَمِيْعَةً

او ته مو نه ئې ليرېلى مگر د ټول عالم لپاره رحمت.

د ظالمانو مواخذه د الله د پېرزويني بله نېښه:

دا چې تاسو مجرم عناصر گورئ چې کله د هغوی بغي او طغيان انتها ته ورسېږي، داسې حد ته چې حرث او نسل او هر څه تهديدوي، د فساد باعث شي، د نورو ژوند په خطر کې واچوي، گورو چې الله جل شأنه دا مجرم او ظالم عناصر مواخذه کړي، د ژوند او اقتدار تېر ئې ورتول کړي او په دې ترتيب نه پرېږدي چې دا زمکه په فساد، ورانۍ او تباهۍ محکومه او د انسان ژوند له گواښونو سره مخامخ شي، د مجرمو عناصرو مواخذه، د هغوی د اقتدار تېر ټولول او د هغوی تخت او تاج نسکورول دا هم د رحمن الله د رحمت د آثارو او علائمو څخه دي، لکه چې قرآن فرمايي:

وَالَّذِينَ هُمْ عَنْ آلِهِمْ وَنَسَبِهِمْ حَائِذُونَ ۖ ذٰلِكَ بِمَا عَصَوْا وَاذُنًا سَمِيْعَةً

الانعام: ١٤٧

وَالَّذِينَ هُمْ عَنْ آلِهِمْ وَنَسَبِهِمْ حَائِذُونَ ۖ ذٰلِكَ بِمَا عَصَوْا وَاذُنًا سَمِيْعَةً

" اې پيغمبره!" که ستا تکذيب ئې وکړ، ورته ووايه چې ستاسو رب د وسيع رحمت خاوند دئ او د هغه جنگ له مجرمانو څخه نشي رد کېدى. يعنى هيڅوک ئې د ردولو او مخنيوي توان نه لري، الله جل شأنه به حتماً د مجرمو عناصرو په خلاف جنگ پيلوي، داسې جنگ چې هيڅوک ئې د مخنيوي توان او وس نه لري.

دا چي د تاريخ په اوږدو کي تل ليدل شوي چي هغه مجرم عناصر له زوال او ورکاوې او سپکاوي سره مخامخ کېږي چي زمکه او د انسان ژوند له گواښونو سره مخامخ کوي، الله تعالی سزا ورکوي او خلک د دوی له خطرې ژغوري، دا موقع نه ورکوي چي په خپلو جرائمو او جناياتو سره زمکه له فساد او تباهی سره مخامخ کړي، الله تعالی دوی ته تر يوې ټاکلې نېټې او تر معينه حده مهلت ورکوي، خو کله چي د دوی طغيان له حد نه واورې او د زمکې پر سر ژوندون په خطر کي واچوي او حرث او نسل له جناياتو نه صدمه گوري، الله جل شأنه ئې نيسي، د هغوی په خلاف داسي جنگ اعلانوي چي هيڅوک ئې د ردولو او مخنيوي توان نه لري، بيا الله جل شأنه هغوی له شوم برخليک سره مخامخ کوي، دا د مجرمانو، ستمگرانو، طغاتو او باغيانو موأخذه او تر پايه پورې هغو ته موقع نه ورکول، له هغو سره حساب او کتاب کول، ظالمانو ته د خپلو ظلمونو او جناياتو سزا ورکول، دا په خپله د دې خبرې دليل دئ چي رحمن خدای (جل شانې) ستاسو په نسبت د وسيع رحمت خاوند دئ او دا د ده د وسيع رحمت نښه ده چي مجرمان موأخذه کوي، طغيان ته ئې نه پريږدي او د نورو د ختمولو موقع نه ورکوي.

همدا راز که تاسو گورئ چي مظلوم انسانان، هغه چي حقوق ئې ترېښو لاندې شوي، د خپل حق لپاره پاڅېدلي وي، الله تعالی د هغوی مرسته کړې، له ظالمانو ئې ژغورلي، د دوی د ژغورني انتظام ئې کړی، هغوی ته ئې پر ظالمانو او ستمگرانو بريا او فتحه ورکړې، دا هم د رحمن

خداى د رحمت له نښو او علائمو څخه دي، لکه چي قرآن فرمايي:

﴿لَا يَجْعَلُ اللَّهُ لِلظَّالِمِينَ عَلَيْهِمْ سُلْطَانًا وَلَا يَجْعَلُ لَهُمُ الْمُؤْمِنِينَ أَعْيُنًا لَهُمْ يَحْزَنُونَ﴾

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّبِعُوا ظُلْمًا فَتَبْتَئُوا بِهِ فَمَاذَا لَكُمْ بِذُنُوبِكُمْ لَا تَأْتِيكُمُ الْبُرُودُ وَأَنتُمْ كَاذِبُونَ﴾

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّبِعُوا ظُلْمًا فَتَبْتَئُوا بِهِ فَمَاذَا لَكُمْ بِذُنُوبِكُمْ لَا تَأْتِيكُمُ الْبُرُودُ وَأَنتُمْ كَاذِبُونَ﴾

هود: ۹۴

او کله چي زموږ امر راورسېد، په خپل رحمت سره مو شعيب او هغه مؤمنان وژغورل چي له ده سره ول، او ظالمان يوې اوچتي چيغي ونيول، نو په خپلو کورونو کي پرمخي مړه پرېوتل.

يعنی هغه مهال چي د الله تعالى د پرېکړي نېټه راورسېده شعيب عليه السلام او هغه مؤمنان ئې په خپل رحمت سره وژغورل چي له ده سره ول او ظالمان يوې هيبتناکي لوړي چيغي ونيول، په مرگ محکوم شول او پرمخي پرېوتل.

دا آيت ښيي چي شعيب عليه السلام او د ده مؤمنو ملگرو ته نجات ورکول، ظالمان موآخذه کول او د عالم له صفحې نه د دوی ټغر ټولول د الله د رحمت له آثارو او علايمو څخه ده، همدا چي تاسو گورئ مظلومان چي د خپل حق لپاره د ظالمانو په ضد پاڅېږي فتحه او بری تر لاسه کوي، حالت داسي برابرېږي چي بالآخره د ظالمانو سلطه پای ته ورسې او د اقتدار کرسی ئې رانسکوره شي، دا په خپله د دې خبرې ثبوت وړاندي کوي چي دلته يو حکيم ذات د دې عالم په پېښو او حوادثو کي تصرف کوي، هغه

ذات چي د انسان په نسبت رحمت او پېرزوينه لري، که دا حوادث طبيعي حوادث وی او يوه حکيم رحمان رب د عالم د حالت په بدلېدو رابدلېدو کي تصرف نه کولی او د حوادثو په تلو راتلو کي ئې لاس نه درلودی، نو مظلوم به د تل لپاره مظلوم پاته وای او هيڅ کله به د ظالمانو د ختمېدو او نسکورېدو بندو بست نه وای شوی، بس په طبيعي ډول به ظالم تل ظالم او په اوضاع مسلط او مظلوم به تل مظلوم وو. خو دا چي الله جل شأنه حالات داسي برابروي چي ضعيف او مظلوم انسان، د ظالمانو او باغيانو په مقابل کي فتحه او بری تر لاسه کړي او د ظالمانو له منگولو ئې وژغوري، دا په خپله ثابتوي چي دلته رحمن الله د رب په حيث تصرف کوي، هغه د مظلوم ملگرتيا کوي او ظالم په مرگ محکوموي، دا راز حوادث دا حقيقت ثابتوي چي دلته يو داسي ذات شته چي د خپلو بندگانو په اړه رحمان او مهربان دی او د همدې رحمن رب په اراده دا غيرطبيعي حوادث تر سره کېږي.

الله د دې ملک مالک دی

په الله باندي د ايمان د دلائلو په ضمن کي يو مهم او اساسي دليل دا دی چي مور په دې عالم کي هر څه داسي گورو چي مقهور او محکوم دي او د داسي معينو ضوابطو په وړاندي کاملاً منقاد دي چي هغه تغيير نه مومي، په خپل پيدايښت کي، په خپل حرکت کي، په خپلي ودي او رشد کي، په خپل مرگ او ژوند کي او په هغو نتايجو کي چي د هغوی په حرکت باندي مرتب کېږي، په خپل زوروالي او کهولت کي او دا چي بالأخره په مرگ محکومېږي، په دې ټولو کي هغوی د معينو او ثابتو سننو او ضوابطو

په وړاندي مقهور او محكوم دي، د عالم په هر جزء او په هره برخه كې گورو چي دغه سنن او ضوابط حاكم دي او هر حركت او هر تحول د همدغو سننو مطابق تر سره كېږي، دا حقيقت په خپله هر عاقل انسان ته نښي چي دا عالم يو ټولواك مالك لري، يو داسي واكمن حاكم چي په هر خاى كې د ده اراده مسلطه او حكم حاكم دى او د ټولو حوادثو تر شا د هغه اراده حكومت كوي، گورو چي د همغه ذات د ارادې سره سم په عملونو نتايج مرتب كېږي، په همدې دنيا كې د مكافات او د مجازات سلسله گورو، هغه غيبي لاس چي دا هستي اداره كوي او د عالم چاري سمبالوي او هر څه د هغه په اراده خوځېږي، هر څه د هغه په وړاندي محكوم او مقهور دي او همغه په عملونو باندي نتايج مرتب كوي او د عمل بدله وركوي، د مالك په توگه او د يوه حاكم په څېر په عالم كې تصرف كوي او په عملونو نتايج مرتب كوي.

همدغو حقايقو ته قرآن عظيم الشان په متعددو آيتونو كې اشاره كوي او همدا خبره ترې ثابتوي چي دا عالم يو مالك او ټولواك لري چي هر څه د هغه د ارادې په وړاندي مقهور دي، لكه چي فرمايي:

﴿يَوْمَ نَبْطِئُ الْكُفْرَ أَكْثَرًا مِنْ أَمْوَالِهِمْ وَأَنْعَمَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ وَرَبُّهُمُ الرَّحِيمُ﴾

﴿يَوْمَ نَبْطِئُ الْكُفْرَ أَكْثَرًا مِنْ أَمْوَالِهِمْ وَأَنْعَمَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ وَرَبُّهُمُ الرَّحِيمُ﴾

﴿يَوْمَ نَبْطِئُ الْكُفْرَ أَكْثَرًا مِنْ أَمْوَالِهِمْ وَأَنْعَمَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ وَرَبُّهُمُ الرَّحِيمُ﴾

يونس: ۳۱

(ورته) وایه! له آسمان او زمکي نه څوک تاسو ته رزق او روزي درکوي؟ او د دغو غوږونو او سترگو مالک څوک دی؟ او څوک دی چې ژوندي له مري او مري له ژونديو راپیدا کوي؟ او د کارونو تدبیر څوک کوي؟ ژر ده چې وبه وایي: الله، نو ووايه: آیا (له کفر او شرک نه) ځان ساتنه نه کوئ؟

دا د رزق او روزي انتظام څوک کوي؟ د چا په اراده دا آسمان او زمکه په گډه کار کوي چې انسان ته د رزق او روزي انتظام وکړي؟ له آسمانه اوبه راوربړي او له زمکي دانه او مېوه راټوکېږي او په دې سره د انسان اړتیاو ته ځواب ویل کېږي، دا کار د چا په اراده ترسره کېږي؟ دا د کوم مدبر ذات دقیق تدبیر دی؟ دا غوږونه او سترگي چې ته پرې لیدل او اورېدل کوې، د دې اصلي مالک څوک دی؟ د چا له لوري درکړی شوي؟ د چا په اراده ستا د ژوند یوه اساسي او مهمه برخه بشپړوي؟ که دا غږي دي په واک کي نه وی له څومره ستونزو سره به مخامخ وې؟

آیا دې پوښتنو ته له دې پرته بل ځواب ویلی شې چې دا د مهربان پالونکي رب له لوري درکړی شوي؟ آیا له دې اعترافه پرته بله چاره لرې؟ له دې څرگند حقیقت نه د انکار لپاره څه دلیل لرې؟ ووايه: ستا او ټولو ژوو لپاره د رزق او روزي انتظام څوک کوي؟ له آسمان او زمکي نه تاسو ته څوک رزق او روزي درکوي؟ دا د رزق او روزي وسایل چا پیدا کړي؟ باران څوک وروي؟ شپه او ورځ څوک راولي؟ لمر زموږ زمکي ته د چا په اراده نور او تودوخه ورکوي؟ د زمکي پر مخ د نور وړانگي د چا په اراده خوربړي؟ دا له زمکي نه دانه او مېوه څوک راشنه کوي؟ دا زموږ

سترگي او غوربونه د چا په اراده کار کوي؟ د دې مالک څوک دی؟ دا ژوندي له مړو او مړي له ژونديو څوک راپيدا کوي؟ دا د عالم چاري څوک سمبالوي، د امورو تدبير ئې د چا په واک کي دی او کارونه ئې د چا په اراده تر سره کېږي؟

له دې پرته بله چاره نه لري، دوی په دې خبري اعتراف ته اړ او مجبور دي او بله چاره نه لري چي ووايي: دا هر څه الله تعالی کوي. همدا راز فرمایي:

41 \$h1%\$B1\$y^ @ o\$W r ty) \$B1%2e b & \$m 067/7 \$ 0 3%\$W

یس: ۴۰

ClE c qB1p0;7m 'i@a

نه لمر ته ښايي چي سپوږمۍ بيا مومي او نه شپه په ورځ باندي سبقت کوي بلکي هر يو په يوه معين مدار کي خوځېږي.

گورئ چي لمر د سپوږمۍ د جذبولو، له خپل ځانگړي مداره د هغې د ايستلو فرصت نه ترلاسه کوي، يو د بل په مدار کي نه ننوځي، هر يو په خپل مسير کي خوځېږي، د دوی ترمنځ ټکر او تصادم نه راځي، په دې وسيع کائنات کي دا بې شمېره اجرام، هر يو په يوه معين مدار کي خوځېږي، يو بل به بيا نه مومي، چي له هغه سره ټکر وکړي او هغه جذب کړي، هر يو خپل حد پېژني، له هغه نه تېری او تجاوز نشي کولی، نه لمر له خپل مدار نه خوځېدلی شي او د سپوږمۍ په مدار کي داخلیدلی شي او نه هغه جذبولی شي، نه د دغو دواړو ترمنځ تصادم او ټکر راځي او نه هم شپه

په ورځ باندې سبقت کولی شی، برعکس هره یوه په خپل وخت او نېټه راځي، دا د سپوږمۍ او لمر لپاره معین حدود چا وضع کړي چې له هغه نه د یوې ذرې په اندازه د تجاوز او تېري توان نه لري، دا څنگه او د چا د ارادې په وړاندې محکوم او مقهور دي؟

گورئ چې لمر، زرگونه کاله په پرله پسې او منظمه توگه، له یوه ځایه طلوع کوي او په یوه ځای کې غروب کوي!! دغه معین مسیر طوعاً او کرهأً پلي کوي او له هغه نه یوه خوا بله خوا د انحراف قدرت نه لري، دا څوک اداره کوي؟ دا په وسیع آسمان کې د ستورو ترمخ ټکر او تصادم ولې نه راځي؟ ولې یو د بل مسیر ته نه داخلېږي؟ دا هر یو په خپل مسیر کې څوک اداره کوي؟ د دې تر شاه د چا اراده ده؟ د چا د ارادې په وړاندې هغوی محکوم او مقهور دي؟ چې په داسې منظم ډول او په ټول انقیاد سره په خپل معین مدار کې خوځېږي او یو انچ، له هغه نه یوه طرف او بل طرف ته انحراف نشي کولی؟!

همدا راز شپه او ورځ خپل هغه حد پېژني چې ورته ټاکل شوی، له هغه نه تېری نشي کولی، نه اوږدېږي او نه هم لنډېږي، یوه له بلې سبقت نه کوي چې د شپې په ځای ورځ راشي یا د ورځې په ځای شپه راشي او یوه له بلې نه سبقت وکړي، بلکې هره یوه خپل حد پېژني او په خپل وخت کې راځي.

په دغې مقدمې سره دوو حقایقو ته اشاره شوې: لومړی دا چې د عالم ټول اشیاء او اجزاء محکوم او مقهور دي او دا چې تحولات د معینو

ضوابطو او سننو سره سم تر سره کېږي، له خپلو حدودو نه تېری نشي کولی، په خپل وخت کي راځي، په خپل ځای کي راځي. او دوهم دا چي شپه او ورځ د طبیعت دوه حالته دي او لمر، سپوږمۍ د طبیعت دوه اجزاء، گورئ چي دا دواړه مقهور او محکوم دي، خپل مدار طی کوي، یو د بل مدار ته نه داخلېږي، یو له بل سره ټکر او تصادم نه کوي، مالک الملک الله هر یو په خپل مسیر او مدارکي ساتي، د هغه ساتنه کوي او د دغو په حرکت باندي چي کوم نتائج مرتب کېږي، کوم تحولات چي په عالم کي راځي دا هم د معینو سننو او ضوابطو سره سم، یو په بل باندي سبقت نشي کولی، آیا دا دلیل د دې خبرې د ثبوت لپاره کفایت نه کوي چي دا هر څه یو مالک ټولواک اداره کوي، او هر څه د هغه مالک الله د ارادې په وړاندي محکوم او مقهور دي؟

ستاد مرگ پرېکړه څوک کوي؟

﴿لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ﴾

الواقعه: ۸۶

که تاسي د الله د ارادې په وړاندي محکوم نه یاست " هغه دین چي الله وضعه کړی، هغه سنن او ضوابط چي الله جل جلاله په دې عالم کي وضع کړي، که تاسي د هغه په وړاندي محکوم نه یاست " نو چي کله ستاسي روح ستوني ته ورسېږي بېرته ئې وگرځوئ که رښتوني یاست؟

ستاسي مرگ په دې دلالت کوي چي تاسي د یوه چا د ارادې په

وړاندي محکوم یاست، نه غواړئ چې په مرگ محکوم شئ، انسان نه غواړي چې په زړښت دي محکوم شي، د هغه قوتونه او استعدادونه دي ختم شي او چې کله د خپل قوت هغه معراج ته ورسېږي، بېرته دي په زوال محکوم شي، دا نه غواړي، نه غواړي چې له مرگ سره دي مخامخ شي، خو څه چاره لري؟، دا چې کله ستا روح ستوني ته ورسېږي بېرته ئې له گرځولو عاجز یې، دا ثابتوي چې ته د یوه چا د ارادې په وړاندي محکوم یې.

که چېرې تاسو د الله د ارادې او د هغه دین چې ده وضعه کړې، هغه ضوابط او قوانین او مقررات چې په دې عالم کې هغه وضع کړي، د دې په وړاندي محکوم، مقهور او منقاد نه یاست نو چې کله ستاسو روح ستوني ته ورسېږي هغه بېرته وگرځوی که رښتوني یې.

دا هر څه د چا ارادې ته تسلیم دي؟

قرآن د عالم د ټولو اشیاءو په اړه فرمایي چې هر څه د الله په وړاندي منقاد دي.

﴿قُلْ إِنْ كُنْتُمْ تُحِبُّونَ اللَّهَ فَاتَّبِعُوا أُمَّةَ اللَّهِ حَتَّى يُخْرِجَ اللَّهُ إِلَيْكُمْ رَسُولًا قَدْ نَزَّلَ عَلَيْكُمْ فِي الْكِتَابِ آيَاتٍ لِقَوْمٍ يَعْلَمُونَ﴾

آل عمران: ۸۳

آیا "کافران" د الله له دین نه پرته بل دین لټوي؟ حال دا چې ده ته د آسمانونو او زمکې هر څه طوعاً او کرهاً منقاد دي او په پای کې د هغه

طرف ته بېرته گرځول کېږي.

تاسو د عالم هر څه گورئ چې د دې عالم د مالک او ټولواک د احکامو او ضابطو په وړاندي منقاد دي، یو شی به هم په دنیا کې داسې و نه گورئ چې هغه دې کاملاً آزاد وي او خپلې مخې او خپل سر ته دي پرېښودل شوی وي. د اوبو قطره چې له ورېځې نه په زمکه راپرېوځي، د یوې معینې قاعدې او ضابطې سره سم راپرېوځي، نن علم حتی د همدې قطرې د پرېوتو فورمولونه کشف کړي، نن علم دا معلومه کړې چې د کوم فورمول مطابق او په کوم معین سرعت سره هغه په زمکه راپرېوځي؟ کومه تېره چې پورته ئې اچوئ او بېرته په زمکه راپرېوځي د یوې معینې ضابطې او قاعدې محکومه ده، تاسې په دنیا کې هیڅ داسې څه نشئ موندلی چې هغه دي خپلې مخې ته آزاد وي او د هغو معینو سننو په وړاندي دې محکوم او مقهور نه وي چې الله تعالی ورته ټاکلي .

نن انسان د علم په رڼا کې په دې پوهیږي چې د عالم هر حرکت د قوانینو مطابق ترسره کېږي، ساینس د دې لپاره فورمولونه وضع کړي، دا فورمولونه همغه سنن دي چې الله وضع کړي، نن د حرکت، سرعت، شتاب، ویشتلو، ارتقا او سقوط لپاره په فزیک کې داسې معین فورمولونه وضع شوي چې ثابت دي او تغیر نه مومي. آیا دا کافران د الله له دین نه پرته بل دین لټوي؟ حال دا چې د آسمانونو او زمکې هر څه، طوعاً او کرهأً، خوښ او ناخوښ، که زړه ئې غواړي او که نه غواړي د هغه په وړاندي منقاد او تسلیم دي.

همدا راز قرآن فرمايي:

﴿قُلْ أَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ﴾

المائدة: ١٢٠

﴿قُلْ أَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ﴾

د آسمانونو او زمکي او څه چي په هغوی کي دي د ټولو پاچاهي الله لره ده او هغه په هر څه قدير او توانا دی.

د زمکه او آسمانونه د الله جل شانہ ملک او هغه ئي مالک دی، دلته دی د مالک په حيث په هر څه کي تصرف کوي، د دې عالم په هره گونښه کي د ده اراده نافذه او حاکمه ده، هغه مالک الملک دی. د الفرقان د سوري په ٢ آيت کي فرمايي:

﴿قُلْ أَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ﴾

﴿قُلْ أَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ﴾

هغه ذات چي د آسمانونو او زمکي پاچاهي د ده ده "دلته د هغه اراده حاکمه او نافذه ده او هغه د دې عالم مالک دی" نه ئي زوی ځان ته نيولی او نه پدې پاچاهي کي څوک له هغه سره شريک دی، هر څه ئي پيدا کړي او د هغه لپاره ئي معينه اندازه ټاکلې "په يوه معينه اندازه ئي هر څه پيدا کړي"

يعني الله جل شأنه د آسمانونو او زمکي ټولواک او حاکم دی، د هغه حکم په هر ځای کي نافذ دی، هغه مالک دی او دا زمکه او آسمانونه د هغه

ملک دئ چي د حاکم او مالک په توگه په کي تصرف کوي، هر څه د هغه په وړاندي محکوم دي او هغه نه زوی لري، زوی ئې هم نه دی نیولی چي د هغه ځای ناستی شي او نه هم د دې عالم په اداره، کنټرول او ساتنه کي څوک له هغه سره شریک دئ، هر څه هغه پیدا کړي او د هر څه لپاره ئې معین حد او اندازه ټاکلې.

ټول کورني شیان د خداوند په لاس دي او د خداوند په لاس دي

د خداوند په لاس دي او د خداوند په لاس دي

د خداوند په لاس دي او د خداوند په لاس دي

فاطر: ۱۲

ټول

شپه په ورځ کي ننباسي او ورځ په شپه کي ننباسي "خو له معيني قاعدې سره سم" او لمر او سپوږمۍ ئې مسخر کړي، "هر يوه ته ئې معین مدار ټاکلی چي دغه معین مدار په معین وقت کي پلي کوي" هر يو د ټاکلی اجل او نېټې لپاره خوځيزي، همدغه الله ستاسو رب دی چي پاچاهي او ټولواکي د ده او څوک چي له هغه نه پرته بل څوک مرستي ته رابلي او د هغه عبادت کوي حتی د خرما د زړي د پوستکي خاوند هم نه دئ.

گورئ چي هره ورځ څو شېبې په هغه کي تفاوت راځي، شپه په ورځ کي داخله شي او ورځ په شپه کي، ورځ د شپې ځای ونيسي او شپه د ورځي، په خپل ماحول کي گورو چي کله شپه وي او کله ورځ، اوس دلته ورځ ده

خو دا ده ورو ورو شپه را روانه ده او د ورځي ځای شپې ته خالي کېږي. يا شپه کله اوږده شي او ورځ را لنډه شي، کله گورو چي ورځ اوږده شي، شپه لنډه شي. دا د شپې او ورځي يو په بل کي داخلېدل ، د الله جل شأنه کار دئ، دا الله جل شأنه دئ چي شپه په ورځ کي داخلوي.

دا څوک دئ چي دا کارونه کوي؟ شپه په ورځ کي داخلوي؟ ورځ په شپه کي داخلوي، لمر او سپوږمۍ ئې مسخر کړي او هر يو په خپل مدار کي د معینې نېټې سره سم خوځېږي او د هغه اراده په هر څه کي او هر ځای حاکمه او نافذه ده؟ يعني هغه ذات چي دا کارونه د هغه په اراده تر سره کېږي او مور گورو چي دا د هغه د سلطنت، سيطرې او تسلط مظاهر دي، همغه ستاسو رب دئ. او له هغه پرته چي څوک مرستي ته رابلي او د هغه عبادت کوي حتی د خرما د زړي د پوستکي خاوند هم نه دئ. دومره لږ څه هم د دوی په واک کي نه دي، هيڅ شی هغوی ته نه دی سپارل شوی، د هيڅ شي واک او اختيار نه لري، کوم څه چي د الله نه پرته تاسو مرستي ته دربلئ او د هغه عبادت او لمانځنه کوئ، په دې عالم کي هيڅ واک او اختيار هغوی ته نه دی ورکړی شوی، ونښئ، د کوم څه مالک دي، چېري د هغوی اراده حاکمه ده او څه کولی شي؟

﴿قُلْ إِنَّمَا أَدَّبْتُ الْقُرْآنَ وَمَا أَدَّبُكُمْ إِنَّمَا تَقْوَىٰ يَوْمَئِذٍ﴾

یس: ۸۳

نو پاکي هغه ذات لره ده چي د هر څه ټولواکي د هغه په لاس کي ده او د هغه لوري ته ورگرځول کېږئ.

هغه ذات چي د هر څه واگي د ده په واک کي دي، واکمني، سلطنت او سيطره هغه لره ده، د ټولو شيانو ساتنه او پالنه کوي، د ټولو امورو تدبير ئې په لاس کي دئ، هغه لره پاکي ده، هغه له هره عيبه منزه او له هر نقص او ضعف نه لوړ دئ.

يعني هر څه د هغه په اختيار کي او د هغه د ارادې په وړاندي مقهور دي، په پای کي د خپل رب په لوري درومي، تاسو هم د نورو شيانو په څېر د خپل ژوند په پای کي د خپل رب خوا ته درومئ.
همدا راز فرمايي:

﴿قُلْ إِنَّمَا أَدَّبْتُ الْقُرْآنَ بِأُولَئِكَ فَانظُرْ أَهَلْ يَنظُرُونَ﴾

الحديد: ٥

د آسمانونو او زمکي پادشاهي ده لره ده، او ټول کارونه الله ته محول کېږي. د الله تعالی لوري ته د کارونو د ارجاع معنی دا ده چي د هر کار پرېکړه د ده له لوري کېږي، د هر کار نتایج او پایلي د ده له لوري ټاکل کېږي، لکه څنگه چي الله تعالی ټولواک دئ او حکم ئې په هر ځای کي نافذ او حاکم، همداسي د ټولو امورو پایلي د ده له لوري ټاکل کېږي، الله الملك، الله الحکم و الله عاقبة الامور.

الله تعالی همغه ذات دئ چي چا ته وغواړي اقتدار ورکوي، له چا نه چي وغواړي اقتدار بېرته اخلي، چا ته عزت ورکوي او څوک له ذلت او سپکاوي سره مخامخ کوي، لکه چي قرآن فرمايي:

سَ وَبِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

وَأَمَّا الْيَتِيمَ فَلْيَتَّخِذْ أَهْلَهُ بِمِلْكِهِ وَلْيَكُنْ مِنْكُمْ رِجُومًا

آل عمران: ۲۶

وَأَمَّا الْيَتِيمَ فَلْيَتَّخِذْ أَهْلَهُ بِمِلْكِهِ وَلْيَكُنْ مِنْكُمْ رِجُومًا

ووایه! اې بارې ربه! د ملک مالکه! ته ئې چي چا لره وغواړې پاچاهي او واکمني ورکوې او له چا چي وغواړې اقتدار بېرته اخلي، چا ته چي وغواړې عزت ورکوې او څوک چي وغواړې سپکوې ئې، ښېگڼه ټوله ستا په لاس کي ده، بې شکه چي ته په هر څه قادر يې.

يعني دا هستي ستا ملک او ته ئې مالک او ټولو اک يې، دلته ستا اراده حاکمه او نافذه ده، دلته هر څه ستا د مشيت مطابق ترسره کېږي. دې ته مو بايد پام وي چي دا الله مشيت په حق او عدل ولاړ او د تغيير نه منونکو ضوابطو او سننو مطابق دئ، الله جل شأنه هغه ضوابط مور ته توضیح کړي چي له مخي ئې چا ته د اقتدار سپارلو پرېکړه کوي، هغه ثابت سنن او ضوابط ئې هم توضیح کړي چي له مخي ئې له چا نه واکمني او اقتدار اخلي، دا تصادفي پېښي نه دي چي په خپل سر، له کومي قاعدې پرته، تصادفي او آناً فاناً ترسره شي، بلکي دا د معينو، ثابته الهي ضوابطو او سننو مطابق ترسره کېږي، الله جل شأنه دا مور ته توضیح کوي: هغه چاته اقتدار ورکوي چي ايمان لري او عمل ئې صالح وي او په اجتماع کي تر ټولو اصلح وي، لکه چي فرمايي:

۵۵:النور
 ۵۵:النور
 ۵۵:النور
 ۵۵:النور

۵۵:النور

له تاسو نه چي چا ايمان راو ړی او عملونه ئې صالح دي، له هغوی سره الله وعده کړې چي د زمکي خلافت به داسي دوی ته سپاري لکه چي تر دوی مخکنيو ته ئې خلافت سپارلی وو، هغه دين ته به تمکين او اقتدار ورکوي چي د دوی لپاره ئې غوره کوي، د دوی خوف به په امن بدل وي، (داسي حالت به راوړم چي) زما عبادت به کوي او هيڅ څه به له ما سره نه شريکوي.

دا وعده له چا سره شوې؟ له هغه چا سره چي ايمان لري او عمل ئې صالح وي، هغه څوک چي اصلح او تر ټولو غوره وي. خو د دې په مقابل کي هغه کسان هم موږ ته معرفي کوي چي الله تعالی ئې په ذلت محکوموي، په دې اړه الهي سنن او ضوابط هم موږ ته بنيسي، چاته چي اقتدار وسپارل شو او هغه فساد وکړ او صلۀ رحم ئې قطع کړ، الله به ئې رندوي، اقتدار به بېرته ترې اخلي او په ذلت به ئې محکوموي.

قرآن کریم د بني اسرائيلو په قصې کي دا موضوع توضیح کوي، او مورې ته دا بښي چې پدې قوم کي کوم صفات راپيدا شول چې الله جل شأنه د هغه په وجه د زمکي خلافت ورکړ؟ او بيا کوم صفات په کي راپيدا شول چې دائې بېرته ترې واخيست، په ذلت ئې محکوم کړل او له فقر او مسکنت سره ئې مخامخ کړل؟ قرآن عظيم الشان هغه الهي مشيت او هغه ضوابط او سنن مورې ته بښي چې د هغه له مخي الله تعالى چا ته ملک او اقتدار ورکوي او يا ئې بېرته ترې اخلي او د اقتدار تخت ئې نسکوروي. ځيني کسان داسي گمان کوي چې گواکي دا هسي د چانس او تصادف له مخي ترسره کېږي، حتی دا هڅه کوي چې ثابته کړي پدې اړه څه خاص ضوابط او سنن نه مراعات کېږي، بس د الله تعالى چې چا ته خوښه شوه پاچاهي او اقتدار ورکوي او له چا ئې چې وغوښتل بېرته ئې ترې اخلي. خبره نه يوازي داسي نه ده؛ بلکي پدې اړه ثابت الهي سنن وضع شوي، قرآن عظيم الشان مورې ته هغه الهي مشيت او هغه خاص سنن او ضوابط توضیح کړي او دائې را بنودلې چې دا کار د خاصو سننو او ضوابطو سره سم ترسره کېږي، څنگه او چاته ا الله اقتدار ورکوي او له چا نه ئې بېرته اخلي، لکه چې فرمايي:

﴿لَا يَخْلُقُ أَشْيَاءَ مُشَابِهَاتٍ لَهُمْ فِي شَيْءٍ﴾

﴿لَا يَخْلُقُ أَشْيَاءَ مُشَابِهَاتٍ لَهُمْ فِي شَيْءٍ﴾

ووايه ای بارئ ره! د ملک مالکه! ته چي چا لره وغواړې پاچاهي ورکوي "ملک او اقتدار ورسپارې" او له چا نه چي وغواړې اقتدار بېرته اخلي، چي چاته وغواړې عزت ورکوي او چي څوک وغواړې سپکوي ئې "له ذلت سره ئې مخامخ کوي" بښگنه ټوله ستا په لاس کي ده "خير ټول ستا په اختيار کي دي، ته چي هره فيصله وکړې په هغه کي خير دي، که چاته اقتدار سپارې په هغه کي خير دي، که له چا نه ئې بېرته اخلي په هغه کي خير دي، که عزت ورکوي خير په همدې کي دي، که څوک په ذلت محکوموي خير په همدې کي دي، بښگنه او خير ټول ستا په اختيار کي دي، ستا په هره فيصله کي خير دي" او ته په هر څه قادر او توانا يې.

چا ته عزت ورکول او يا ئې له سپکاوي سره مخامخ کول، د معينو سننو او ضوابطو مطابق تر سره کېږي، چي کله معين مواصفات په يوه فرد يا ټولني او اجتماع کي راپيدا شول، الله جل شأنه عزت ورکوي او چي بيا څه مشخص مواصفات په هغه کي راپيدا شول بېرته ئې په ذلت محکوموي، سپکوي ئې او عزت بېرته ترې اخلي. يعني په دی باب الهي مشيت د خاصو سننو او ضوابطو مطابق دي چي تغيير نه مومي، تل ثابت او تغيير نه منونکي دي.

چې غواړي ورکوي

5 \$; ĩn l0f ätē B ääŕ (ÇĪÈ B MbJESB) ÷ æ MbJES

آل عمران: ۲۷ ÇĪÈ

ته ئې چي شپه په ورځ کي داخلوې او ورځ په شپه کي داخلوې، ژوندی له مري راپيدا کوي، او مري له ژوندي نه راپيدا کوي، او چي چا ته وغواړې بې حسابه رزق ورکوې.

دا هم د الله د ملک او واکمنۍ مظاهر دي، دا د شپې او ورځې تگ راتگ، د مرگ او ژوند فيصله، د رزق او روزي اعطاء، د عزت او ذلت فيصله، چا ته اقتدار ورکول او له چا نه ئې بېرته اخيستل، دا ټول د همغه الله په اراده کېږي چي دا ملک اداره کوي او د ټولو امورو تدبير د هغه په واک کي دئ.

Ėf)k šĀ çĪÈ> ĩ qđ v) ĩn) w (, sšĀ ĩJES! š' BĵGā

المؤمنون: ۱۱۶ ÇĪÈ

نو هغه حقيقي ټولواک لوړ دئ چي له ده پرته بل معبود نشته، او هغه د پرتمين عرش رب دئ.

يعني الله تعالی حقيقي مالک دئ، له ده پرته بل د عبادت وړ معبود نشته، هغه ټولواک دئ، د عالم هر څه د ده د واکمنۍ تر عرش لاندي دي، هر څه د ده تر سيطرې او سلطې لاندي دي، له کوم عرش نه چي د دې ملک او د عالم اداره کېږي، هغه د ده عرش دئ، او دا هستي ټوله د هغه د

سيطرې او سلطې تر تخت او عرش لاندي ده، يعني دلته هغه هم مالک دی او هم حاکم. په ټوله هستي کي د ده اراده نافذه ده، هغه د عرش مالک دئ، څوک چي د الله په ملک کي ژوند کوي، نو هغه به د همغو ضوابطو او سننو سره سم چي الله وضع کړي د خپلو عملونو اجر، بدله او نتايج ويني، څوک به تعذيبوي او چا ته به مغفرت او بخښنه کوي، خو د خاصو سننو مطابق، چا ته چي بخښنه کوي د هغه په باب الله جل شأنه خپل مشيت توضيح کړی، دا بخښنه د خاصو سننو مطابق ده، همدا وجه ده چي ځيني کسان د الله له مغفرت نه محروم دي، که څوک تعذيبوي د هغه په اړه هم الله جل شأنه خاص سنن وضع کړي.

عملونو ته بدله څوک ورکوي؟

آیا نه پوهېږې چې د آسمانونو او زمکي پاچاهي د الله ده، څوک چي

المائدة: ۴۰

وغواري تعذيبوي ئې او چا ته چي وغواري مغفرت او بخښنه ورته کوي او

الله په هر څه قدير او توانا دئ.

دلته په دې عالم کي د بدلې، مکافات او مجازات سلسله جاري ده، چي کله انسان په گناه لاس پورې کوي له همغه لحظې نه د هغه تعذيب پيل کېږي، عذاب د گناه سره متصل دئ، خو د مجرم او گنهگار د مجازات مکمله فيصله به د قيامت په ورځ کېږي، په دنيا کي د خپل عمل نسبي بدله

تر لاسه کوي. د جرم او مجازات د توامیت یوه ښه بېلگه دا ده چې گورو هر تاوانی توکی انسان ته حرام شوی، الله جل جلاله هغه شیان انسان ته حرام کړي او له هغوی ئې د ډډې کولو امر کړی چې انسان ته زیان رسوي، خو که څوک حرام شیان خوري، الله ورته سزا ورکوي، له کومي لحظې چې انسان حرامو توکو ته لاس اوږدوي له همغې شېبې د ده د تعذیب لړۍ هم پیل کېږي. د دې خبرې ښه مثال دا دی چې که څوک په مخدره موادو لاس پوري کوي، د مثال په توگه چرس څکوي، یا کوم بل داسې حرام توکي ته لاس اوږدوي چې اسلام حرام کړی، له همغې لحظې نه چې څوک دا گناه کوي، مجازات ئې پیل کېږي، د مخدره موادو منفي اثرات ئې ورو ورو متاثره کوي، تر هغه چې لېونتوب ته ورسېږي، همدا راز که څوک شراب څښي، د دې حرام څیز له منفي اثراتو نه خوندي نه پاته کېږي، انسان چې هره گناه کوي عذاب ئې له گناه سره متصل پیل کېږي، خو کامله سزا به د قیامت په ورځ گوري، هغه مهال چې د انسان ټول اعمال او د هغه اثرات له نن نه تر پایه پورې را جمع شي او د عملونو اثرات ئې تکمیل شي، ځکه هر عمل خاص اثرات لري، د عمل د اثراتو دائره ورو ورو پراخېږي، بیا به د قیامت په ورځ دغو اثراتو ته په پام سره د مکمل اجر او د مکافات او مجازات فیصله کېږي.

موږ په دې عالم کې دا د مکافات او مجازات سلسله گورو، هغه ذات چې په عملونو نتایج مرتب کوي او عملونو ته مجازات او مکافات ورکوي، همغه الله دی چې په دې عالم کې د هغه اراده نافذه ده او دا ټوله هستي د

هغه ملڪ ڏي.

نه گورئ چي الله جل شأنه ظالمان مؤ اخذه كوي، وئي نيسي او د عذاب متروكه ناخپي د هغوى په سر راپر بوخي، دا په داسي حال كي چي ٽول شرائط د دوى په گٽه وي، د اجتماع حالت، او په هغه كي هر څه د دوى په گٽه، او د دوى په خدمت كي وي، پر اوضاع حاكم وي، هر څه د دوى په اختيار كي وي، د بقا لپاره ئي ٽول شرائط برابر وي، ٽول امكانات او وسايل د دوى په لاس كي وي، د دوى د بقا او دوام لپاره ٽول شرايط مساعد وي، خو گورو چي ناخپي د الله تعالى د عذاب او مؤ اخذي متروكه د دوى پر سر را پر بوخي او د اقتدار تخت او تاج ئي نسكور شي، لکه چي قرآن فرمايي:

وَلَا يَخَافُ الْعَذَابَ وَأُولَٰئِكَ هُمُ الْمُتَكَبِّرُونَ

۱۴۰- وَلَا يَخَافُ الْعَذَابَ وَأُولَٰئِكَ هُمُ الْمُتَكَبِّرُونَ

۱۴۱- وَلَا يَخَافُ الْعَذَابَ وَأُولَٰئِكَ هُمُ الْمُتَكَبِّرُونَ

۱۴۲- وَلَا يَخَافُ الْعَذَابَ وَأُولَٰئِكَ هُمُ الْمُتَكَبِّرُونَ

الفجر: ۶- ۱۴

وَلَا يَخَافُ الْعَذَابَ وَأُولَٰئِكَ هُمُ الْمُتَكَبِّرُونَ

آيا ودي نه ليدل چي ستار ب له عاديانو سره څه معامله وکړه؟ هغه د ارم عاد، "په ارم كي اوسېدونکي عاديان"، د دنگو دنگو قدونو خاوندان، هغه

چي په ښارونو کي د دوی په څېر بل څوک نه وو پيدا شوي او له هغو ثموديانو سره چي په (گن شمېر) درو او ناوونو کي ئې تيرې و تراشلي " د څلو او قصرونو جوړولو لپاره"، او د ميخونو خاوند فرعون سره، (چي ډېر فوځونه ئې درلودل، خپل مخالفين ئې په مېخونو تعذيبول او د هغوی په لاس پښو کي ئې مېخونه ټک وهل) هغه چي په ښارونو کي ئې طغيان وکړ او په هغوی کي د ډېر فساد مرتکب شول، نو ستا رب ناڅاپه په دوی باندي د عذاب متروکه راپرېښوده، يقينا چي ستا رب حتما په کمين کي دئ.

يعني دا پېښي، د دغو قومونو تعذب ښيي چي الله تعالی مترصد دئ، هر چاته تر يوه وخته پورې مهلت ورکوي، ورته مترصد پاته کېږي، په ميقات کي ورته کمين نيول شوی، په خپل وخت او ځای کي ئې ناڅاپي او کلک نيسي.

دلته د هغو قومونو د تعذيب يادونه شوې چي ځواکمن او مسلط ول، شرائط د دوی په گټه ول، اقتدار د دوی په لاس کي وو، وسائل او امکانات ټول د دوی په اختيار کي وو، هغه چي د افراډي قوت له ناحيې تر ټولو قومونو مخکي وو، د دوی په څېر بل قوم چېرې نه ترسترگو کېدو، الله جل شأنه دنگي دنگي جثې او قد و قامت ورکړی وو، له دې پلوه ئې د نړۍ پر ټولو قومونو فضيلت په برخه شوی وو، خو چي کله ئې طغيان او سرکشي و کړه، وگورئ چي الله تعالی له هغوی سره څه وکړل؟!

د ثمود له قوم سره چي د مدنيت آثار ئې تر اوسه پوري پاته دي، ځان ته د قصرونو جوړولو لپاره ئې تيرې په غرونو او سردرو کي تراشلي، په

تمدن کي تر ٽولو ولسونو مخکي ول، خو وگورئ له هغوی سره څه معامله وشوه؟!

فرعون وگورئ چي د مضبوط سياسي اقتدار خاوند وو، د الوهيت دعوی کوي، ځان اعلى رب گڼي، خپل مخالفين په مېخونو تعذيبوي، لښکري ئې په خدمت کي، خو چي کله ئې طغيان او سرکشي انتها ته ورسېده، وگورئ چي الله تعالى له ده او د ده له لښکرو سره څه معامله وکړه، دغو ظالمانو ته ئې تر يوه وخته پورې مهلت ورکړ، خو بيائې ناڅاپي مؤاخذه کړل، بيا د عذاب متروکه د دوی پر سر راپرېوته، دا ښيي چي يقيناً ستار ب په کمين کي دئ.

همدا چي ظالمان مؤاخذه کېږي، هغوی ته صرف تر يوې خاصي نېټې مهلت ورکول کېږي، خو په داسي حال کي چي د دوی د بقا لپاره ټول لازمي شرايط برابر وي، هر څه د دوی په اختيار کي وي، ناڅاپي مؤاخذه کېږي، آيا دا په خپله نه ثابتوي چي دلته د مکافات او مجازات سلسله جاري ده؟ چي څوک طغيان وکړي هغوی مؤاخذه کېږي، له هغوی سره محاسبه کېږي، ترپايه خپلي مخي ته نه پرېښودل کېږي، د جرم او ظلم سزا ورکول کېږي؟

همدا راز فرمايي چي تاسو په زمکه کي وگرځئ او وگورئ چي د مجرمينو عاقبت څنگه وو؟

© The Digital Library by #02 فارس جت ایران

النمل: ۶۹

ورته ووايه: په زمکه کي وگرځئ "تاریخ ته رجوع وکړئ، د تاریخ پانې واپړئ" بیا وگورئ چې د مجرمینو عاقبت څنگه وو.

دا چې هر مجرم قوم ته ئې په پای کي سزا ورکړې، هغه ئې نیولی، هغه ئې له خپل شوم پای او بدمرغه برخلیک سره مخامخ کړی، آیا دا نه ثابتوي چې دا عالم یو داسې ټولواک حاکم لري چې دلته ئې اراده نافذه ده او هغه عملونو ته بدله ورکوي؟ دا د بدلې او اجر ورکړه په دې دلالت کوي چې دا (ملک) ځانته (مالک) لري.

همدا راز دا چې گورو ځیني د ایمان په خط کي نېک اجر تر لاسه کوي، په مستمر او انقطاع نه منونکې توگه د خپلو عملونو نېک اجر تر لاسه کوي، د زمکي وارث شي، الله جل شأنه د زمکي خلافت ورته ورکړي، الله تعالی ئې له ناتوانی، ضعف، اضطراب، پرېشانی، ذلت او بې وزلی نه وژغوري، قوت او عزت ته ئې ورسوي، د هغوی د وېرې او خوف هغه حالت چې په ټولنه ئې حاکم وو، هغه ختم کړي او امن امان او اطمینان ور په برخه کړي. او د دې په مقابل کي بله ډله د فساد، ظلم او د جرم په وجه په اسفل السافلین کي پرې باسي، او تر ټولو بد حالت سره ئې مخامخ کړي، دا مور په خپلو سترگو گورو، آیا دا چې ځیني کسان د ایمان له خط نه د انحراف په نتیجه کي له دې زیان مندی او خسران سره مخامخ شوي، آیا دا په خپله د دې لپاره دلیل نه دی چې دلته یو احکم الحاکمین، مالک الملک الله دا هستي اداره کوي، او دلته د هغه اراده حاکمه ده او هغه عملونو ته اجر ورکوي. لکه چې قرآن فرمایي:

په دې سورې په لومړيو آيتونو كې په څلورو ځايونو لوړه شوې، د

التين: ۴-۵

سفالين ته رد كړ.

يقيناً چې مور انسان په ډېر غوره جوړښت كې پيدا كړ، بيا مو اسفل
السفالين ته رد كړ.

که څه هم ځينو درنو مفسرينو، اسفل السفالين د دوزخ په معنی
تعبیر کړی، خو دقیقه ترجمه او صحیح تعبیر ئې د دنائت او رذالت تر ټولو
تیت تل او پړاو دی، تر ټولو پرېوتو او ذلیلو مخلوقاتو لاندې ولاړ شي، تر
ځناورو هم کوز ولاړ شي، دغه حالت د یوه پرېوتې او لارورکې انسان
اسفل السفالين دی، که لږ دقت وکړئ درته جوته کېږي چې دلته قرآن
عظیم الشان د قیامت د ورځې د اثبات لپاره او دا چې هلته به دین
قائمېږي، هلته به د عملونو بدله ورکول کېږي، د دې مدعا د اثبات لپاره دا
دلیل زموږ مخې بډي چې دا دی په خپلو سترگو گورئ چې الله تعالی
مجرمینو ته په دنیا کې د دوی د جرم سزا ورکوي، فساد، ظلم، جرم او گناه
دوی له داسې دردناک حالت سره مخامخ کړي، د ذلت داسې کندي ته ئې
وغورځوي چې تر ځناورو هم لاندې ولاړ شي. د قیامت د ورځې د محاسبې
او مکافات او مجازات د اثبات لپاره په دې استناد نشي کېدی چې کافران
به د دوزخ په ژورې کندي کې لوېږي، ښه به وي چې دغه سوره مکمله
ترجمه کړو.

د دې سورې په لومړيو آيتونو كې په څلورو ځايونو لوړه شوې، د

قرآن عظیم الشان قسمونه د استشهاد لپاره وي، په کوم څه چي قسم يادوي، هغه د دليل په توگه وړاندي کوي، دا قسم د هغه شي په عظمت د لوړي او قسم لپاره نه؛ بلکي په هغه د استشهاد لپاره وي، په هغه باندي استدلال کېږي او هغه د دليل او شاهد په توگه وړاندي کېږي، د يوې ادعا د حقانيت ثابتولو لپاره ئې وړاندي کوي. دلته د سورې په ابتداء کي په څلورو شيانو قسم ياد شوی:

﴿أَلَمْ نَجْعَلِ لَكَ نُجُومًا كَوْنًا ۖ وَالْقَمَرَ نُجُومًا مُّسَوًّىٰ ۖ وَالشَّمْسُ وَالنُّجُومُ سَبْعُونَ أَلْفًا مِّائَةً ۚ كُلٌّ يَوْمًا عِندَ رَبِّكَ عُقُوبَةٌ ۗ﴾

التين: ۱- ۳

﴿تِينٍ﴾

قسم په انحر، زيتون، طور سينا او بلد امين "يعني مکه مکرمه" لکه څنگه چي دا دوه وروستي (طور سينا او بلد امين) ځايونه دي، دوه لومړني شيان هم د دوو ځايونو لپاره ذکر شوي، شام د انحر و د ملک په نامه مشهور دئ او فلسطين د زيتون د ملک په نامه، يعني له تين نه مراد هغه ځای دئ چي هلته زيات انحر پيدا کېږي، هغه سيمه چي د انحر و په نامه مشهوره ده او له زيتون نه فلسطين مراد دئ، دا څلور ځايونه دي، دا د وحي مهبط او د پيغمبرانو مبعث دئ، په دغو ځايونو کي گڼ شمېر پيغمبران مبعوث شوي.

دغه څلور ځايونه چي پيغمبران په کي مبعوث شوي دي، دا شهادت ورکوي چي انسان په ډېر غوره جوړښت او تقويم کي پيدا شوی، الله تعالی په هغه کي داسي استعدادونه ايښي چي د پيغمبرانو مرحلې ته رسېدلي، د

پيغمبرانو وجود په دې دلالت کوي او په دې حقيقت شهادت ورکوي چې الله تعالی انسان په ډېر غوره جوړښت کي، له لوړو لوړو استعدادونو سره پيدا کړی. دا چې انسان دې مرحلې ته هم رسېدلی چې الله په پيغمبرۍ انتخاب کړی او په انساني ټولنې کي، د پيغمبرانو په شان ستر ستر شخصيتونه راولاړ شوي په دې شهادت ورکوي چې انسان په غوره تقويم او جوړښت کي ، له ډېرو اوچتو اوچتو استعدادونو سره پيدا شوی، د پيغمبرانو وجود په دې دلالت کوي:

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ حَقَّ تَقَاتِهِ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ﴾

التين: ۴-۵

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ حَقَّ تَقَاتِهِ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ﴾

يقيناً چې مور انسان په ډېر غوره جوړښت کي پيدا کړ، بيا مو اسفل السافلين ته رد کړ.

دا څلور ځايونه چې هلته وحي نازل شوې، او هلته پيغمبران مبعوث شوي، د دې خبرې شهادت ورکوي چې انسان په غوره تقويم کي پيدا شوی، خو همدغه انسان چې الله تعالی له اوچتو استعدادونو سره پيدا کړی، حتی د پيغمبرانو مقام ته رسېدلي، خو له همدې انسانانو نه ځيني د دې وړ شي چې الله تعالی ئي په اسفل السافلين کي نسکور کړي، تر ځناورو هم کوز ولاړ شي، د دنائت او رذالت تر ټولو ټيټې درجې ته سقوط وکړی، تر ځناورو زيات ظالم او جاهل شي، سترگي لري خو په هغو ليدل نشي کولی، غوږونه لري خو په هغو اورېدل نشي کولی، په غوږونو او زړونو ئي

مهر ولگول شي، پر سترگو ئې پردې پر بوځي، په څه نه پوهېږي، د
حيواناتو په څېر شي او تر هغوی نه هم ډېر پرېوتی او بد.

Ughr \$f bric qāz uāā & Ughr \$f ۛ q99 yf v̄ 0 qāUghr...

y7 Í»rE@É& Nd 0/ É»RE \$ y7 Í»rE@É bqaKp̄ v̄ b#E#ā

الاعراف: ۱۷۹

قټټ ۛ qāy»bE#ā

دوی د د څارویو په څېر دي او تر هغوی هم ډېر ناپوه او لارورکي.
دا په داسي حال کي چي انسان په ډېر ښکلي او غوره جوړښت کي او
له ډېرو اوچتو اوچتو استعدادونو سره پیدا شوی، خو له دوی نه ځيني په
اسفل السافلين کي پر بوځي، په اجتماع کي ئې هومره فساد او د ظلم داسي
بد حالت رامنځته شي چي د ځناورو ترمنځ په ځنگله کي هم داسي حالت نه
وي، تر وحشي ځناورو زيات بې رحمه او سخت زړی شي، په خپل همنوع
انسان دومره ظلم او تېری کوي چي هيڅ ځناور ئې له بل سره نه کوي، آیا
د نړۍ په کوم گوټ کي به داسي ځناور ومومي چي د بې رحمو روسانو او
کمونستانو په څېر به وحشي او قسی القلب وي؟! کوم څه چي روسانو او
کمونستانو زموږ له ملک او ملت سره وکړل، هيڅ حيوان به داسي و نه
گورئ چي تر دې حده سخت زړی او بې رحمه وي؟ حيوان که څيرل کوي،
که خوړل کوي، دومره ئې کوی چي ورباندي اشباع شي، لوږه ئې ورباندي
ختمه شي، خو انسان دې حد ته ورسېږي چي بيا په وژلو نه مړېږي، چي هر

خومره وينې توی کړي، د هغه تنده نه رفعه کېږي، حيوان، زمري، لېوه، دومره خوړل او خیرل کوي چې ضرورت ئې رفعه شي، په همدې اکتفا کوي، بیا هیچاته څه نه وایي، زمري چې مور شي چې تر څنگ ئې هم څوک تېرېږي څه ورته نه وایي، ضرورت ئې ورته نه وي، خو انسان بیا دومره وحشي، بی رحمه او قسی القلب شي چې د هغه ظلم انتها او پای نه لري. خو له دې وضعې نه څوک مستثنی دي:

التین: ۶

التین: ۶

مگر هغه کسان چې ایمان ئې راوړی او نېک عملونه ئې کړي، چې دوی لره انقطاع نه منونکی، مستمر او مسلسل اجر دی.

دا دئ گورئ چې یوه ډله د خپلو بدو عملونو په وجه په اسفل السافلین کي پربوحي، د ذلت، دنائت، رذالت، وحشت، جهل او ضلالت د ژوري کندي په تل کي، تر هر ټیټ نه ټیټ او تر هر پرېوتې پرېوتې، او بله ډله گورئ چې د خپلو نېکو عملونو مسلسل او انقطاع نه منونکی اجر تر لاسه کوي. له دې نه په خپله ثابته کېږي چې دلته په دې عالم کي د مکافات او مجازات سلسله روانه ده.

التین: ۷-۸

التین: ۷-۸

نو د دین په نسبت څه شي دوکه کړې؟! مگر خدای احکم الحاکمین نه

دئ؟!

په داسي حال کي چي ته د انسانانو په ټولنه کي، په خپل ژوند کي د مکافات او مجازات سلسله گورې، نو څه شي دې ته اړ کړی یې چي دین تکذیب کړې؟ د قیامت د ورځي حساب او کتاب ونه منې، حال دا چي په خپلو سترگو د مکافات او مجازات سلسله گورې؟ الله تعالی د دې عالم حَکَم او حاکم دئ او د احکم الحاکمین رب پریکړې پکي نافذې او حاکمې دي.

همدا راز قرآن عظیم الشان فرمایي:

﴿لَا يَسْتَوِي السُّعْيَةُ وَالْبَاطِلُ أُولَٰئِكَ سَيُحْجَبُونَ ۖ أُولَٰئِكَ هُمُ الْمُكَذِبُونَ﴾

﴿لَا يَسْتَوِي السُّعْيَةُ وَالْبَاطِلُ أُولَٰئِكَ سَيُحْجَبُونَ ۖ أُولَٰئِكَ هُمُ الْمُكَذِبُونَ﴾

الدخان: ۳۴-۳۶

یقیناً دا ډله خلک، حتما وایي چي دا نه دئ مگر زموږ لومړنی مرگ، او موږ بهرته راژوندي کېدونکي نه یو. که رښتوني یی زموږ پلرونه راژوندي کړی.

یعني همدا یو مرگ لومړی او وروستی مرگ دئ، بیا ژوندون نشته، له خپلو قبرونو نه بیاراپاڅېدا نشته، څوک مو بهرته نه را ژوندي کوي، که داسي وی نو زموږ پلرونه چي مړه شوي بهرته را ژوندي کړی که تاسو رښتیا وایئ.

که تاسو وایاست چي قیامت شته، له مرگ نه وروسته بیاژوندون

شته، مور به بېرته له خپلو قبرونو نه را اوچتېږو، دا زموږ آباء او اجداد چي د مخه مړه شوي، يو خو بايد را ژوندی شي، تاسو خو يو راژوندی کړئ، که رېستوني يئ.

خو قرآن د دوی په حُواب کي فرمايي:

﴿لَا يَخْلُقُ أَهْلًا لِّكُمْ وَلَا يُبَدِّلُ لَكُمْ دِينًا ۚ وَمَا لَكُم مِّنْ عِندِ اللَّهِ مِن شَيْءٍ إِن كُنْتُمْ تَدِينُونَ﴾

الدخان: ۳۷

﴿لَا يَخْلُقُ أَهْلًا لِّكُمْ وَلَا يُبَدِّلُ لَكُمْ دِينًا ۚ وَمَا لَكُم مِّنْ عِندِ اللَّهِ مِن شَيْءٍ إِن كُنْتُمْ تَدِينُونَ﴾

آيا دوی غوره دي که د تبع قوم او هغه چي تر دوی د مخه ول، مور هلاک کړل، يقينا دوی مجرمان ول.

د تبع قوم، هغه چي له قريشو مخکي تېر شوي، په عربو ئي حکومت کړی، فساد او طغيان ئي وکړ، الله مؤاخذه او هلاک کړل، له کيسې ئي د عربو هر ماشوم خبر وو، او ټول هغه مجرم قومونه چي تر دې د مخه تېر شوي او د خپل جرم په وجه نيول شوي او د الله تعالی په شديد عذاب اخته شوي، کافي نه دي چي قريش دې ته ورته برخليک ته منتظر وي، الهي محاسبه مجازات تکذيب نه کړي!؟

دا چي ته په تاريخ کي گورې چي الله جل شأنه مجرم قومونه هلاکوي، د طغيان په سبب ئي نيسي او سخته سزا ورکوي، آيا دا په خپله د دې دليل نه دئ چي دلته يو ذات شته چي دا عالم اداره کوي، د عالم د امورو تدبير د هغه په لاس کي دئ او په عملونو مکافات او مجازات مرتب کوي، او د مجرمينو د مجازات په بڼه کي د هغه د قدرت، سيطرې او

حاکمیت آثار او مظاهر په خپلو سترگو گورو، دغه مظاهر د مالک الملک
الله د شته والي څرگنده نښه ده.

پر الله جل شأنه د ایمان مقتضیات

نن پر الله تعالی د ایمان د مقتضیاتو په اړه بحث کوو، د دې بحث په
ترڅ کې به دا موضوع روښانه کوو چې په الله جل شأنه باندې د ایمان
غوښتنې کومې دي؟ که وغواړو د الله او د بنده ترمنځ د رابطې او تعلق
څرنگوالی، صرف په څو مختصرو الفاظو کې خلاصه کړو نو ویلی شو چې
د بنده او د الله ترمنځ تعلق د عبادت او د استعانت تعلق دی، یعنې دا چې
یوازې د الله جل شأنه عبادت وشي او صرف له هغه نه مرسته او استعانت
وغوښتلی شي.

د (عبادت) اصل له (عبد) نه دی، عبد مریې او غلام ته وایي، څوک
چې مور د مریې او غلام په توگه پېژنو، د هغه څو مهم خصوصیات او
ځانگړتیاوي وي: هغه د خپل ځان مالک نه وي، هغه په خپل ژوند کې هیڅ

خه داسي نه لري چي دى ئې مالک خاوند او صاحب وي، د هغه هر څه د ده د آقا او مالک وي، هغه په ټولو هغو شيانو کي چي د ده په اختيار کي دي، د يوه امين په توگه تصرف کوي، دا د هغه په لاس کي امانتونه دي، د ده خپل شخصي ملکيت نه وي، څنگه چي د ده آقا او مالک غواړي او د هغه خوښه وي په همغه شان په دې امانتونو کي تصرف کوي، قرآن عظيم الشان د مؤمنانو په باب فرمايي:

﴿مَنْ مَلَكَ مِنْكُمْ لَمَّا طُبِعَتْ يَدَاؤُهُمْ لِيُرَوا لَهُمْ نَفْسًا يَدْعُ إِلَى الْفِتْرِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ﴾

التوبه: ۱۱۱

يقيناً چي الله له مؤمنانو د دوى نفسونه او مالونه اخيستي، د دې په بدل کي چي جنت به د دوى وي، د الله په لار کي جنگېږي، وژني او وژل کېږي.... لکه چي مريي پېرل کېږي، دغسي الله جل شأنه مؤمنان د جنت په بيعه اخيستي دي، د دې معاملې له مخي نور دوى د خپل نفس او مال خاوندان نه دي، د دوى نفس او مال په حقيقت کي لدوى سره د الله امانتونه دي.

د مريي او د غلام دوهم خصوصيت دا دى چي هغه په خپلو ټولو هڅو، هلو ځلو او تصرفاتو کي د خپل آقا رضا لټوي، همدا د هغه هدف وي، هغه خپل حرکات او سکانات، خوى او عادت، کره وړه او خپلي اړيکي او تعلقات داسي عياروي چي د هغه اقا او مالک ترې راضي شي، هر هغه

خه چي دى ئې د خپل آقا او مالک د رضا خلاف کوي، هغه ته بغى ويل کېږي، او پدې صورت کي هغه باغي گڼل کېږي، قرآن عظيم الشان د مؤمنانو په اړه فرمايي:

﴿لَا يَجْرُمُ الَّذِينَ كَفَرُوا أَنْ يُرْسِلَ اللَّهُ رَسُولًا فِيهِمْ ۗ لَوْ أَنَّ الْقَوْمَ عَرَفُوا ذَلِكَ فَلَأَبْتَلُنَّ هَلْ يَأْتِيهِمْ نَبِيٌّ مِنْ رَبِّهِمْ ۗ لَوْ أَنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا وَعُرِفُوا إِنَّهُمْ لَأَقْبِلُ جَهَنَّمَ بَعِيضًا ۚ وَمَا هُمْ بِبَالِيغِينَ﴾

البقره: ۲۰۷ ﴿لَا يَجْرُمُ الَّذِينَ كَفَرُوا أَنْ يُرْسِلَ اللَّهُ رَسُولًا فِيهِمْ ۗ لَوْ أَنَّ الْقَوْمَ عَرَفُوا ذَلِكَ فَلَأَبْتَلُنَّ هَلْ يَأْتِيهِمْ نَبِيٌّ مِنْ رَبِّهِمْ ۗ لَوْ أَنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا وَعُرِفُوا إِنَّهُمْ لَأَقْبِلُ جَهَنَّمَ بَعِيضًا ۚ وَمَا هُمْ بِبَالِيغِينَ﴾

له خلکو نه حیني هغه دي چي خپل نفس د الله د رضا په لټه کي پلوري او الله په دغو بندگانو رؤف او مهربان دئ.

الله جل شأنه په هغه بنده رؤف او مهربان دئ چي خپل نفس د الله د رضا په لټه کي خرڅوي، د دې لپاره چي خپل رب راضي کړي خپل هر خه وقف کوي.

د عبد او مريي دريم خصوصيت دا دئ چي هغه په خپل ټول ژوند کي، د خپل آقا د فرمان مطيع وي، هغه له خپله طرفه د هيڅ کار په اړه فيصله نه کوي، هغه ته چي د خه کولو کوم دستور او هدايت ورکول کېږي، همغه کوي، کوم اقدام چي د خپل آقا او مالک د اذن نه پرته وکړي، بغاوت گڼل کېږي، دا د غلامۍ او مرييتوب له حده تجاوز گڼل کېږي، هغه د ژوند په هيڅ برخه کي په خپله تصميم نه نيسي، هره خبره چي کوي او هر تصميم چي نيسي، نو هغه به د خپل آقا د امر او هدايت سره سم نيسي، قرآن عظيم الشان د مؤمنانو په اړه فرمايي:

بقره بکړي چې د هغه پيغمبر د

خوک چې له الله او د هغه له پيغمبر نه سرغړاوی وکړي، يقيناً چې په

الاحزاب: ۳۶ **چي له لاري شوی.**

او هيڅ با ايمان نارينه او نسحي ته دا نه نيايي چې كله الله او د هغه پيغمبر د كوم كار فيصله وكړي بيا دي دوی لره په خپل كار كي څه اختيار وي، او څوك چې له الله او د هغه له پيغمبر نه سرغړاوی وكړي، يقيناً چې په څرگنده توگه بهي لاري شوی.

يعني د كوم كار په اړه د الله تعالى او د ده د پيغمبر له پرېكړي وروسته له هر مؤمن بنده نه دا اختيار سلب كېږي چې له خپله لوري بله پرېكړه وكړي، له دې وروسته هغه په بشپړ اطاعت مكلف دي، د بلي پرېكړي او فيصلې حق نه لري، څوك چې سرغړاوی وكړي د هغه په بهي لاريتوب او ضلالت كي هيڅ شك نشته.

د عبد او مريي څلورم خصوصيت دا دي چې هغه به خپل دوست او دښمن د خپلو تمايلاتو په بنسټ او د هوی او هوس له مخي نه ټاكي، په دې اړه هم له ده نه اختيار سلب شوی او هغه د خپل آقا او مالک د پرېكړي او حكم محكوم دي، كه كوم غلام او مريي د خپل آقا دښمن په دوستي ونيسي، هغه بغاوت كړی، او كه هغه د خپل آقا دوست دښمن وگني بيا ئې هم بغاوت كړی. قرآن عظيم الشان د مؤمنانو په اړه همدغسي

فرمايي:

Šym 0B 6 rŠm 0B 6 rŠm 0B 6 rŠm 0B 6 rŠm 0B 6
rŠm 0B 6 rŠm 0B 6 rŠm 0B 6 rŠm 0B 6 rŠm 0B 6
(rŠm 0B 6 rŠm 0B 6 rŠm 0B 6 rŠm 0B 6 rŠm 0B 6
Šm 0B 6 rŠm 0B 6 rŠm 0B 6 rŠm 0B 6 rŠm 0B 6
rŠm 0B 6 rŠm 0B 6 rŠm 0B 6 rŠm 0B 6 rŠm 0B 6

المجادله: ۲۲

حزب بريالی دئ.

هغه قوم چي پر الله او پر آخرت ئې ايمان وي، هيڅكله داسي ونه مومي
چي هغه چا سره دوستي وکړي چي له الله او د هغه له پيغمبر سره ئې
دبمني کړې وي، که څه هم دوی ئې پلرونه وي، زامن ئې وي، وروڼه ئې
وي او خپلوان ئې وي، همدغه کسان دي چي الله د دوی په زړونو کي ايمان
ثبت کړی او په خپله روح "يعني په غيبي فيض" سره ئې د هغوی مرسته
کړې، هغوی به داسي جنتونو ته داخل کړي چي ترې لاندي نهرونه بهېږي،
په هغه کي تلپاته، الله له هغوی نه راضي شوی، دوی له الله نه راضي شوي،
همدا د الله حزب دئ، "دغه کسان د الله د حزب غړي دي" يقيناً چي د الله
حزب بريالی دئ.

همدا راز قرآن عظيم الشأن فرمايي:

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

التوبه: ۲۳

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

اې مؤمنانو! که ستاسو پلرونه او وروڼه کفر ته پر ایمان ترجیح ورکړي نو خپل دوستان ئې مه نیسئ، او ستاسو هرڅوک چي له دوی سره دوستي وکړي هغوی ظالمان دي.

له دې مبارک آیت نه په څرگنده توگه معلومېږي چي د عبادت په اړه هغه تعبیر صحیح نه دی چي ځیني خلک ئې ترې لري او په ځینو خاصو مواردو کي ئې راخلاصه کوي، بلکي د عبادت مفهوم ډېر وسیع، جامع او شامل دی، د انسان ټول ژوند احتوی کوي، که څه هم د علماوو ترمنځ پدې اړه اختلاف شته چي کوم څه ته مورې عبادت ویلی شو، کوم څه عبادات دي او کوم څه معاملات؟ آیا عبادت داسي جامع او شامل لفظ دی چي د ژوند ټول ابعاد احتوا کوي او که نه محدود دی او څو مشخصو افعالو ته ویل کېږي؟

په حقیقت کي عبادت د انسان ټول ژوند ته شامل دی، نه څه معینو لحظو او څه مشخصو افعالو ته. اسلام له دې تفکیک او بېلوالي سره موافق نه دی، دا حکه چي الله جل شأنه انسان د عبادت لپاره پیدا کړی، د ده د ټول ژوند مقصد باید عبادت وي، هغه په ټول ژوند کي باید د یو عبد او

مريي په شان عمل وكړي، او دمريي او عبد خصوصيات هماغه دي چي مور
بيان كړل.

خوك چي له الله سره د دې تعهد وكړي چي صرف د هغه عبادت به
كوي، هغه له بلي هري بندگۍ نه آزاد شي، لكه چي يوسف عليه السلام د
خپل زندان ملگرو ته فرمايي: آيا متعدد اربابان غوره دي كه يو واحد رب
چي هغه د سلطې او سيطري خاوند دئ؟

﴿يٰۤاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا اَلَيْسَ لِلّٰهِ اَسْمٰٓءُۙ غَيْرُ الَّذِيْنَ سَمَّٰتُۙ بِرَبِّهِۦٓ ۗ اَلَيْسَ عِندَ رَبِّهِۦٓ الْعِلْمُ بِمَا كُنتُمْ تَعْمَلُوْنَ ۗ﴾

يوسف: ۳۹

﴿يٰۤاَيُّهَا الَّذِيْنَ اٰمَنُوْا اَلَيْسَ لِلّٰهِ اَسْمٰٓءُۙ غَيْرُ الَّذِيْنَ سَمَّٰتُۙ بِرَبِّهِۦٓ ۗ اَلَيْسَ عِندَ رَبِّهِۦٓ الْعِلْمُ بِمَا كُنتُمْ تَعْمَلُوْنَ ۗ﴾

آيا دا متفرق اربابان غوره دي او كه يو قهار رب؟
يعني يا به انسان د واحد الله عبادت او بندگي كوي او يا به د متعددو
اربابانو په وړاندي د عبادت او بندگۍ سر ټيټوي او دا ذلت به مني. د قرآن
متعد د آيتونه همدا مطلب رانيسي.

يوازي له الله نه استعانت:

مور په دې عالم كي گورو چي دلته هر څه هغه مالک الملک الله لره
دي چي د هغوی ساتنه، پالنه او روزنه كوي، كوم چي د رحمت آثار ئې په
ټول عالم كي خواره دي، د سلطې او سيطرې آثار او مظاهر ئې گورو، مور
په عالم كي بل داسي خوك نه گورو چي د عبادت وړ وي، په دې عالم كي
مو يوازي الله تعالى داسي وموند چي د عبادت او لمانځني وړ دئ، لكه څنگه

چي يوازي الله تعالى د عبادت او لمانځني وړ دئ او مورې صرف د ده عبادت او بندگي کوو، همدا راز صرف له هغه نه استعانت غواړو. دا په الله باندې د ايمان ستره تقاضا ده، يوازي د يوه الله عبادت او بندگي او صرف له هغه نه استعانت او مرسته. مورې په دې ټول عالم کي بل داسي څوک و نه موند چي هغه زموږ اړتياوو ته ځواب ووايي او هغه زموږ د غوښتنو په ترسره کولو قادر وي، يوازي يو الله مو دغسي وموند چي هغه زموږ د مشکلاتو حل کوونکی دئ، په دې خاطر مورې يوازي له همغه الله نه چي د دې عالم مالک دئ او د هر څه ساتنه او پالنه کوي، د همغه عبادت کوو او فقط له هغه نه استعانت او مرسته غواړو، هغه الله چي د ستايني وړ دئ، حميد دئ، د ټول عالم رب دئ، رحمت ئې انتها او پای نه لري او د دې عالم هر جز ته شامل دئ او هغه په هر څه باندې په خپل قاهره قدرت غلبه کړې او هر څه ئې احاطه کړي، هغه چي په خپل ملک کي د مالک الملک په توگه تصرف کوي او په دې کي هيڅوک له هغه سره شريک نه دئ او عملونو ته اجر ورکوي، صرف له همدغه الله نه مرسته غواړو.

د قرآن عظيم الشان په متعددو آيتونو کي عبادت او استعانت له يوه بل سره مترادف او يو د بل په ځای ذکر شوی، لکه چي فرمايي:

وَأَنِ اسْتَغِيثُوا إِلَىٰ رَبِّكُمْ وَأَقْبِلُوا لَدَيْهِ لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ

غافر: ۶۰

وَأَنِ اسْتَغِيثُوا إِلَىٰ رَبِّكُمْ وَأَقْبِلُوا لَدَيْهِ لَعَلَّكُمْ تُرْحَمُونَ

او ستاسو رب وويل: ما ته دعاء وکړئ چي درته وئې منم، يقيناً هغه کسان

چي زما له عبادته لويي (او سرغراوی) کوي ډېر ژر ده چي جهنم ته به ذليل او سپک داخل شي.

يعني ما ته دعاء وکړئ چي ستاسو دعاء قبوله کړم، شوک چي تکبر او لويي وکړي، حان تر دې لوړ وگڼي چي خپل رب ته د دعاء لاسونه اوچت کړي، دا غرور او لويي به ئې له ذلت سره مخامخ کړي او په دوزخ کي لوېدو ته به ئې چمتو کړي.

په دې مبارک آيت کي د عبادت او دعاء په ارتباط خو مهم مطالب ذکر شوي:

لومړی دا چي الله جل شأنه مور په دعاء کولو مکلف کړي يو " وَ قَالَ رَبِّكُمْ اِدْعُونِي اَسْتَجِبْ لَكُمْ " ستاسو رب ويلي: ماته دعاء وکړئ، او د دې وعده ئې راسره کړی چي ستاسو دعاء به منم "اَسْتَجِبْ لَكُمْ"

دویم مطلب دا چي د لويي احساس، تکبر او غرور د دې باعث شي چي انسان له الله نه د مرستي او استعانت له غوښتلو ډډه او د هغه له عبادت نه سرغراوی وکړي، "اِنَّ الَّذِيْنَ يَسْتَكْبِرُوْنَ عَنْ عِبَادَتِيْ سَيَدْخُلُوْنَ جَهَنَّمَ دَاخِرِيْنَ"

تکبر، د لويي احساس او غرور د دې باعث شي چي انسان د الله له عبادت نه او بيا د هغه له استعانت نه ډډه وکړي، دا استغنا ده چي انسان طغيان ته رسوي، او په پای کي ئې له ذلت او رسوايي سره مخامخ کوي: پيغمبر عليه السلام فرمايي:

و من لم يستل الله يغضب عليه: چا چي الله ته سوال ونه کړ، دعاء ئې ونه

کره او له هغه نه ئې مرسته و نه غوښتله، الله په هغه باندې غصه کېږي، چې هر څومره له الله نه زیات غواړي همدومره راضي کېږي. داسې نه ده چې یوازې د لویو لویو شیانو دعاء به کوې، بلکې له واره نه تر ستر شي، حتی که مو په کور کې مالګه نه وه دا هم له الله نه وغواړئ، حتی که د خپلې بند مو وشلېدو؛ دا هم له الله نه وغواړئ، پیغمبر علیه السلام همداسې فرمایي: څوک چې الله ته سوال و نه کړي، هغه ته دعاء و نه کړي، الله په هغه غصه کېږي.

• درېیم مطلب چې په دې آیت کې ذکر شوی هغه دا دی چې عبادت ئې د دعاء په حای راوستی، تاسو د آیت په سر کې دا الفاظ گورئ: وَ قَالَ رَبِّكُمْ ادْعُونِي: ستاسو رب وویل: ماته دعاء وکړئ، خو د آیت په وروستی برخې کې ویل شوي: إِنَّ الَّذِينَ يَسْتَكْبِرُونَ عَنْ عِبَادَتِي سَيَدْخُلُونَ جَهَنَّمَ دَاخِرِينَ: یقیناً هغه چا چې حما له عبادت نه ئې لویې وکړه، حان ئې له دې نه ستر وګانو چې ما ته دعاء وکړي، گورئ چې د آیت په وروستی برخې کې د دعاء په حای عبادت راغلی، دا په خپله ښيي چې استمداد، استغاثه او دعاء له عبادت سره مترادف ده. پیغمبر علیه السلام فرمایي:

الدعاء هو العبادة* رواه ابوداؤد و الترمذي

دعاء په خپله عبادت ده

الدعاء مخ العبادة* رواه الترمذي

دعاء د عبادت مغز ده

همدا راز فرمایي:

الدعاء سلاح المؤمن و عماد الدين و نور السموت و الارض * المستدرک
دعاء د مؤمن وسله، د دين سنتنه او د آسمانونو او زمکي نور ده.

کله چي انسان الله جل شأنه ته دعاء کوي د ده دعاء د دې مظهر ده
چي هغه د الله جل شأنه په وړاندي د نیازمندي او احتياج احساس کوي،
همدا د نیازمندي او احتياج احساس د دې باعث شي چي د الله جل شأنه په
وړاندي دعاء وکړي او مرسته ترې وغواړي، همدغه احساس ئې د الله تعالی
عبادت او بندگۍ ته رابلي، عدم دعاء او عدم استعانت، دا په دې دلالت
کوي چي هغه له الله جل شانہ نه حان مستغني گڼي، دا د ده د استغناء او بې
نیازی نښه ده، قرآن عظیم الشان په دې ارتباط فرمايي:

﴿لَا يَسْتَفِيحُونَ﴾ العلق: ۶-۷

داسي نه ده، يقيناً چي انسان هغه مهال حتماً طغيان کوي چي حان مستغني
وگڼي.

دا د انسان طبيعت دئ چي کله حان بې نیازه او مستغني وگڼي طغيان کوي.
د دعاء په اړه په بل آيت کي داسي لولو:

﴿لَا يَسْتَفِيحُونَ﴾

﴿لَا يَسْتَفِيحُونَ﴾

البقرة: ۱۸۶

که زما بندگان زما په اړه له تا پوښتنه وکړي، (نو ورته ووايه) يقيناً چي زه
نږدې يم، کله چي کوم دعاء کوونکي راته دعاء وکړي دعاء ئې منم، نو

هغوی دي زما حکم ومني، او په ما دې ايمان راوړي، تر څو رشد او کمال ته ورسېږي.

په دې مبارک آيت کي د دعاء په اړه موږ ته دا لارښوونې شوې:
الله تعالی خپلو بندگانو ته نږدې دئ، د دوی دعاگانې مني، د الله تعالی بندگانو ته په کار ده چي د خپل رب هداياتو ته تسليم وي، په هغه ئې ايمان وي، د دغو دريو مهمو کارونو، دعاء، اطاعت او ايمان په وجه به ئې رشد او کمال په برخه شي.

کله چي انسان له مشکلاتو، ستونزو او کړاوونو سره مخامخ شي، بل ته اړ او محتاج شي او کله چي د هغه اميد له هر څه قطع شي، په خپل ماحول کي داسي څوک و نه گوري چي د ده مشکل حل کړي شي، د هغه نارې واوري، د هغه احتياج او اړتياوي منتفي کړي، او داسي يو شی په خپل ماحوال کي نه گوري چي په هغه حساب وکړي، په هغه بروسه او اعتماد وکړي، ټول هغه وسائل او ذرايع چي په اختيار کي ئې دي هغه بې نتيجې پاتې شي، او ونشي توانیدی چي د ده غوښتنو او اړتياوو ته ځواب ووايي او د هغه اضطراب او پرېشاني رفع کړي، په دې حالت کي الله جل شأنه ته پناه وړي، له هغه نه استمداد غواړي، له هغه نه مرسته غواړي او په اخلاص سره د بندگۍ تعهد کوي، خو چي کله ځان بې نيازه وگڼي، له وفرت او کثرت سره مخامخ شي، نو بيا الله هېر کړي او خپل مؤکد تعهدات شا ته وغورځوي، او د الله جل شأنه په نسبت د شرک مرتکب شي، لکه چي قرآن عظيم الشان فرمايي:

او نجات کي له الله تعالى سره بل څه او بل څوک شريکوي، خپلي مخکني
ژمني هېري کړي، مخکني حالت ته وگرځي، طمعه ئې له الله تعالى پرته له
نورو او اعتماد ئې له الله تعالى پرته پر نورو شي!!

دا آيت نه يوازي د خطرونو او گواښونو په وخت کي د انسان حالت
او له الله تعالى سره د ده د تعلق څرنگوالي په دقيقه توگه انځور کړي
بلکي په دين کي د اخلاص حقيقت ئې هم موږ ته واضح کړي. په دين کي
د اخلاص معنی دا ده چي انسان له الله تعالى پرته په بل چا اعتماد و نه
لري، له بل چا طمعه ونه لري، په بل څه باندي توکل او تکيه ونه کړي،
طمعه ئې يوازي له الله وي، او د دعاء لاسونه ئې يوازي د الله تعالى په
وړاندي لوړ کړي وي، داسي وگڼي چي په دي عالم کي له الله تعالى پرته
داسي څه نشته چي د ده مشکل حل کړي شي، د ده اړتياوو ته ځواب وويلی
شي، او د ده مرسته وکړي شي، نو ځکه ئې هم طمعه له الله تعالى وي او هم
ئې اعتماد پر الله تعالى، دې حالت ته په دين کي اخلاص وايي.

ته چي هر څومره د الله تر څنگ په بل څه حساب کوې، په هغه
اعتماد او بروسه کوې، هغه ته اميد ساتې او له هغه نه طمع کوې، دې حالت
ته د شرک حالت وايي، خو کله چي ستا حالت هغه چا ته ورته شي چي په
بېړۍ کي سپور دئ او د طوفان څپو احاطه کړي، هري خوا ته چي سترگي
اړوي داسي څه په نظر نه ورځي چي د ده مرسته وکړي شي، نو الله جل
شأنه ته مخه کړي او له هغه مرسته غواړي، خپل دين د هر راز شرک له
شواښو پاکوي، په اخلاص سره د الله تعالى د بندگۍ تعهد کوي، له الله

تعالی سره ژمنه کوي یوازي د ده عبادت به کوي، له ده سره به په عبادت او بندگی کي بل څه او بل څوک نه شریکوي، ستا دا حالت په دین کي د اخلاص او سوچه والي په معنی دی، او که ستا حالت د هغه چا په څېر شو چي د طوفان له څپو ژغورل شوی، ساحل ته روغ رمټ رسېدلی، خو په دې ژغورني کي له الله تعالی پرته د بل چا د مرستي او عنایت په اغېز باور لري، او خپل نجات د نورو عواملو مرهون گڼي، له الله تعالی سره خپلي ژمني هېروي او د مخکنيو شېبو اخلاص له لاسه ورکوي، نو تا د الله تعالی په نسبت شرک کړی.

همدا مطلب قرآن عظیم الشان، د روم د سورې په "۳۳" آیت کي داسي توضیح کوي:

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّبِعُوا هَذِهِ السُّبُلَ فَتَفَرَّقَ بِكُمْ عَنِ السَّبِيلِ فَآنتُمْ تُكْفِرُونَ بِاللَّهِ وَأَنتُمْ كَافِرُونَ﴾

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّبِعُوا هَذِهِ السُّبُلَ فَتَفَرَّقَ بِكُمْ عَنِ السَّبِيلِ فَآنتُمْ تُكْفِرُونَ بِاللَّهِ وَأَنتُمْ كَافِرُونَ﴾

کله چي خلکو ته څه تکليف او سختي ورسېږي، "له ستونزو او کړاوونو سره مخامخ شي" خپل رب په داسي حال کي مرستي ته رابلي چي د هغه لوري ته رجوع کوونکی وي "په پوره انابت سره الله تعالی ته دعاء کوي او مرسته ترې غواړي" خو کله چي (الله تعالی) له خپل لوري کومه پېرزوينه وروڅکي "د کوم رحمت او پېرزوينې خوند وروڅکي او له رحمت نه ئې برخمن کړي" ناڅاپه د دوی يوه ډله د الله په نسبت شرک کوي.

يعني د مصيبتونو، ستونزو او کړاوونو په وخت کي په ټول انابت سره

الله ته رجوع کوي، خو چي کله الله جل شأنه خپله پېرزوښه او رحمت د
دوی په حال شامل کړي، بیا د الله په نسبت د شرک مرتکب شي.
همدا راز فرمایي:

لومړنی دین یوازې د یوه کس لپاره دی چې د خداوند په لور کورنۍ ته ورته وي.

خو کله چې د یوه کس دین د یوه کس لپاره وي، نو د خداوند په لور کورنۍ ته ورته وي.

خو کله چې د یوه کس دین د یوه کس لپاره وي، نو د خداوند په لور کورنۍ ته ورته وي.

خو کله چې د یوه کس دین د یوه کس لپاره وي، نو د خداوند په لور کورنۍ ته ورته وي.

لقمان: ۳۱-۳۲

نه گورې چې کشتی د الله په فضل سره په بحرونو کې مخ په وړاندې درومي، تر څو خپل آیتونه تاسو ته وښيي، یقیناً په دې کې هر صبر کوونکي شکور بنده لره نښې دي او کله چې خپې هغوی د سیورو په څېر وپوښي، "خپې ئې احاطه کړي، په دې حالت کې" الله پداسې حال کې مرستې ته رابلي چې په دین کې ورته مخلص وي، خو چې کله ئې د وچې په لوري وژغوري "په نتیجه کې به ئې گورې چې یوازې" د دوی ځینې مقتصد او منخ لاري وي، او زموږ له آیتونو نه انکار نه کوي مگر هر عهد ماتوونکی او ناشکره.

یعني څوک چې د الله د نعمتونو قدر کوي، له ستونزو او کړاوونو سره د مخامخېدو پر مهال د صبر لار غوره کوي، هغوی ته په دې وینا کې

ډېري نښي او لارښوونې دي، معنی ئې دا ده: چې الله جل شأنه بحر درته مسخر کړی، په دې عالم کې ئې داسې ضوابط او سنن وضع کړي چې ته له هغوی نه په استفادې سره کشتی جوړه کړی شې، څوک چې د نعمتونو قدر پېژنې او د منعم شکر په حای کوي، په دې مقدمه کې یقینا هغوی لره نښي دي. او دا چې گورئ کله کشتی په بحر کې له طوفانونو سره مخامخ او د بحر له څپو سره ټکر شي، خو الله جل شأنه ئې له خطر ه وژغوري او د نجات ساحل ته ئې ورسوي، په دې کې صبر کوونکو لره دا لارښوونه ده چې که دوی هم له داسې ستونزو او کړاوونو سره مخامخ شي او صبر وکړي کشتی به ئې له څپو روغه تېرېږي او ساحل ته به رسېږي، خو تر ساحله پوري تر رسېدلو له طوفانونو سره مخامخېدل شته او له موجونو او څپو سره ټکرونه په مخکي دي، پدې کې هر شاکر او صابر بنده ته ډېري نښي دي.

همدا راز فرمایي:

پل څو ب څو د #E] Na; B u;SXI %eY : B ploy } : \$Z9#SUXE& #E]r

ع read? \$B bqzfoy \$m\$ab) 4# څو a!o& ? #E%4\$T\$y#

آ څو t iOZa#E] 0Lm (iSvE# 199# iCaE; څ' %9#d څE

Eda% r #i' \$a xfi \$Ea% \$p (qan)ur p\$u) 8f)I N\$ Ub_y r

۱۰۰

۱۰۰

۱۰۰

۱۰۰

یونس: ۲۱-۲۳

او کله چي خلکو ته د پېرزويني څه خوند وروڅکو، وروسته له هغه چي کوم کړاو ورسېدلی وي، نابېره له دوی سره زمونږ د آيتونو په اړه د مکر اراده راپيدا شي. ورته ووايه: الله تعالی په مکر کي تر ټولو سريع دی، بيشکه چي زمونږ رسولان ستاسو مکرونه ليکي، الله هغه ذات دی چي تاسي په وچه او اوبو کي بيايي، تردې چي تاسي په کبنتی کي وئ او کبنتی له سورو سره يوځای د ملايم او خوندور نسيم سره خوځي او پدې سره خوشحاله شي، خو ناڅاپه تېز باد او طوفان ورباندي راشي او له هر لوري څپې ورباندي راتاو شي او گمان وکړي چي محاصره شول، پدې وخت کي الله ته پداسي حال کي دعاء کوي " او مرسته ترې غواړي چي په خپل " ديانت کي ورته مخلص شوي وي او وايي: که دي لدې نه وژغورلو نو حتماً به شکر کوونکي بندگان وو، خو کله چي نجات ورکړو بيا د خپل تعهد خلاف په ناحقه په زمکي کي سرکشي او بغاوت کوي. اې خلکو! په يقين

سره چي ستاسي سرکشي او بغاوت ستاسي په ضرر ده " دا درکړی شوی فرصت " د دنیوی ژوند یوه متاع ده، بیا مو زموږ لوري ته راتگ دی او په هغه څه به مو خبر کړم چي تاسو کول.

گورئ چي د کښتۍ په خوځېدو او د نرم باد په لگېدو سره خوشحاله شي، خو کله چي تند او تېز بادونه د دوی لوري ته مخه کړي، او د طوفان خپې ئې احاطه کړي، حالت ورته داسي وېرېښي چي د نجات ټولې لاري تړل شوې، د نجات هيڅ لاره په نظر نه ورځي، داسي څه په لاس کي نه لري چي اعتماد پرې وکړي او طمعه ترې ولري، نو الله جل شأنه ته مخه کړي، هغه ته د دعاء لاسونه اوچت کړي، په داسي حال کي چي په خپل ديانت کي د اخلاص ژمنه کوي، وايي: که موږ ته له دې مشکل او مصيبت نه نجات راکړې نو حتماً به ستا له شاکرو بندگانو څخه وو، ځان به ستا د دې او ټولو نورو نعمتونو مرهون او پورورې گڼو، خو کله چي هغوی له کړاوه وژغوري ناڅاپه به گورې چي د خپلو مخکنيو تعهداتو په خلاف به هغوی په زمکه کي په ناحقه تېری او بغاوت کوي، هغه ژمني به ترې هېري وي چي ويل ئې: که مو وژغورې نو بیا به ستا مخلص بندگان وو!!
همدا راز فرمايي:

﴿لَا يَخْشَى الْفِتْنَةَ سِوَ اللَّهِ﴾

﴿يَوْمَ لَا يَنْفَعُ الْوَسْوَءَ الْفُجُورِ﴾

چې دې ټولو آيتونو کې گورو چې له الله تعالى سره د انسان د تعلق

يونس: ۱۲

کله چې انسان ته څه تکليف ورسېږي، نو په داسې حال کې موږ مرستې ته بلې چې په اړخ به پرېوتی وي، يا به ناست وي، يا به ولاړ وي "په هر حالت کې به مسلسل الله تعالى ته دعاء کوي او مرسته به ترې غواړي، که په اړخ پروت وي، يا ناست وي يا ولاړ او روان وي دعاگانې به کوي"، خو کله چې ده ته هغه رسېدلی مصيبت لري کړو بيا به داسې درومي لکه چې موږ ئې له هغه تکليف نه خلاصون ته نه وو وربللي "موږ ته ئې دعاء نه وه کړې او په هغه مشکل وخت کې ئې له موږ نه مرسته نه وه غوښتې، الله تعالى به هم هېر کړي او له الله تعالى سره خپل ټول تعهدات او ژمنې هم"، مسرفينو ته خپل عملونه داسې ښاېسته او مزین کړی شوي.

په دې ټولو آيتونو کې گورو چې له الله تعالى سره د انسان د تعلق څرنگوالی او عبادت ئې په دې پورې مربوط دی چې هغه له الله نه د استعانت په اړه څه تصور لري، په کومو لحظاتو کې چې هغه د نیازمندي او احتياج احساس وکړي، گورو چې دعاء کوي، عبادت کوي، تعهد کوي او الله جل شأنه مرستې ته رابلې، خو چې کله هغه ته د بې نیازی او استغنا تصور پيدا شي، بيا گورو چې عصيان او سرکشي کوي، بغي او طغيان کوي. په دې ترتيب معلومېږي چې هر څو مړه انسان د الله جل شأنه په نسبت پراخ او زيات معرفت ولري، د الله د ربوبيت او د هغه د رحمت د آثارو په اړه او دا چې په دې عالم کې د امورو تدبير د هغه په اختيار کې دی، هر څومره چې په دې باب وسيع معلومات ولري، همدومره به د الله تعالى

عبادت کوي او له هغه نه به مرسته غواړي.

استعانت خو صورتونه لري:

يو صورت ئې دا دی چې ته له چا نه د هغه په غياب کي مرسته وغواړې، په دې گمان چي هغه له لري تا گوري او ستا غږ اوري، داسي استعانت له الله جل شأنه نه پرته له بل هيچا نه جائز نه دئ. بل صورت ئې دا دئ چي ته په ورځني عادي معاملاتو کي له چا نه مرسته غواړې، په هغه عادي معاملاتو کي چي خلک عادتاً او معمولاً له يوه بل نه په هغه کي مرسته غواړي، مثلاً د اوبو گيلاس راکړه! دروازه در سره بنده کړه! قلم دې راکړه او هغه کتابچه راکړه، پدې عادي شيانو کي غوښتنه جائز ده خو استغنا غوره ده. خو سوال کول، له چا نه څه غوښتل او گدايي حرام ده، اسلام د دې نه ممانعت کوي، څوک چي په دنيا کي سوال کوي، د قيامت په ورځ به هغه د الله په وړاندي داسي ودرېږي چي پر مخ به ئې غوښه نه وي، سپک او ذليل به وي، سوال حرام دئ، په عادي معاملاتو کي غوښتنه او مطالبه جائز ده، خو صحابه وو له دې نه هم ډډه کوله، د هغوی په شان کي راځي چي څوک به په آس سپور وو، متروکه به ئې په زمکه ترې ولوبدله، د دې په حای چي چا ته ووايي: مرسته را سره وکړه او دا راکړه، له دې نه ئې هم استغنا کوله، په خپله به له آس نه کوزېدو او هغه به ئې رااخيستله، هغوی غوښتل چي په ځان بسيا وي، چا ته ئې لاس اوږد نشي، له چا نه مرسته و نه غواړي، د بل مرسته وکړي، خو له هيچا نه څه و نه غواړي، که څه هم دا جائز ده خو د کمال تقاضا دا ده چي انسان له دې نه

هم ډډه وکړي.

خو د چا په غياب کي له هغه نه مرسته غوښتل دا له الله جل شأنه نه پرته له بل هيچا نه جائز نه ده، دا چي څوک گمان وکړي، بل په غياب کي د هغه په حال واقف دئ، د هغه غږ اورېدلی شي، او مشکل ئې رفع کولی شي، دا اميد او طمع له الله جل شأنه نه پرته له بل هيچا نه جائز نه ده. همدا وجه ده چي مور مکرر وايو: $\text{أَلَا يُرَىٰ أَنفُسًا مِّنْ دُونِهَا لَا تَأْمُرُ بِإِيمَانٍ لِّمَن كَفَرَ وَلَا يُنذِرُ لِمَن يَكْفُرُ}$ خاص ستا عبادت کوو او يوازې له تا نه مرسته غواړو، نه له ملائکو، پيغمبرانو، اولياءالله، پيرانو، شيخانو، قبرونو او زيارتونو نه او نه له الله جل شأنه نه پرته له بل چا نه، هر څه او هر څوک چي وي، له هغه نه مرسته غوښتل حرام، ناجائز او شرک ده، يوازې الله جل شأنه عالم بالغيب دئ، او هغه د دعاگانو اورېدونکی او منونکی دئ. مور هره ورځ په وار وار، لږترلږه دوه دېرش ځله په لمانځه کي له الله سره مکرر تعهد کوو چي يوازې ستا عبادت کوو، او يوازې له تا نه مرسته غواړو اياک نستعين، لکه چي يوازې ستا عبادت کوو همدا راز يوازې له تا نه مرسته غواړو.

خو تداوي کول، د جنگ لپاره زره اغوستل او د وساتلو نه کار اخستل، نه يوازې دا چي له الله جل شأنه نه د استعانت او مرستي غوښتلو سره منافي نه ده، بلکي مور دين په دي مکلف کړي يو چي مريض شو تداوي وکړو، د ځان حفاظت وکړو، تداوی او د ځان حفاظت، شرعي واجب او فرض دئ، خو په دې عقیده به يو چي په تداوي او تدبير باندي الله جل شأنه اثرات او نتايج مرتب کوي، الله د هر مرض لپاره دوا پيدا کړې، خو

دا په خپله او مستقل بالذات نتیجه نه ورکوي، الله جل شأنه په دې باندي نتایج مرتب کوي، مور په کارونو کي تدبیرونه کوو، جنگ ته خو؛ زره اغوندو، خندقونه کینو، صفوف منظم کوو، د صف په مقدمه او په آخر کي د احتیاط لپاره خاص افراد موظف کوو، پیره داران ټاکو، دا ټول کارونه، نه یوازي جائز دي، بلکي شرعي او دیني مکلفیتونه او وجائب دي، په دې ټولو کي زموږ عقیده دا ده چي په دې باندي نتایج الله جل شأنه مرتب کوي او عاقبت د الله په واک کي دی.

دا مطلب چي رجاء، تمه او امید به صرف له یوه الله نه وي، او یوازي له همغه یوه الله نه به مرسته غواړو، د قرآن عظیم الشان په گڼ شمېر آیتونو کي راغلي لکه چي فرمایي:

﴿لَا يَأْتِيكُمُ الْيَقِينُ إِلَّا مِنْ رَبِّكُمْ فَاصْبِرْ لِحُكْمِ رَبِّكَ وَلَا حَسْرَةَ عَلَىٰ الَّذِي كَفَرْتُمْ لَا يَنْصُرُكُمْ مِنْهُ أَحَدٌ وَمَنْ يَفْعَلْ ذَلِكَ يَحْسُرْ﴾

الاعراف: ٥٦

﴿لَا يَأْتِيكُمُ الْيَقِينُ إِلَّا مِنْ رَبِّكُمْ فَاصْبِرْ لِحُكْمِ رَبِّكَ وَلَا حَسْرَةَ عَلَىٰ الَّذِي كَفَرْتُمْ لَا يَنْصُرُكُمْ مِنْهُ أَحَدٌ وَمَنْ يَفْعَلْ ذَلِكَ يَحْسُرْ﴾

په زمکه کي د هغې له اصلاح نه وروسته فساد مه کوئ، او الله په وېره او امید سره مرسته ته رابلئ، "په داسي حال کي چي هم له هغه وېرې او هم طمع او هیله ترې لرئ، دعاء ورته کوئ، په دې حالت کي ئې مرستي ته دربلئ او له هغه نه استعانت غواړئ" یقیناً چي د الله رحمت نېکانو ته نږدې دی. "څوک چي نېک وي، الله به د خپل رحمت او پېرزویني سیوری پرې غوړوي، هغوی به د الله تعالی رحمت حان ته نږدې ومومي.

همدا راز فرمایي:

سټو ټولګه څو ځایونه لري چې په دې څو ځایونو کې د خپلې پېژندلې،

بېرته (ټولګه څو ځایونه لري چې په دې څو ځایونو کې د خپلې پېژندلې،

ټولګه څو ځایونه لري چې په دې څو ځایونو کې د خپلې پېژندلې،

الحج: ٧٣ **چې د خپلې پېژندلې**

اې خلکو! یو مثال راوړل کېږي، ورته غوږ شی: بیشکه څوک چې تاسي له الله پرته خپلي مرستې ته رابولي، یو مچ هم نشي پیدا کولی او که دا مچ څه ترې وتبستوي نه ئې شي ترې ژغورلی، طالب او مطلوب دواړه بې وسه شول، د الله تعالی قدر ئې لکه څنگه چې له ده سره بنایي ندی پېژندلی، بیشکه چې الله زورور عزتمند دی.

یعني له الله تعالی نه پرته چې تاسي له بل هر څه او هر کس نه مرسته وغواړئ، که دا په آسمان کي وي او که په ځمکه کي، انسان وي که پرېښته، ژوندی وي که مړ، یو هم نشي کولی یوه وړه او حقیره حشره پیدا کړي او که دا حشره څه ترې وتبستوي نو د هغه د ژغورني توان هم نه لري، نه څه شی پیدا کولی شي او نه ئې ژغورلی شي، په دې معامله کي طالب او مطلوب دواړه کمزوري او بې وسه دي، مطلوب کمزوری او بې وسه دی ځکه چې نه د کوم څیز د خلقت او پیدا کولو توان لري او نه پر نورو د حکمرانی او واکمنۍ قدرت ورسره شته او طالب ځکه کمزوری او ضعیف دی چې پداسي یوی بې وسه او کمزوری متکاء ئې تکیه وکړه او مرسته ئې

ترې وغوښتله چې د هيڅ څه واک او توان نه لري. وَ اِنْ يَسْلُبَهُمُ الذُّبَابُ شَيْئًا لَا يَسْتَنْقِذُوهُ مِنْهُ: که چېرې دا مچ له دوی نه څه وتښتوي له هغه نه ئې ژغورلی نشي، ضَعْفُ الطَّالِبِ وَ الْمَطْلُوبِ: طالب او مطلوب دواړه ضعیف او ناتوانه شول، هم دا مطلوب ضعیف او ناتوانه دئ، دومره چې یوه حقیره حشره هم نشي پیدا کولی، نه یوازې پیدا کولی ئې نشي بلکې که هغه ترې څه وتښتوي ترې خلاصولی ئې هم نشي، نه په پیدایښت کې څه اثر لري او نه په ژغورنه او نجات کې څه اغېز، لکه څرنگه چې په خلقت او پیدایښت کې هیڅ ونډه نه لري، د امورو په تدبیر کې هم دومره بې وسه او ناتوانه دئ چې د مچ په شان له حقیرې حشرې نه څه نشي ژغورلی، او طالب "هغه څوک چې له بل نه مرسته غواړي، هغه هم ضعیف شو، دا ځکه چې چا په ناتوانه او ضعیف شي تکیه او بروسه وکړه هغه هم ضعیف شو.

موسی علیه السلام خپل قوم ته وایي:

﴿لَا يَأْتِيكُمُ الْغَوْثُ أَكْبَرًا﴾ (١٢٨)

﴿لَا يَأْتِيكُمُ الْغَوْثُ أَكْبَرًا﴾ (١٢٨)

الاعراف: ١٢٨

موسی خپل قوم ته وویل: له الله نه مرسته وغواړئ او صبر وکړئ، یقیناً چې زمکه د الله ده، له خپلو بنده گانو نه چې چاته وغواړي په میراث ئې ورکوي، او نېکمرغه پایله او عاقبت د پرهېز گارانو دئ.

گورئ چې موسی علیه السلام خپل قوم ته څو توصیې کوي: یوازي

له الله تعالى نه مرسته وغواړئ، د مشكلاتو او ستونزو په وړاندي صبر وكړئ او په دې خبري باور ولرئ چې د زمكي ټولواك الله تعالى دى، دا پرېكړه هغه كوي چې چا ته ئې په ميراث وركړي، خپل قوم ته د موسى عليه السلام وينا په دغو اساسي خبرو كي راخلاصه كوي: يوازې له يوه الله نه استعانت، د ستونزو او كړاوونو په وړاندي صبر او په دې خبرې يقين درلودل چې د زمكي مالک الله دى او د دې فيصله به الله كوي چې له خپلو بندگانو نه ئې چاته په ميراث وركړي، له بل چا نه د دې طمع مه لرئ چې هغه د زمكي وراثت تاسو ته وسپاري، او په دې خبرې باور درلودل چې د پرهېزگارانو عاقبت نېك دئ او وروستى فتحه او برىا د دوى ده.

بايد وگورو چې دلته له پرهېزگارانو نه مراد څوك دي؟ كومو پرهېزگارانو به الله تعالى زمكه په ميراث وركوي؟ د آيت لومړى برخه ئې موږ ته راعرفي كوي، دا پرهېزگاران هغه دي چې له الله تعالى نه پرته له بل چا استعانت نه غواړي، له دې نه ځان ساتي چې له الله تعالى نه پرته بل چا ته لاس اوږد كړي، هغه چې د مشكلاتو په وخت كي بې صبره كېږي نه، د بې حوصلگۍ او بې صبرۍ نه ځان ساتي، او له دېنه هم ځان ساتي چې تصور وكړي چې له الله نه پرته بل څوك هم كولى شي چا ته اقتدار وركړي او چاته د زمكي وراثت وسپاري، له دغو خبرو نه چې څوك ځان ساتي د همدغو پرهېزگارانو عاقبت غوره دئ او وروستى فتحه او برىا به د دوى په برخه كېږي.

لكه څنگه چې د فاتحې په سورې كي دغه آيت د سورې په صدر او

منحنی برخي کي راغلی، درې آیتونه تر دې مخکي او درې ترې وروسته او په منځ کي "﴿ف﴾ ﴿ف﴾ ﴿ف﴾ : خاص ستا عبادت کوو او خاص له تا نه مرسته غواړو" لکه چي دا آیت د دې سورې لپاره محور دئ، همدا آیت او همدا مطلب د ټول قرآن لپاره محور دئ، يعني قرآن عظیم الشان ټول په همدغه محور څرخېږي، د پیغمبرانو د دعوت خلاصه همدا ده، د قرآن عظیم الشان د بلني او د دعوت تر ټولو ستر او محوري مطلب همدغه دئ (﴿ف﴾ ﴿ف﴾ ﴿ف﴾) او همدا له الله سره د انسان د تعلق او رابطې څرنګوالی نښي، او په الله جل شأنه باندې د ایمان ستره تقاضا همدا ده.

له الله جل شأنه سره کلکه مینه

نن په الله جل شأنه باندې د ایمان له غوښتنو څخه یوه بله اساسي غوښتنه چي هغه له الله سره مینه او محبت ده توضیح کوو. انسان یا په دې خاطر له یوه شي سره مینه ساتي چي د هغه ذات، د هغه بنایست او د هغه جمال او کمال د دې باعث او مشوق وي چي انسان له هغه سره مینه وساتي او یا په دې خاطر چي هغه د ده په ژوند کي څه اثر لري، د هغه د انعام او پېرزوینې مرهون وي. مور په دې خاطر هم باید له الله سره مینه ولرو چي هغه زموږ پیدا کوونکی دئ، زموږ پالونکی او ساتونکی دئ، مور ته رزق او روزي راکوي، هغه زموږ منعم دئ، او په دې خاطر هم چي هغه د ټولو ستاینو وړ دئ، د

ټولو محامدو او نبېگنو خاوند دئ او د کمال خاوند دئ. مور له الله جل شأنه سره په دې خاطر هم مينه لرو چي هغه د کمال خاوند دئ، او په دې خاطر هم چي هغه زموږ منعم دئ، مور د هغه د پېرزوېنو مرهون يو.

له الله سره بايد انسان هومره مينه ولري چي دا مينه په بلي هري ميني غالبه وي او په دغه مينه کي هيڅ شی انسان له الله سره برابر نه کړي، دا شديد مينه په الله باندي د ايمان بله غوښتنه او تقاضا ده، لکه چي قرآن فرمايي:

كُلُّ شَيْءٍ عِنْدَ اللَّهِ بِسَعْتٍ ۗ وَكَانَ عِندَ اللَّهِ يَوْمَئِذٍ عَاجِلًا عَابِدًا

(كُلُّ شَيْءٍ عِنْدَ اللَّهِ بِسَعْتٍ ۗ وَكَانَ عِندَ اللَّهِ يَوْمَئِذٍ عَاجِلًا عَابِدًا)

كُلُّ شَيْءٍ عِنْدَ اللَّهِ بِسَعْتٍ ۗ وَكَانَ عِندَ اللَّهِ يَوْمَئِذٍ عَاجِلًا عَابِدًا

البقره: ۱۶۵

او له خلکو نه ځيني له الله پرته داسي سيالان نيسي چي له الله سره د مينې په څېر ورسره مينه کوي او هغه خلک چي ايمان ئې راوړی، د الله په مينې کي ډېر شديد دي. او کاش ظالمان په هغه څه پوه شي چي د عذاب د ليدو په وخت کي ئې په خپلو سترگو گوري، چي يقيناً ځواک ټول الله لره دی او الله سخت عذاب ورکونکی دئ.

دلته هغه څوک معرفي شوی چي مشرک دئ، په مينه او محبت کي ئې له الله سره ند او سيال نيولی او له الله جل شأنه نه پرته د نورو سره هومره مينه ساتي لکه له الله جل شأنه سره، يا ئې په دې خاطر بل څه د الله

جل شأنه ند او سیال نیولی چي له هغه نه طمعه لري او د همدې طمعي او توقع په خاطر له هغه سره مینه کوي او یا دا چي په محبت او مینه کي ئې هغه د الله جل شأنه سیال او ند نیولی دئ. خو د دوی په مقابل مؤمنان داسي معرفي کوي: **وَ الَّذِينَ آمَنُوا أَشَدُّ حُبًّا لِلَّهِ** : او هغه چي ایمان ئې راوړی له الله سره په مینه کي ډېر شدید، کلک او قوي دي.

وروسته فرمایي: **إِنَّ عَذَابَ الَّذِينَ كَفَرُوا لَشَدِيدٌ**

او کاش ظالمان په هغه څه پوه شي چي د عذاب د لیدو په وخت کي ئې په خپلو سترگو گوري، چي یقیناً ځواک ټول الله لره دئ او الله سخت عذاب ورکوونکی دئ.

د دې برخي بله ژباړه خو کمزوري ژباړه داسي ده: او که یو لیدونکی هغه کسان چي ظلم ئې کړی هغه مهال وگوري چي دوی د الله عذاب وگوري، نو په دې خبره به پوه شي چي قوت ټول الله لره دئ او دا چي الله جل شأنه د شدید عذاب خاوند دئ.

دوی په دنیا کي له الله نه پرته له بل چا طمعه درلوده او گمان ئې کاوو چي د هغوی په لاس کي هم څه قوت شته، د همدې لپاره ئې هغه له الله جل شأنه سره ند نیولی وو او د الله تعالی سیال ئې ترې جوړ کړی وو او یا په دې خاطر چي له الله جل شأنه نه پرته د بل چا له عذاب نه وېرېدل، خو چي د الله عذاب وگوري په دې خبره به پوه شي چي د قوت مالک یوازي الله دئ.

شوڪ چي په دنيا کي د نورو خلکو له عذاب او مؤاخذهې نه وېرېدل
په کار وه چي د دې په حای له الله جل شأنه نه وېرېدلی او په حای د دې
چي بل چا ته ئې طمع، توقع او انتظار وو؛ له الله جل شانہ نه ئې طمعہ
درلودی.

همدا راز قرآن عظیم الشان فرمايي:

وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَنُدْخِلَنَّهُمْ الْجَنَّاتِ وَأَنزَلَنَّا إِلَيْهِمُ الْمَنَّانَ

وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَنُدْخِلَنَّهُمْ الْجَنَّاتِ وَأَنزَلَنَّا إِلَيْهِمُ الْمَنَّانَ

وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَنُدْخِلَنَّهُمْ الْجَنَّاتِ وَأَنزَلَنَّا إِلَيْهِمُ الْمَنَّانَ

وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَنُدْخِلَنَّهُمْ الْجَنَّاتِ وَأَنزَلَنَّا إِلَيْهِمُ الْمَنَّانَ

التوبه: ۲۴

وَالَّذِينَ آمَنُوا وَعَمِلُوا الصَّالِحَاتِ لَنُدْخِلَنَّهُمْ الْجَنَّاتِ وَأَنزَلَنَّا إِلَيْهِمُ الْمَنَّانَ

(ورته) ووايه: که ستاسو پلرونه، ستاسو زامن، ستاسو ورونه، ستاسو بنحې،
ستاسو خپلوان، ستاسو هغه مالونه چي ذخيره کړي مو دي، هغه تجارت
چي د بازار د سوړوالي او کساد نه ئې وېرېږئ او هغه بنگلې چي ورسره
مينه ساتئ، (که دا ټول) تاسو ته له الله نه، د هغه له پيغمبر نه او د الله په
لاره کي له جهاد نه غوره وي نو انتظار وکړئ تر څو الله خپله فيصله صادره
کړي، او الله دا فاسق قوم نه هدايت کوي.

د دنيا هر هغه څه چي انسان ورسره مينه ساتي په دې آيت کي

راخلاصه شوي، که تعلقات دي، دوستان او خپلوان دي، که شتمني، مال، دولت، تجارت او بنگلې دي، هر څه چي دي دا ټول يوې خوا ته او الله، د هغه پيغمبر او د الله په لاره کي جهاد بلي خوا ته، که ستا مينه او محبت له دغو سره وي او هغه تاسو ته له الله نه، د هغه له پيغمبر نه او د الله تعالی په لار کي له جهاد نه غوره وي، نو دا کسان فاسقان دي او د الهي هدايت دروازې د هغوی پرمخ تړل شوې دي، الله ئې نه هدايتوي او له الهي هدايت نه محروم دي.

دا د انسان دايمن د تللو لپاره ستر معيار او ملاک دی، په دې سره هره لحظه انسان خپل ايمن سنجولی شي، هره لحظه د دې سوال راپيدا کېږي چي آیا ته ايمن ته ترجیح ورکوې، الله ته، د هغه پيغمبر ته، او د الله په لاره کي جهاد ته او که پلار، زامنو، وروڼو، خپلوانو، نسبي، مال، تجارت او بنگلو ته ترجیح ورکوې؟ انسان هره شېبه د خپل ايمن په اړه د همدغه معيار او ملاک او تلي په اساس قضاوت کولی شي، د چا چي تر الله نه د دې شيانو سره محبت زيات وي، هغوی فاسقان دي، د الله له هدايت نه محروم دي، د هغوی پرمخ د هدايت دروازې تړل شوې دي.

همدا راز فرمايي:

! \$' IQ \$ qk à 3/4iZfS ` à NAYB %2q ` B #qZB#à Uir%CSPLy

Uirf%89\$' à à' à & UuizB%89\$' à 79& yqRQita Nara 5pI

- تر کافرانو به ځان لوړ گڼي، د هغوی په وړاندي به سر نه ټیټوي، هغوی ته به د عزت او درناوي په سترگه نه گوري.
  - د الله تعالی په لار کي به جهاد کوي.
  - د هیچا له ملامتولو به وېره نه لري، نه به د چا د تبلیغاتو پروا کوي او نه ئې د سپکو سپورو خبرو.
  - دا د الله تعالی فضل دی، هغه چا ته ئې په برخه کوي چي د دې وړ ئې ومومي.
  - الله تعالی د پراخ فضل خاوند دی او پوهېږي چي څوک د ده د فضل وړ او مستحق دی.
- گورئ چي په دې مبارک آیت کي نه یوازي له الله تعالی سره مینه د ایمان تقاضا ښودل شوې بلکي د مؤمنانو درناوی هم د ایمان نښه گڼل شوې، واقعي مؤمنان هغه دي چي د مؤمنانو په نسبت د لويي او لوړوالي احساس نه کوي، ځان تر دوی لوړ، ستر، او اوچت نه گڼي، بلکي مؤمنان تر ځان لوړ او ځان تر دوی ټیټ گڼي، دا ځکه چي هغه د ایمان په رڼا کي قضاوت کوي، له الله سره ئې مینه وي، همدا مینه او محبت په دې منتهي کېږي چي د ایمان خاوندان با عزته وگڼي او سپک او حقیر ئې و نه شمېري، او د کافرانو په نسبت د عزت، لوړوالي او غوره والي احساس کوي.
- الله تعالی هم واسع دی او هم علیم او ښه پوه، پېرزوښه ئې ډېره زیاته او پراخه ده، دا ځکه چي هغه واسع دی، او په دې پوهېږي چي چاته

خه ورکړي، خپل فضل د چا په حال شامل کړي؟ څوک د دې مستحق او وړ دی؟ دا ځکه چې هغه علیم دی، پوهېږي چې څوک د ده د پراخ او وسیع فضل مستحق دی؟ څوک د دې وړ دی چې خپل فضل ورپه برخه کړي او له هغې ډلې څخه ئې وگرځوي چې الله ورسره مینه لري او دوی له الله سره مینه لري، د مؤمنانو په نسبت د یتوالي او انکسار او د کافرانو په نسبت د عزت او لوړوالي احساس کوي، د الله په لار کې جهاد کوي او د ملامتونکي له ملامتولو نه وپربېږي، الله پوهېږي چې څوک د دې وړ دی چې په همدغه ډله کې ئې شامل کړي او د هغو کسانو په ځای ئې غوره کړي چې د الله د دین نه په شاتللي او مرتد شوي.

یوازي له الله نه وېره

لکه څنگه چې تاسو ولیدل چې انسان به له الله سره هومره مینه ساتي چې دا مینه به په بلي هري مینې او محبت غالبه وي، هیڅ مینه به دې حد ته نه رسېږي او انسان به په خپلي مینې کې هم له الله سره ند، شریک او سیال نه نیسي، همدا راز به انسان یوازې له یوه الله نه وېره لري، له الله تعالی نه وېره، په الله باندې د ایمان بله تقاضا ده.

دا مطلب هم د قرآن عظیم الشان د گڼ شمېر آیتونو په ترڅ کې توضیح شوی:

لکه چې د انفال د سورې په دوهم آیت کې راځي:

﴿لَا يَدْعُونَ سِوَاكَ ۗ يَدْعُونَكَ تَخْلُفُهُمْ ۗ قَدِ احْتَسَبُوا فَاِنَّكَ اَنْتَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ﴾

۲ الانفال: ﴿لَا يَأْتِيهِمْ فِيهَا الْهَرَمُ وَالْأُنثَىٰ ۚ وَمَنْ يَتْلُهَا فَلَهُ كُفْرَةٌ كَثِيرَةٌ ۚ وَهُوَ فِيهَا صَعْدٌ كَثِيرٌ ۚ﴾

یقیناً خبره دا ده بله نه ده چي مؤمنان هغه کسان دي چي کله د الله نوم واخستل شي نو زړونه ئې رېږدي او کله چي د ده آیتونه پرې ولوستی شي نو ایمان ئې لازيات مضبوط شي او پر خپل رب توکل کوي.

واقعي مؤمنان هغه دي چي د الله تعالی د نامه په اورېدو سره ئې زړونه رېږدي، د خدای د نوم له هیبته او له هغه نه د وېرې او خوف په وجه د دوی زړونه پرېږي، کله چي د الله نوم یاد شي، نو په دوی وېره او هیبت مسلط شي. دا هم د مؤمن د پېژندو لپاره ملاک دی، په دې سره ته مؤمن انسان پېژندلی شي، څوک چي د الله د نامه په وړاندي بې اعتنا او بې تفاوته وي، که د ده په وړاندي د الله نوم هم واخستل شي، په ده کي هېڅ تبدیلی رانشي او زړه ئې له خوف او وېرې ونه پرېږي، او کله چي د الله آیتونه واوري ایمان ئې لازيات مضبوط نشي او پر خپل رب توکل او اعتماد نه لري، هغه دې په خپل ایمان ووېرېږي، لکه چي دلته قرآن په همدې صیغه فرمایي: **وَ إِذَا تَلَّيْتْ عَلَيْهِمْ ءَايَتَهُ زَادَتْهُمْ اِیْمَانًا وَ عَلٰی رَبِّهِمْ اِیْتَوَكَّلُوْنَ**: او کله چي د الله آیتونه پرې ولوستی شي د دوی ایمان تقویه کړي، د آیتونو په آورېدو سره ئې د الله تعالی په نسبت اعتماد او توکل زیات شي، یقین ئې پوخ شي، الله ته ئې امید اضافه شي او په خپل رب توکل او اعتماد کوي.

د احد د جنگ نه وروسته، د دشمن حیني مبلغین راتلل او په مدینه کي ئې دا تبلیغات کول چي قرېشو لوی لښکر تعبیه کړی او په مدینه د لویي حملې اراده لري، ستاسو د ختمولو لپاره ئې پوره تیاری نیولی، له دې

نه ووپرېږئ، خو په حای د دې چې د دښمن دا تبلیغات او راغونډ شوي
فوځونه په دوی کې وېره او خوف راپیدا کړي، برعکس دا خبره د هغوی د
ایمان د تقويي باعث شوه:

بَدَقِيْزٌ ۙ لَمَّا رَاۤى اٰیٰتِنَا ۙ لَمَّا رَاۤى اٰیٰتِنَا ۙ لَمَّا رَاۤى اٰیٰتِنَا ۙ لَمَّا رَاۤى اٰیٰتِنَا

قَدْ عَلِمْنَا مَا تَنْهٰى عَنْ ۙ لَمَّا رَاۤى اٰیٰتِنَا ۙ لَمَّا رَاۤى اٰیٰتِنَا ۙ لَمَّا رَاۤى اٰیٰتِنَا

آل عمران: ۱۷۳

هغه چې خلکو ورته وویل: "د دښمنانو" ډېر خلک درته راغونډ شوي، له
دوی نه باید ووپرېږئ، نو دې خبرې د دوی ایمان لازيات کړ او ویل به ئې:
الله مونږ ته کافي دی، خومره غوره پالونکی.

خو د همدغه کس په اړه چې د مؤمنانو په صفوفو کې ئې دا تبلیغات
کول، هغوی ئې وپړول، او په هغوی کې ئې خوف او وېره راپیدا کوله،
قرآن داسې فرمایي:

بِاٰیٰتِنَا ۙ لَمَّا رَاۤى اٰیٰتِنَا ۙ لَمَّا رَاۤى اٰیٰتِنَا ۙ لَمَّا رَاۤى اٰیٰتِنَا ۙ لَمَّا رَاۤى اٰیٰتِنَا

آل عمران: ۱۷۵

قَدْ عَلِمْنَا مَا تَنْهٰى عَنْ ۙ لَمَّا رَاۤى اٰیٰتِنَا ۙ لَمَّا رَاۤى اٰیٰتِنَا ۙ لَمَّا رَاۤى اٰیٰتِنَا

دا خو فقط شیطان وو چې خپل دوستان ئې وپړول، نو له هغوی نه مه
وېرېږئ، له ما ووپرېږئ که مؤمنان یاست.

قرآن کریم همدې کس ته چې له کافرانو نه مؤمنان وپړوي د شیطان
لقب انتخاب کړی. دا یقیناً شیطان دی چې خپل اولیاء وپړوي، د چا چې د

شیطان سره څه تعلق او رابطه وي او له هغه سره ئې دوستي قائمه کړې وي هغه به د شیطان د تبلیغاتو تر تاثیر لاندي راځي او په دې ترتيب به شیطان د هغه په زړه کي وېره او خوف راپيدا کوي، شیطان خپل اولياء وپروي يا شیطان د خپلو اولياوو او دوستانو څخه خلک وپروي.

وَأَمَّا الْبِرَّاءُ مِنَ اللَّهِ فَمَا يُصَلُّوا وَلَا يُؤْتُونَ الزَّكَاةَ وَلَا يُؤْتُونَ مَالَهُمْ حَتَّىٰ تَأْتِيَهُمُ الْيَقِينَةُ

نو له دوی نه مه وپريږئ، له مانه ووپريږئ که ايمان لرئ. که تاسو په رښتيا پر الله ايمان لرئ نو يوازې له يوه الله نه به وپريږئ، د دښمن له فوځونو او لښکرو نه به وېره نه لرئ، کوم تبلیغات چي د دښمن په گټه ستاسو په صفوفو کي، د دې لپاره روان دي چي په تاسو کي وېره او خوف راپيدا کړي، د دې تبلیغاتو نه به نه متاثره کېږئ، له دښمن نه به وېره نه لرئ، که تاسو رښتيا پر الله ايمان لرئ نو يوازي له مانه ووپريږئ.

همدا راز قرآن عظيم الشان د مؤمنانو په شان کي فرمايي:

وَأَمَّا الْيَقِينُ فَالَّذِينَ يَأْتُوا اللَّهَ مِنْ خَلْفِهِمْ ذُرِّيَّتًا مُّرْتَدَةً وَإِلَيْهِ يَرْجِعُونَ

السجده: ١٦

وَأَمَّا الْيَقِينُ فَالَّذِينَ يَأْتُوا اللَّهَ مِنْ خَلْفِهِمْ ذُرِّيَّتًا مُّرْتَدَةً وَإِلَيْهِ يَرْجِعُونَ

اړخونه ئې د خوب له ځای نه کناره شي، خپل رب له وېرې او طمعي سره رابلي او له هغه څه نه انفاق کوي چي مور وروزي کړي.

دلته د مؤمنانو حال بيانوي او فرمايي چي: د شپې له خوا ئې اړخونه له مضجع او د پرېوتو له ځای نه لري او کناره کېږي، خوب او آرام بستر

پرېږدي، د شپې په خلوت کي، د آرام له بستر نه د هغوی اړخونه کناره شي، د عبادت لپاره خلوت شي، خپل رب ته دعاء کوي، د شپې په خلوت کي له بستر نه اوچت شي، خوب او آرام پرېږدي، خپل رب ته په دعاء او د هغه په عبادت کي مصروف شي، "خوفاً و طمعاً: له وېرې او هيلې سره"، له يوې خوا له الله جل جلاله او د هغه له عذاب نه وېرې او په همدې خاطر د شپې په زړه کي د الله په عبادت لگيا شي، خوب پرېږدي او له آرام بستر نه کناره شي او له بلي خوا، الله جل جلاله ته طمعه او هيله لري چي د همدې طمعي او هيلي په وجه بستر پرېږدي، د الله په وړاندي ودرېږي او د هغه عبادت کوي.

همدا راز فرمايي:

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا خُذُوا زِينَتَكُمْ كُلِّ مَكَانٍ غَيْرِ الْمَسْجِدِ﴾

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا خُذُوا زِينَتَكُمْ كُلِّ مَكَانٍ غَيْرِ الْمَسْجِدِ﴾

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا خُذُوا زِينَتَكُمْ كُلِّ مَكَانٍ غَيْرِ الْمَسْجِدِ﴾

آيا مؤمنانو ته هغه وخت نه دى را رسېدلى چي د الله په ذكر او د حق وينا په نزول سره د دوى زړونه خشوع وكړي؟ (آيا مؤمنان هغي مرحلې ته نه دي رسېدلي چي اوس د الله تعالى د نوم او د قرآن د آيتونو په اورېدو سره د دوى په زړونو كې وېره راولاړه شي، اوس خو بايد هغي مرحلې ته رسېدلي وي چي د الله جل شأنه د نامه او د قرآن د حق وينا په اورېدو سره

د دوی په زړونو کې خشوع او وېره راپیدا شي، او د هغو کسانو په څېر نه وي چې له دوی نه د مخه کتاب ورکړی شوی چې زمانه پرې اوږده شوه نو زړونه ئې سخت شول او اکثر د دوی فاسقان دي.

دوی باید د اهل کتابو په څېر نشي چې د زمانې په تېرېدو او د مبارزې په اوږدېدو سره ئې د زړونو لومړنۍ خشوع ختمه شوه، په زړونو کې ئې سختي راپیدا شوه، په حای د دې چې د زمانې طولاني کېدل د هغوی د مزیدې تربیې او د رشد او کمال باعث شي، له الله جل شأنه سره ئې رابطه مزید ټینګه شي او د الله جل شأنه په ذکر سره ئې په زړونو کې خشوع راپیدا شي او هر څومره چې الهي آیتونه په دوی تلاوت کېږي، د دوی په زړونو کې خشوع او وېره اضافه شي، برعکس د زمانې په تېرېدو او د سفر په اوږدېدو سره، د هغوی د زړونو سخت والی اضافه شوی. دوی گمان کاوو چې دا لنډ سفر دئ، ډېر ژر به منزل ته رسېږي، شاید په طولاني سفر امتحان نشي، د اوږده سفر په پلي کولو و نه آزمویل شي، مبارزه ئې اوږده نشي او له لوړو ژورو او کړلېچونو سره مخامخ نشي، گمان ئې کاوه چې سفر لنډدی، ډېر ژر به مقصد ته رسېږو او بیا به فتح او بری وي، په دې خاطر په اخلاص او صداقت او په شور، شوق او نشاط سره لارل په صفوفو کې ودرېدل، خو چې لږ مبارزه اوږده شوه، سفر اوږد شو او ژر مقصد ته و نه رسېدل، د دې په وجه د هغوی زړونه سخت شول. په کار خو دا وه چې هر څومره په دې مسیر کې زیات درومي، همدومره د دوی رابطه او تعلق له الله جل شأنه سره ټینګېدلی، همدومره په معنوي لحاظ لوړ تللی، د

هغوی زیاته تربیه کېدی، ولې برعکس د زمانې د طولاني کېدو په وجه هغوی خپل ابتدایي او د لومړیو شپو او ورځو اخلاص له لاسه ورکړ او د دوی په زړونو کې چې کومه خشوع وه هغه هم ختمه شوه.

زه ډېر داسې کسان گورم چې د دې آیت مصداق دي، په ابتداء کې ډېر په اخلاص سره راوړاندي شول، خو متأسفانه ورو ورو، د دې په ځای چې له فکري، اخلاقي او عملي پلوه ئې ارتقاء په برخه شي او لوړ ولاړ شي، برعکس په شا ولاړل، زړونه ئې سخت شول، سقوط ئې وکړ، او د همدې آیت مصداق شول "فقتست قلوبهم" ... په ابتداء کې ښه په اخلاص سره لگیا ول، خو څومره چې مبارزه طولاني کېده، د دوی اخلاص کمېدو، هغوی دومره اخلاص او قوي ایمان نه درلود چې په دې طولاني موده کې په خپل حال پاته شي او په فتنو کې صدمه و نه گوري، بلکې اخلاص ئې دومره وو چې د څو شپو ورځو لپاره مقاومت وکولی شي، په دې فکر کې ول چې ښایي په کومه کودتا سره به انقلاب کامیاب شي او دوی ته به ریاستونه او وزارتونه په لاس ورشي، سفر ئې لنډ گڼلو او گمان ئې نه کاوو چې دا مبارزه به دومره اوږده او طولاني شي، په دې خاطر ئې د همغه لومړیو شپو ورځو اخلاص له لاسه ورکړ او د هغو کسانو په څېر شول چې له دوی نه د مخه کتاب ورکړی شوی وو، چې زمانه پرې طولاني شوه، زړونه ئې سخت شول، نه یوازې زړونه ئې سخت شول؛ بلکې د دوی اکثر د فسق مرتکب شول، له حدودو نه ئې تېری وکړ او د الله تعالی له اوامرو ئې بغی او سرغړاوی وکړ.

د مائډې د سورې په ۴۴ آيت كې هم دا مطلب توضيح شوى، هلته فرمايي:

وَيُؤْتِي السَّلَاطَ حَقَّهُمْ وَيَأْتِيهِمْ رِزْقُكَ غَيْبًا وَكُفِّرُ بَدَنَهُمْ لَئِيْلَ كَافِرِينَ

۱۰۰ وَيُؤْتِي السَّلَاطَ حَقَّهُمْ وَيَأْتِيهِمْ رِزْقُكَ غَيْبًا وَكُفِّرُ بَدَنَهُمْ لَئِيْلَ كَافِرِينَ

۱۰۱ وَيُؤْتِي السَّلَاطَ حَقَّهُمْ وَيَأْتِيهِمْ رِزْقُكَ غَيْبًا وَكُفِّرُ بَدَنَهُمْ لَئِيْلَ كَافِرِينَ

۱۰۲ وَيُؤْتِي السَّلَاطَ حَقَّهُمْ وَيَأْتِيهِمْ رِزْقُكَ غَيْبًا وَكُفِّرُ بَدَنَهُمْ لَئِيْلَ كَافِرِينَ

چې دا تورات مو نازل كړ چې په هغه كې لارښوونه او رڼا ده، په دې

سره هم هغو پيغمبرانو يهودانو ته پرېكړي اورولې چې مسلمانان ول او هم خدای پالونكو او علماوو په هغه څه چې د الله له كتابه ئې په حفاظت گمارل شوي وو او پرې شاهدان ول، نو له خلكو مه وپرېږئ او له ما ووپرېږئ او زما پر آيتونو ناخيزه بيه مه پېرئ او چا چې په ماانزل الله حكم ونكړ نو همدا دوى كافران دي.

په دې مباركو آيتونو كې لاندي لارښووني مور ته شوې:

- تورات يو لارښود الهي كتاب وو چې خلك ئې له تيارو نه ايستل او د نجات او سعادت روښانه لار ئې ورنښوده.
- خدای او د ده دين ته منقاد انبياوو د يهودو تر منځ د دغه كتاب

مطابق پرېکړي کولې.

د يهودو خدای پالو علماوو او مذهبي شخصيتونو هم د دوی ترمنځ د دغه کتاب احکام پلي کول، په خپله هم د دې کتاب ساتونکي او د پلي کولو ئې عملي بېلگي ول، عملاً ورته منقاد ول او د دوی په عملي ژوند باندې دې کتاب داسې سيوری غوړولی وو چې د هر چا تر سترگو کېدو.

تاسو هم بايد د مخکنیو انبياوو او خدای پالو علماوو په څېر عمل وکړئ، د خلکو له وېرې او د دنیوي گټې په طمعه الهي احکام شا ته مه غورځوئ.

څوک چې د الله تعالی له لوري د لېږل شوي کتاب مطابق حکم ونه کړي، کافر دئ، د الله تعالی په نزد ئې د ايمان ادعاء هيڅ اعتبار او وزن نه لري.

په دې آیت کې هم گورئ چې الله جل شأنه فرمایي: یوازي له ما ووېرئ.

همدا راز د التوبه د سورې په ۱۳ آیت او ورپسې په ۱۸ آیت کې هم دې مطلب ته اشاره شوې، هلته چې فرمایي:

أَقْبِرْ لَكَ رَبِّكَ أَلَمْ تَكُن مِّنَ السَّاجِدِينَ ﴿۱۸﴾

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ ﴿۱﴾

قُلْ إِنَّمَا أَدْعِي إِلَىٰ رَبِّي ۚ إِنَّمَا شَرِكُهُم آفَاتٌ يَدْعُونَ إِلَىٰ كُفْرٍ وَعَدُوٍّ مُّبِينٍ ﴿۱۰۰﴾

آيا له هغو خلکو سره نه جنگېږئ چې خپلي ژمني ئې ماتې کړې، د پيغمبر
د ايستلو هوډ ئې وکړ او د لومړي ځل لپاره ئې له تاسو سره جگړه پيل
کړه، آيا له دوی وېرېږئ، نو الله خو د دې زيات وړ دئ چې ترې ووېرېږئ
که ايمان لرئ.

همدا راز فرمايي:

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّبِعُوا هَذِهِ السُّبُلَ الَّتِي يَتَّبِعُونَ فَتَكُونُوا كَمَا كَانُوا﴾

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّبِعُوا هَذِهِ السُّبُلَ الَّتِي يَتَّبِعُونَ فَتَكُونُوا كَمَا كَانُوا﴾

التوبه: ۱۸

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَتَّبِعُوا هَذِهِ السُّبُلَ الَّتِي يَتَّبِعُونَ فَتَكُونُوا كَمَا كَانُوا﴾

يقيناً چې د الله جوماتونه هغه څوک آبادوي چې په الله او د آخرت په ورځ
ئې ايمان راوړی، لمونځ ئې وکړ او زکات ئې ورکړ او له الله نه پرته له بل چا
و نه وېرېدل، هيله ده دا کسان له مهتدينو څخه وي.

يعني له معنوي پلوه د جوماتونو او مساجدو د اعمار کار هغه خلک
کولی شي چې صفات ئې په دې آيت کي ښودل شوی، د جوماتونو ظاهري
آبادي او اعمار بېل کار دی او د هدايت له پلوه ئې رغول او اعمار بېل. لکه
چې په يوه روايت کي راغلي چې په آخره زمانه کي به جوماتونه په ظاهر
کي ښه آباد، مزین او ښايسته وي خو د هدايت له پلوه به خراب او وران
وي.

جوماتونه د هدايت له ناحيې هغه څوک آبادولی شي او هغه داعي د

الله د دين خدمت كولى شي چي د مخكنيو صفاتو ترڅنگ، دا صفت هم ولري چي له الله جل شأنه نه پرته له بل چا ونه وپربږي. د آيت په پاى كې دا وينا چي هيله ده دغه كسان هدايت مندونكي وي، بسپي چي له دغو صفاتو نه علاوه هم داسي څه شته چي د هدايت لپاره ضروري دي، يوازي دغه صفات كفايت نه كوي، پر دغو صفاتو سربېره ځيني داسي پړاوونه شته چي له هغوى نه د تېرېدو په صورت كې دا ثابتېږي چي آيا دوى له هغو كسانو څخه دي چي لار ئې موندلې كه نه؟ يوازي دا څو خبرې كافي نه دي، بلكي مزيد څه ته ضرورت شته، چي هغه په ورپسې آيت كې توضيح كېږي، عملي جهاد به دا ثابتوي چي د چا په زړه كې له الله جل شأنه نه وېره ده او څوك په رښتيا هدايت شوى دئ او ايمان لري، په جهاد كې دا معلومېږي، جهاد هغه ملاك او معيار دى چي د هغه په ترڅ كې د چا د ايمان حقانيت او حقيقت څرگندېږي، د جهاد په دوران كې به دا معلومېږي چي څوك په خپل ايمان كې رښتيني دئ او څوك دروغجن، څوك مخلص مؤمن دئ او څوك منافق؟ په همدې خاطر د دغو صفاتو د بيانولو نه

وروسته ويل كېږي چي: **سُيُوفُ مِثْلُ نَارٍ لَمَّا جَاءُوا قَوْمَهُ يَلَّوْنَهَا**

همدا راز فرمايي:

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا خُذُوا حِذْرَكُمْ فَكُلُوا وَشَابِعُوا كَمَا كُنْتُمْ يَوْمَ الْمَدِينَةِ ۗ وَلَا تُبْذَرُوا فِي الْكُفْرِ ۗ

الاحزاب: ۳۹

يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا خُذُوا حِذْرَكُمْ فَكُلُوا وَشَابِعُوا كَمَا كُنْتُمْ يَوْمَ الْمَدِينَةِ ۗ وَلَا تُبْذَرُوا فِي الْكُفْرِ ۗ

هغه كسان چي د الله پېغامونه خلكو ته رسوي، "خلكو ته د الهي پيغام د

رسولو مسئولیت ورپه غاړه شوی " او ترې وپېرېږي او له الله پرته له هیچا نه وپېرېږي، او الله د حساب کوونکي په توگه کافي دی.

د النساء د سورې په ۷۷ آیت کې هم دا مطلب په دې الفاظو توضیح

شوی:

﴿لَا يَدْعُوا لِلشَّيْءِ لَوْ كَانَ بِهِ حِسَابٌ﴾

﴿لَا يَدْعُوا لِلشَّيْءِ لَوْ كَانَ بِهِ حِسَابٌ﴾

﴿لَا يَدْعُوا لِلشَّيْءِ لَوْ كَانَ بِهِ حِسَابٌ﴾

﴿لَا يَدْعُوا لِلشَّيْءِ لَوْ كَانَ بِهِ حِسَابٌ﴾

النساء: ۷۷

﴿لَا يَدْعُوا لِلشَّيْءِ لَوْ كَانَ بِهِ حِسَابٌ﴾

هغو ته دې ونه کتل چې ورته وویل شو: لاسونه مو راتم کړئ، لمونځ وکړئ او زکات ورکړئ، خو کله چې پر دوی جهاد فرض کړی شو نو یوه ډله ئې له خلکو نه داسې وپېرېده لکه له الله نه او یا تر دې هم سخته وپېرې او ویل ئې: اې زمونږ ربه! ولي دي پر مونږ جنګېدل فرض کړل؟ ولي دي تر یوې نږدې نېټې ونه ځنډولو؟ ورته ووايه: د دنیا متاع خو وړوکی شی دی او آخرت غوره دی، د هغه لپاره چې تقوا ئې غوره کړه او د بڅرکي په اندازه به پر تاسو تېری ونشي.

گورئ چې دلته د هغو کسانو حالت انځور شوی چې ورته ویل شوي

وو: خپل لاسونه راتم کړئ، په دې مرحله کې یوازې دا کار وکړئ چې خپل لاسونه له تېرې نه وساتئ، د بل پر حقوقو تېری او تجاوز مه کوئ، یا ترې مقصد دا دئ چې له جنگ نه ځان وساتئ، مطالبه ئې مه کوئ، مه وایاست چې ولي د جنگ احکام نه نازلېږي، ترڅو د کافرانو په خلاف وجنگېږو، یعنې د بل چا پر حقوقو له تېرې او تجاوز نه ځان وژغورئ او له جنگ نه ډډه وکړئ. بنایي دا خطاب هغو کسانو ته متوجه وي چې د قتال د حکم له نازلېدو نه د مخه ئې په لجاجت او اصرار سره ویل: ولي دا فرصتونه له لاسه ورکوو؟ ولي باید دښمن ته یو قاطع گوزار ورنه کړو؟ ولي وسله وا نه خلو؟ ولي یو انقلابي اقدام ونه کړو؟ د جگړې د مناسب فرصت له را رسېدو نه د مخه ئې د هغې د پیل کولو مطالبه کوله، په دې ئې اصرار کولو، د دې لپاره ئې تبلیغات کولو او ویل ئې: ولي یو انقلابي، قاطع او جدي اقدام نه کېږي؟ تر څو به د مسلح جهاد د پیل کېدو نه د مخکني مرحلې مشکلات او ستونزي گالو؟ باید په یوه قاطع اقدام سره دا مشکلات حل کړو.

یا ئې مقصد دا دی چې په دې مرحله کې د فرد، فرد وظیفه دا ده چې د جگړې په ځای باید په لمانځه او زکات سره د ځان روزني او تربیې ته توجه وکړي، خو کله چې قتال پرې فرض کړی شو، ناڅاپه د دوی یوه ډله له خلکو داسې وپېرېده لکه له الله تعالی نه، د جنگ د حکم له نازلېدو وروسته د دوی حالت داسې شو چې له دښمن نه ئې هومره وپېرېده او خوف وو لکه له الله نه، او تر دې نه هم زیاته وپېرېده، له الله جل شأنه نه ئې دومره

وېره نه وه لکه له خلکونه، او ويل ئې: اې زموږ ربه! ولي دي جنگ راباندي فرض کړ؟ ولي دي مزید مهلت او فرصت رانه کړ، چي تعداد مو زیات شوی وی، کافي وسائل مو برابر کړی وی، تر اوسه لا موږ هغي مرحلې ته نه یو رسېدلي چي وسلې ته لاس کړو او جنگ شروع کړو!

زموږ روان جهاد هم له دې مرحلې تېر شوی، د جهاد په شروع کي زموږ له ملگرو نه هم ځینو کسانو همداسي تبلیغات کول، ښه مو په یاد دي چي موږ ته ئې ښه ډېر مشکلات راولاړ کړي وو، همدغه الفاظ ئې ويل: لَوْ لَا أَخَّرْتَنَا إِلَىٰ أَجَلٍ قَرِيبٍ: ولي دي موږ تر يوې نږدې نېټې ونه ځنډولو، ولي موږ ته څه مهلت او فرصت رانه کړی شو، تر څو مو ځان برابر کړی وی، پوره تیاری مو نیولی وی، وسائل مو تهیه کړي وای، دومره ژر مو له کمونستانو سره تصادم او ټکر نه وی راغلی، د سردار داؤد په خلاف مو باید وسله نه وی اوچته کړې، باید څه موده نور مو تربیتي، فکري او فرهنگي کار ته ادامه ورکړې وی، دا په موږ باندي جنگ ولي ژر تحمیل کړی شو. له دې خبرو نه ئې یا مقصد دا وو چي جنگ له خپل مناسب وخت نه د مخه پیل شو، لا موږ کافي فرصت ته ضرورت لرو تر څو د روزني او تربیې کار تکمیل شي، بیا وسلې ته لاس کړو، او یائې مقصد دا وو چي جنگ ئې له مرگ او استیصال سره مترادف گڼلو او گمان ئې کولو چي د جنگ له شروع کېدو سره سم به زموږ استیصال کېږي او له منځه به ځو، جنگ د مرگ سره مترادف گڼي، نو ځکه وایي: الهي! کاشکي یو څه موده نور دي موږ ته وخت راکړی وی، په دې جنگ سره خو زموږ بنیاد ختمېږي

او د تحریک جرړې قطع کېږي. الله تعالی د دغو خلکو په حُواب کې فرمایي: قُلْ مُتَاعُ الدُّنْيَا قَلِيلٌ وَ الْآخِرَةُ خَيْرٌ لِّمَنِ اتَّقَىٰ وَ لَا تُظَلِّمُونَ فَتِيلًا : ورته ووايه: د دنیا متاع قلیله او ناخیزه ده او آخرت د هغه چا لپاره غوره دی چې تقوی ئې وکړه، او د بخرکي او تار په اندازه به هم په تاسو ظلم ونه شي.

يعني له دنيوي ژوند او مال و متاع سره ئې مينې په تاسو کې دا وېره راپيدا کړې، له جنگ نه ډډه کوئ او د مزیدې مودې، فرصت او مهلت غوښتنه کوئ، گمان کوئ چې ښايي وسلې ته د لاس کولو په وجه به له هر څه محروم شئ او مخکنې هلې ځلې به مو ضایع شي، د دوی د دغه غلط تصور او انگېرني په حُواب کې ویل شوي چې الله تعالی دا ظلم نه کوي چې ستاسو مخکنۍ هڅې او عملونه ضایع کړي او هیڅ نتیجه پرې مرتب نه کړي، ستاسو دا گمان بې ځایه دی د جگړې په نتیجه کې به ستاسو ټولې مخکنۍ هلې ځلې هدر شي، دا د اصلاح په لور د دعوت او بلني کوم کار چې تر ننه مو تر سره کړی، ټول به ضایع شي! الله جل شأنه د دوی په حُواب کې فرمایي: نه، د یوه بخرکي په اندازه به هم په تاسو باندي ظلم ونه شي، تاسو به د خپلو عملونو اجر په مکمل ډول تر لاسه کوئ، په دنیا کې هم او په آخرت کې هم، ډېر کسان له دې وېرې له دښمن سره د روغې جوړې لار غوره کوي چې گمان کوي د عدم مدهانت او روغې جوړې په صورت کې به د دوی هلې ځلې او قربانۍ ضایع او حبط شي، ډېر کار ئې کړی داسې نه چې ټول ضایع شي، خو الله جل شأنه فرمایي: وَ لَا تُظَلِّمُونَ

فَتَيْلًا، اللهُ جَلْ شَأْنُهُ انْسانَ تَهْ دَ دَهْ دَ عَمَلُونُو بَدَلُهُ اوْ اَجْرُ پَهْ دُنْيَا اوْ آخِرْتْ
كِي وِرْ كُوِي، هِرْ خُوكْ بَهْ دَ خِپَلْ عَمَلْ مَكْمَلْ اَجْرُ تَرْ لَاسَهْ كُوِي، اللهُ تَعَالَى دَ
هِيچَا اَجْرُ پَهْ هِيخْ صَوْرَتْ كِي نَهْ ضَايِعْ كُوِي.

دا مطلب د قرآن عظيم الشان په گڼ شمېر نورو آيتونو كې هم
راغلی چي مؤمن بنده به يوازي له الله جل شأنه څخه وپرېږي، لكه چي
فرمايي:

البقره: ۴۰

﴿قُلْ إِنِّي مَرْسُولٌ مِّن رَّبِّي﴾

خاص له مانه ووېرېږئ

البقره: ۴۱

﴿قُلْ إِنِّي مَرْسُولٌ مِّن رَّبِّي﴾

خاص له مانه ويره ولرئ.

دا مطلب د يوه روايت په ترڅ كې څومره ښكلی انځور شوی: څوك
چي له الله څخه وپرېږي هر څه به له هغه نه وېره ساتي، (الله تعالی به هغه
ته هومره هيبت او وقار وركړي چي د دنيا هر څه به له هغه نه ويره ساتي)
او څوك چي له الله څخه نه وپرېږي له هر څه نه به وپرېږي، (له هر څه نه
به ئې وېره وي، پر زړه به ئې خوف مسلط وي)، خو چي د الله جل شأنه
وېره ئې په زړه كې ځای ونيو، بيا الله جل شأنه ورته هومره وقار او هيبت
وركړي چي هر څه له ده نه وېره ساتي، په دې اړه پيغمبر عليه السلام
فرمايي: ما ته په داسي رعب نصرت راكړی شوی چي د يوې مياشتې په
فاصلې لري ئې اغېز رسي، هلته هم د دښمن په زړه كې وېره او خوف

راپيدا کېږي، څوک چې له الله نه وېره لري، الله دغسي وقار او هيبته ورته ورکړی چې په دومره لري فاصله کې هم د دښمن په زړه کې د هغه وېره او خوف مسلط وي خو چې له الله څخه نه وېرېږي بيا ئې حالت داسې وي لکه چې قرآن فرمايي:

المنافقون: ۴

... ۱۰۱۰۱۰۱۰ ۱۰۱۰۱۰۱۰ ۱۰۱۰۱۰۱۰ ۱۰۱۰۱۰۱۰ ۱۰۱۰۱۰۱۰ ۱۰۱۰۱۰۱۰ ۱۰۱۰۱۰۱۰ ۱۰۱۰۱۰۱۰ ۱۰۱۰۱۰۱۰ ۱۰۱۰۱۰۱۰

هر جگ غږ د ځان په خلاف گڼي.

له هر جگ غږ نه وېرېږی او د ځان په خلاف ئې گڼي.

ولي به يوازي له الله جل شأنه نه وېرېږو؟

انسان يا په خپل مرگ ژوند له بل نه وېرېږي، يا په خپل رزق او روزي او يا په خپل عزت، له هغه چا نه به وېره لري چې گمان وکړي، د ده په مرگ، ژوند او رزق، روزي کې څه اثر لري او کېدی شي له هغه نه د ده عزت ته صدمه ورسېږي او يا د هغه په څنگ کې عزت تر لاسه کړي، يعني په خپل عزت له هغه نه وېره لري.

موږ په دې خاطر يوازي له الله نه وېره لرو چې زموږ د مرگ او ژوند د هغه په اختيار کې دئ، هغه دئ چې موږ ته رزق او روزي راکوي او د عزت او د ذلت فيصله هم د هغه په اختيار کې ده. لکه چې قرآن، د ابراهيم عليه السلام په قصې کې دا مطلب په دې توگه زموږ مخي ته ږدي: کله چې د ابراهيم عليه السلام قوم د ده په اړه دا فيصله وکړه چې بايد وئې وژني او په اور کې ئې وسوزوي، ټول قوم په دې خبره متفق شوی،

د هغه د سوزولو لپاره لوی اور بل شوی، منجنيق تيار شوی، د هغه د مرگ د وژلو او سوزولو پرېکړه شوې، موقتاً زندان ته تللی، تر څو په همغه معينه ورځ چي ټول خلک به راغونډېږي، په منجنيق کي ئې کښېښوي او په دې لوی اور کي ئې واچوي. قرآن عظيم الشان له همدغه حالت نه حکايت کوي او فرمايي:

﴿يَوْمَ نَبْعَثُ فِي كُلِّ أُمَّةٍ رَّسُولًا لِيُعَلِّمُوا الْبَشَرَةَ الْقُرْآنَ وَإِن سَاء جَاهِلُونَ﴾

﴿يَوْمَ نَبْعَثُ فِي كُلِّ أُمَّةٍ رَّسُولًا لِيُعَلِّمُوا الْبَشَرَةَ الْقُرْآنَ وَإِن سَاء جَاهِلُونَ﴾

﴿يَوْمَ نَبْعَثُ فِي كُلِّ أُمَّةٍ رَّسُولًا لِيُعَلِّمُوا الْبَشَرَةَ الْقُرْآنَ وَإِن سَاء جَاهِلُونَ﴾

﴿يَوْمَ نَبْعَثُ فِي كُلِّ أُمَّةٍ رَّسُولًا لِيُعَلِّمُوا الْبَشَرَةَ الْقُرْآنَ وَإِن سَاء جَاهِلُونَ﴾

البقره: ۲۵۸

هغه څوک دي ونه ليد چي له ابراهيم سره ئې په دې خاطر شخړه کوله چي الله ورته پاچاهي ورکړې وه؟ کله چي ابراهيم وويل: زما رب همغه دئ چي ژوندي کول او وژل کوي، وئې ويل: زه يم چي د ژوند مرگ فيصله کوم!! ابراهيم وويل: الله خو لمر له مشرقه راخېژوي ته ئې له مغربه راوله که رښتونی يې، نو هغه چي کافر شوی وو، مبهوت او حيران شو،(څه ئې د ويلو لپاره نه موندل) او الله ظالمان نه هدايت کوي.

گورئ چي په دې مبارک آيت کي دوه څېرې د مخاطب په وړاندي انځور شوې: يوه د هغه چا چي اقتدار مغرور کړی، له الله تعالی نه منکر، د

خلکو د مرگ او ژوند اختیار ځان ته ورکوي، له يوه موحد او خدای پال انسان سره د دښمنۍ او مخالفت په مورچل کي، او بله ئې د هغه چا چي د همدې مغرور واکمن دربار ته بېول شوی، د مرگ او په اور کي د سوزېدو پرېکړه ئې شوې، خو هغه ډاډه او مطمئن دئ او په همدې حالت کي وايي چي د چا د مرگ او ژوند پرېکړه د الله تعالی له لوري کېږي، دا خبره په داسي حال کي کوي چي ټول خلک د ده په وژلو سلا شوي، د دې لپاره راغونډ شوي چي په اور کي د ده غورځولو صحنه په خپلو سترگو وگوري، په دغسي يوه هيبتناک حالت کي نمرود ته وايي: زما رب هغه ذات دئ چي د مرگ ژوند فيصله د هغه په اختيار کي ده، نه ستاسو په لاس کي، دا د دې خبري په اړه د ابراهيم عليه السلام د بشپړ او کامل اطمینان او يقين ښودنه کوي چي د خپل مرگ او ژوند په اړه له الله نه پرته له بل چا نه وېره نه لري. کله چي نمرود هغه ته وايي: أَنَا أَحْيُ وَ أَمِيت: دا زه يم چي د مرگ او ژوند پرېکړه کوم. په رواياتو کي راځي چي نمرود دوه کسان را غواړي، يو د مرگ مستحق دئ هغه ته عفو کوي او بل بې گناه دئ د هغه د مرگ فيصله کوي، په دې ترتيب ابراهيم عليه السلام ته ښيي چي دا ده وگوره چي د مرگ او ژوند پرېکړه زما په واک کي ده، ابراهيم عليه السلام د ده د ادعا د تردید او د دې خبرې د اثبات لپاره چي د مرگ ژوند فيصله د الله په اختيار کي ده، هغه ته وايي: ... فَإِنَّ اللَّهَ يَأْتِي بِالشَّمْسِ مِنَ الْمَشْرِقِ فَأْتِ بِهَا مِنَ الْمَغْرِبِ فَبُهِتَ الَّذِي كَفَرَ وَاللَّهُ لَا يَهْدِي الْقَوْمَ الظَّالِمِينَ*: دا دئ زما رب خو لمر له مشرق نه راپورته کوي ته ئې له مغربه را اوچت کړه که

رښتونی یې، نو هغه چي کافر شوی وو حیران شو او الله ظالمان نه هدایت کوي.

ابراهيم عليه السلام په دې استدلال سره، دا خبره ثابتول غواړي چي لکه د لمر په راخټو او لوېدو او طلوع او غروب کي چي له الله نه پرته بل هيڅوک هيڅ نوع اغېز نه لري، لکه چي د ورځي او شپې په تلو راتلو کي له الله تعالی پرته هيڅوک داسي نشته چي د هغه اراده څه اثر ولري، همدا راز د مرگ او ژوند فيصله هم صرف يو الله کوي، که چاته ژوند وربخښي، هغه ئې وربخښي او که د چا د مرگ فيصله کوي هغه ئې کوي.

قرآن عظيم الشآن په همدې اړه فرمايي:

#E) bñk'qz } q2\$%r frāyX Uir%Q# qRq23 V qB#Uir%Q\$P2J

\$Br q2\$B \$B \$RYJĖ qR% q" xā qR% F: C Ć \$' î qQĪN

? # 3l<ja ¼Cta? # 3llq# iālm y79E ? #2p.6ñ qāe

آل عمران: ۱۵۶

ÇIIE kĀy bqāe3 \$JĪ

اې مؤمنانو! د هغو په څېر مه کېږئ چي کافران شول او د خپلو ورونو په اړه ئې چي په سفر تللي وو او يا ئې غذا کوله "او هلته يا مړه يا وژل شوي وو" وويل: که زمونږ په خوا کي وی، نه به مړه شوي وو او نه به وژل شوي وو!! تر څو الله دا خبره د دوی په زړونو کي د حسرت لامل وگرځوي، حال دا چي د ژوند، مرگ پر بکړه الله کوي او الله د هغه څه ښه ليدونکی دی چي

تاسو ئې كوي.

د دې آيت اساسي مطالب دا دي:

مسلمانان د مرگ او ژوند په اړه له كافرانه تصور نه منع شوي. كه چا مړينه او وژنه، سفر يا غذا ته منسوب كړه او د وژل شوي او مړ شوي خپلوان په اړه ئې وويل: كه زمونږ په څنگ كي وي، په غذا كي ئې برخه نه وي اخيستي او په سفر نه وي تللي له مړينې او وژنې نه به خوندي پاتي شوي وو، د ده دا تصور او اعتقاد كافرانه دئ.

د ژوند مرگ پرېكړه يوازې الله كوي.

دا كافرانه تصور له دې نه پرته بل څه نه ده چي په زړونو كي د حسرت باعث شي، په دې حسرت سره الله جل شانه كافران تعذيبوي. د انسان كوم كړه وړه چي له همدې كافرانه اعتقاد نه خړوبېږي، كه هغه له مرگ نه وېره وي، په جهاد كي برخه نه اخيستل وي او سنگر ته د خپلوانو له لېږلو نه ډډه كول وي، الله په ټولو خبر دى او ستاسو د ټولو عملونو شاهد او ناظر دئ.

همدا راز قرآن عظيم الشان فرمايي:

﴿لَا يَمْلِكُ الَّذِينَ يَدْعُونَ مِن دُونِ اللَّهِ جُنَاثَ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ﴾

التوبه: ۱۱۶

﴿لَا يَمْلِكُ الَّذِينَ يَدْعُونَ مِن دُونِ اللَّهِ جُنَاثَ الَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ﴾

يقيناً چي د آسمانونو او زمكي واكمني د الله ده، ژوندي كول كوي او وژل)

د ژوند او مرگ پرېکړه د ده له لوري کېږي او تاسو لره له الله پرته نه کوم ولي شته او نه نصير، (له الله تعالى پرته بل داسي څوک نشته چي ستاسو مرسته او حمايت وکولى شي).

همدا راز فرمايي:

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ حَقَّ تَقَاتِهِ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ﴾

المؤمنون: ۸۰

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ حَقَّ تَقَاتِهِ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ﴾

او دی هغه ذات دئ چي د مرگ ژوند پرېکړه کوي، د شپې او ورځې يو په بل پسې راتله هم هغه لره دي "دا کار هم د ده په اختيار کي دئ"، نو آیا تعقل نه کوئ؟!

لکه چي د شپې او ورځې تگ راتگ د ده په اراده ترسره کېږي، همدا راز د مرگ ژوند پرېکړه هم د ده له لوري کېږي، لکه چي د شپې او ورځې په تلو راتلو کي له الله نه پرته د بل هيچا اراده هيڅ ډول اثر او اغېز نه لري، يوه شېبه ئې نه مخکي کولى شي او نه ئې وروسته کولى شي، همدا راز د مرگ او ژوند فيصله هم الله تعالى صادروي او پدې کار کي هم له الله تعالى پرته بل هېڅ شى هيڅ ډول ونډه او اغېز نه لري.

هيڅ نفس نه مگر د الله په حکم او اذن سره، او له يوې ټاکل شوې نېټې سره سم. دا نېټه مخکي له مخکي ټاکل شوې او ليکل شوې، هر ژوى په همدغه معينه نېټه د مرگ داعي ته لبيک وايي، خو د الله تعالى په اذن او حکم سره:

آل عمران: ۱۴۵

چي د دنيا اجر غواړي له همدې نه ئې برخه ورکوو او

شکر کوونکو ته غوره بدله ورکړو.

او هيڅ نفس ته نه ښايي چي ومري مگر د الله په اذن سره په ليکل شوې
ټاکلې نېټې او څوک چي د دنيا اجر غواړي له همدې نه ئې برخه ورکوو او
څوک چي د آخرت اجر غواړي له هغه نه ئې برخه ورکوو او ډېر ژر به
شکر کوونکو ته غوره بدله ورکړو.

په دې مبارک آيت کي د لاندې سترو سترو خبرو لارښوونه شوې:
د هر چا د مړيني لپاره معينه نېټه ټاکل شوې.

دا خاصه نېټه په خاص کتاب کي ليکل شوې. په داسي کتاب کي چي
په هغه کي هيڅ تبديلی نه شي راتلی.

مرگ په همدې ټاکل شوې او ليکلې نېټې راځي خو د الله له اذن او
اجازې نه وروسته راځي.

څوک چي د خپلو عملونو دنيايي بدله غواړي نو الله له هغه نه څه
ورکړي او څوک چي د اخروي بدلې په لټه کي وي نو الله ئې له هغه نه
ورکړي.

د الله شاکر بندگان به ډېر ژر خپل اجر ترلاسه کړي، نه د دوی
دنيايي اجر ضايع کېږي او نه اخروي.

د دې آيت له مخې شاكر بنده هغه دئ چې مرگ ژوند د الله له لوري
 گڼي او د خپلو عملونو د اخروي بدلې په لټه كې وي.
 دا مبارك آيت مور ته لارښوونه كوي چې د هر ژوي لپاره د مرگ
 ثابته نېټه ټاكل شوې، او ليكل شوې او بيا په همدغه معينه نېټه كې هم د
 الله په امر او حكم سره د انسان مرگ تحقق مومي.
 همدا راز قرآن عظيم الشآن فرمايي:

﴿ وَبَدَأَ خَلْقَ الْإِنسَانِ مِنْ طِينٍ ﴿١﴾ ثُمَّ عَلَّمَهُ سُبْحَانَ وَحَمْدَهُ لِلَّهِ الْكَبِيرِ ﴿٢﴾ وَرَعَى الْإِنسَانَ إِذْ عَلَّمَهُ ﴿٣﴾ أَفَلَا يَذَكَّرُ ﴿٤﴾ إِنَّ أَكْثَرَ النَّاسِ لَا يَعْلَمُونَ ﴿٥﴾ ﴾

﴿ وَاللَّهُ يَخْتَارُ ﴿٦﴾ وَإِن يَخْتَارْ لَكَ خَيْرٌ مِمَّا يَخْتَارُ ﴿٧﴾ وَإِن يَخْتَارْ لَكَ خَيْرٌ مِمَّا يَخْتَارُ ﴿٨﴾ ﴾

الروم: ٤٠

﴿ وَإِن يَخْتَارْ لَكَ خَيْرٌ مِمَّا يَخْتَارُ ﴾

الله هغه ذات دئ چې تاسي ئې پيدا كړئ، بيا ئې تاسي ته روزي دركړه، بيا
 تاسي وژني، بيا مو بېرته راژوندي كوي، آيا ستاسي له شريكانو نه داسي
 څوك شته چې له دې كارونو نه كوم يو وكړي شي؟! پاكې ده الله لره او
 هغه لوړ دئ له هغه څه نه چې دوى ئې ورسره شريك گرځوي.

يعني ستاسي په پيدايښت كې، ستاسي په رزق او روزي كې او ستاسو
 په مرگ او ژوند كې هيڅوك له خداى سره شريك نه دي، الله تعالى له
 دې عيب نه پاك او له دې نه لوړ دئ چې په دې كارونوكي څوك د ځان
 شريك ونيسي.

په دې مبارك آيت كې ويل شوي چې په دغو څلورو كارونو كې

هيڅوک او هيڅ څه له الله تعالى سره شريک نه دي، مشرکانو ته ويل شوي چي آيا په خپلو دروغجنو معبودانو کي داسي څوک مومئ چي له دغو کارونو څخه کوم يو وکړي شي، ستاسو په پيدايښت کي، ستاسو په رزق او روزي کي، ستاسو د مرگ په فيصله کي او ستاسو په بياژوندون کي له الله سره شريک وي؟! سُبْحَانَهُ وَ تَعَالَى عَمَّا يُشْرِكُونَ. پاکي ده الله لره او اوچت دئ له دې نه چي له هغه سره څوک په الوهيت او ربويت کي شريکوي.

په خپل رزق يوازي له الله نه وېره:

لکه چي زموږ د ژوند او د مرگ فيصله يوازي د الله تعالى له لوري کېږي، واک ئې يوازي له ده سره دئ، او په همدې خاطر موږ په خپل ژوند له هغه نه پرته له بل چا وېره نه لرو او په دې باور يو چي په دې مسئله کي له الله نه پرته د بل چا اراده څه اثر نه لري، په دې خبرې مو کلک يقين دئ، هر مسلمان بايد په دې باور وي، په دې کي به شک نه کوي او په هيڅ حالت کي به د هغه په زړه کي د دې خبرې په اړه څه شک او شبهه نه راپيدا کېږي، همدا راز موږ په دې باور لرو چي زموږ د رزق او روزي ضامن او ذمه وار الله تعالى دئ او زموږ د رزق او د روزي انتظام د ده له لوري کېږي، باران د ده په اراده ورېږي او دانه او مېوه د ده په اراده راپيدا کېږي، د همدې لپاره موږ په خپل رزق او روزي هم له يوه الله نه پرته له بل چا څخه نه وېرېږو، دا ځکه چي د رزق او روزي پيدا کولو انتظام صرف د الله جل شانه په اختيار کي دئ، لکه چي قرآن فرمايي:

٧٠: الاسراء

٧٠: الاسراء

٧٠: الاسراء

او يقيناً چي مور د آدم اولادې ته كرامت ور په برخه كړ او په وچه (زمكه) او بحر كي مو حمل كړ (د حمل وسايل مو ورته پيدا كړل)، پاكيزه رزق مو ور كړ او دوى ته مو په ډېرو هغو شيانو فضيلت ور كړ چي مور پيدا كړي. دا آيت مور ته لارښوونه كوي چي الله تعالى انسانانو ته عزت او كرامت ور په برخه كړ، د دوى لپاره ئې د حمل وسائل پيدا كړل، په وچه كي د آس او اوبن په څېر حيوانات، او د موټرو گاډو په څېر وسايل، په بحر كي كشتى، لكه څنگه چي په بحر كي كشتى ترې مراد دى، همدغسي په وچه كي دا د حمل ټول وسائل ترې مراد دي، د دغو وسايلو اړوند مواد، ضوابط، سنن او قواعد هم الله تعالى پيدا كړي، كوم مواد چي له هغوى نه په استفادې سره انسان موټرې، طيارې او كشتى جوړوي، ټول الله تعالى پيدا كړي او په انسان كي له دغو امكاناتو نه د استفادې استعداد هم د الله تعالى پېرزوينه ده، الله تعالى د دوى لپاره د رزق او روزي انتظام هم كړى، په دنيا كي دغه پاكيزه رزق چي تاسو ئې گورئ، دغه مېوې چي الله ئې د زمكي له مړو اجزاوو، له خټي او خاوري راپيدا كوي، په دومره پاكيزگي سره، له ظرافت، لطافت او نظافت سره، بنايسته او خوندور، داسي چي ته ئې له خوند نه لذت اخلي، له بوى او رنگ نه ئې خوند اخلي، هغه ته ئې

پوستکی ور اغوستي او د دې انتظام ئی کړی چي پاک او ستره وي، الله جل شأنه د دوی لپاره د داسی پاک رزق او روزي انتظام وکړ، دوی ته ئې پر ډیرو هغو مخلوقاتو فضیلت ورکړی چي الله تعالی پیدا کړي، له هره پلوه ئې دوی ته فضیلت ورکړ: د صورت له پلوه، د عقل او پوهي له پلوه، د گن شمېر استعدادونو له ناحیې، دا چي هغه ئې په زمکه کي خپل خلیفه وگرځولو، د دنیا هر څه ئې هغه ته مسخر کړل، د زمکي او آسمانونو هر څه د هغه په خدمت کي دي او الله جل شأنه ده ته رام او مسخر کړي او په دې ترتیب ئې د ټولو مخلوقاتو په نسبت دوی ته فضیلت او لوړوالی ورکړی.

همدا راز الله جل شأنه فرمایي:

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ حَقَّ تَقَاتِهِ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ﴾

الملك: ۲۱

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ حَقَّ تَقَاتِهِ لَعَلَّكُمْ تُفْلِحُونَ﴾

آ به څوک وي چي روزي درکړي، که دی خپله روزي وسپموي؟! بلکې دوی تېنگار کوي، سر کبسی کي او (له حق نه) په تېبنتې کي.

يعني که الله تعالی خپل رزق له تاسو وسپموي هغه به څوک وي چي تاسو ته رزق درکړي؟ که الله جل شأنه خپل رزق بندکړي، باران و نه وروي، لمر راونه خېژوي چي زمکي ته رڼا او تودوخه ورکړي، له زمکي نه دانه او مېوه راشنه نه کړي، دا بادونه چي د نباتاتو د القاح وسيله ده ونه خوځوي او دا د رزق او د روزي ټول وسائل چي تاسو ئې په دې عالم کي

گورئ، که الله جل شانہ دا ټول ختم کړي يا ئې کار متوقف کړي، هغه څوک دئ چې بيا تاسو ته رزق او روزي درکړي؟ د سرغړاوي او له حقيقت نه د کرکي او تېبستي په وجه هغوی له دغو حقايقو نه مخ اړوي، که داسي نه وي، نو دوی دي ووايي چې که الله تعالی خپل رزق او روزي متوقف کړي، هغه څوک دئ چې له ده پرته تاسو ته رزق او روزي درکړی شي؟
 همدا راز فرمايي:

قَدْ رَزَقْنَاكَ مِنْ غَدِيقٍ حَمِيمٍ ﴿٧٤﴾

العنكبوت: ٦٠

قَدْ رَزَقْنَاكَ مِنْ غَدِيقٍ حَمِيمٍ ﴿٧٤﴾

او څومره ډېرې خزندې چې خپل رزق په شا نه وړي، خدای ورته رزق ورکوي او تاسو ته هم او هغه اورېدونکی پوه ذات دئ.

د زمکي پر سر څومره حيوانات داسي دي چې د خپل رزق او روزي پېټی په اوږو نه وړي، باغ او پټی نه لري، گودام او ذخېره نه لري، د سبا لپاره څه نه ذخیره کوي، د خپل رزق او د روزي پېټی په اوږو نه وړي، الله ورته رزق ورکوي، همداسي ئې تاسو ته هم درکوي، دا ځکه چې الله تعالی اورېدونکی او علیم دئ، د بنده دعاء د حال او قال په ژبه اورې، په اړتیاوو ئې پوه دئ.

په دنیا کي دومره ژوي شته چې که ټول په شلو برخو ووېشو، نولس ۱۹ برخي ئې په اوبو کي دي او یوه برخه ئې په وچه کي، او د دې یوې برخي نه یو وړوکی جزء انسانان دي، انسانان د دې شلمې برخي نه یوه

وږه برخه ده، له دې نه تاسو د ژوو شمېر معلومولی شئ، دغو ټولو ژوو ته رزاق خدای رزق او روزي ورکوي. داسي حيوانات هم شته چې هر یو ئې، هره ورځ، د یوه کلي په اندازه رزق ته ضرورت لري، په بحرونو او ځنگلونو کې داسي ستر ستر حیوانات شته چې هر یو د یوه کلي په اندازه روزي ته، په یوه وخت کې ضرورت لري، خو نه تجارت کوي، نه پټې کړي، نه د خپل رزق او روزي پټی په اوږو وړي او نه د سبا لپاره څه ذخیره کوي، الله تعالی ورته رزق ورکوي او تاسو ته هم. او الله تعالی د دعاگانو او رېدونکی او د انسان په احتیاجاتو او اړتیاوو پوه دی، په دې هم پوهېږي چې څنګه هغه ته رزق او روزي ورکړي او د رزق او روزي انتظام ئې څنګه وکړي.

پیغمبر علیه السلام په دې اړه فرمایي:

خدای له دریو کسانو سره مرسته په خپله ذمه اخیستې:

- هغه ځوان چې د عفاف لپاره د نکاح اراده کوي.
- هغه مریې چې د آزادی لپاره له خپل آقا سره مکاتبه کوي.
- او هغه مجاهد چې د الله په لاره کې د جهاد لپاره ملا تړي.

پیغمبر علیه السلام فرمایي: که تاسو له الله تعالی نه داسي ووېرېږئ

لکه چې له هغه سره ښایي، نو تاسو ته به داسي رزق او روزي درکړي لکه مرغانو ته چې ئې ورکوي، سهار تش نس له خپلو کورونو وځي او ماښام ډک نس خپلو کورونو ته بهر ته راستنېږي.

قرآن فرمایي:

W B om O B qkqr ÇIE % t/6 1/2 @pç # \$EGf ` Br ...

4/1B àb/ # \$b] 4yozm qG k \$' B @ Qf ` Br 4U Åftt

الطلاق: ۲-۳ ÇIE #Y6% 30k < E ai ? #Epy 6%

خوک چي له الله وپرېږي او د تقوى لار غوره کوي، له ستونزو او کړاوونو نه د وتلو لار به ورته پرانېزي او له هغه لارې به رزق او روزي ورکړي چي گمان ئې هم نه کوي "په خيال کي ئې هم نه گرځي او تصور ئې هم نشي کولی" او خوک چي پر الله توکل وکړي نو هغه ورته کافي دئ، يقيناً چي الله خپل کار ته رسېدونکی دئ، بې شکه چي الله د هر کار لپاره حد او نېټه ټاکلې ده.

همدا راز فرمايي:

B O % \$ t p Y r U C E # N q y i % \$ i n Ç O B N G F W M u B r

العنكبوت: ۶۱ ÇIE bqausf4Trà (? #E2q)z9 ty) 2

که ئې وپوښتي چي آسمانونه او زمکه چا پيدا کړي، او لمر سپوږمۍ چا مسخر کړي، حتماً به وايي: الله، نو څنگه دوکه کېږي؟! يعني د رزق او روزي اصلي اسباب خو آسمان دئ چي اوبه ترې اورېږي او زمکه ده چي دانه او مېوه ترې راشنه کېږي، که له دوی پوښتنه وکړې چي دا زمکه او آسمانونه چا پيدا کړي؟ دا لمر او سپوږمۍ

چا مسخر کړي؟ شپه او ورځ چي د رزق او روزي د پيدا کېدو باعث گرځي
 د چا په اراده ځي راځي؟ لمر د ورځي علامه او سپوږمۍ د شپي علامه ده،
 دا دواړه د رزق په پيدا کېدو کي اساسي ونډه لري، که دا نه وي نو نه به په
 زمکه کي بوټي وو، نه ونه، نه حيوان او نه انسان، د دوي ځواب به څه وي؟
 حتماً به وايي چي دا هر څه د الله تعالی په اراده ترسره کېږي، له دې پرته
 بل ځواب نه لري، نو څنگه او له کومه ځايه دوکه کېږي؟! د دوي د دوکه
 کېدو او بې لاري کېدو عامل څه دی؟"

همدا راز وروسته فرمايي:

عَالَمٌ لَمْ يَخْلُقْهُ إِلَّا لِيُعَذِّبَهُ ۚ وَالْعَالَمُ لَغَافٌ١٤٦

العنكبوت: ٦٢

﴿عَالَمٌ لَمْ يَخْلُقْهُ إِلَّا لِيُعَذِّبَهُ ۚ وَالْعَالَمُ لَغَافٌ﴾

دا الله دی چي له خپلو بندگانو نه هر چا ته چي وغواړي په رزق او روزي
 کي ورته وسعت، بسط او پراخوالی ورکوي او چا ته ئې چي خوښه وي ورته
 تنگوي ئې، "رزق ئې ورته محدود کړي" یقیناً چي الله په هر څه ښه پوه
 دی، "په دې ښه پوهېږي چي د انسان خیر او مصلحت په څه کي دی، دا
 پرېکړه د الهي علم له مخي کېږي، که چا ته پراخ رزق ورکوي، علیم الله
 په دې پوهېږي چي خیر په همدې کي دی او که په چا ئې محدودوي او د
 رزق له محدودیت او تنگوالي سره ئې مخامخ کوي، دا هم د علیم الله
 فیصله ده، حتماً په دې کي یو مصلحت مضمحل دی.

ب ل و ع ن ک ی ا ر ب م ر ک ه ی و پ ن س ت ی

ب ق ع ف و د ا ح ل و ا ی ا ر و س ت ی م ر ک ه ی و پ ن س ت ی

العنکبوت: ۶۳

ع ن ک ی

که هغوی وپونستی چي له آسمانه اوبه چا نازلي کړې چي زمکه له خپل مرگ نه وروسته بيا پرې راژوندی کوي؟ حتماً به ووايي چي الله، ووايه چي ستايني ټولي الله لره دي خو د دوی ډېری نه پوهیږي.

آيا څوک دې پوښتني ته له دې پرته بل ځواب موندلی شي؟ پرته له دې چي اعتراف وکړي چي دا کار الله تعالی کوي، له آسمانه اوبه نازلوي او مره زمکه پرې ژوندی کوي، بل څه ځواب لري؟

عزت او ذلت د الله په اختيار کي دی:

لکه چي زمور د مرگ او ژوند پرېکړه د الله تعالی له لوري کېږي او په همدې خاطر بايد په خپل مرگ او ژوند يوازي له الله تعالی نه ووېرېږو او لکه څنگه چي زمور د رزق او روزي اختيار د الله تعالی په لاس کي دی او په همدې خاطر بايد په خپل رزق او روزي يوازي له الله تعالی ووېرېږو، همدا راز د انسان د عزت او ذلت پرېکړه هم يوازي د الله تعالی له لوري کېږي، د همدې لپاره بايد عزت د ده په خوا کي ولټوو او په خپل عزت هم صرف له الله تعالی نه ووېرېږو.

قرآن په دې اړه فرمايي:

جی ۵۴ \$' ۱` Br N'۱۱۱; %\$' ۱` B ۱/۱۱ ۱%۱۱ ۱۱۱ ۱۱۱ ۱۱۱ ۱۱۱ ۱۱۱ ۱۱۱ ۱۱۱ ۱۱۱

۱۱۱۱۱ ۱۱۱ ۱۱۱۱۱ ۱۱۱ ۱۱۱۱۱ ۱۱۱ ۱۱۱۱۱ ۱۱۱ ۱۱۱۱۱ ۱۱۱ ۱۱۱۱۱ ۱۱۱ ۱۱۱۱۱ ۱۱۱ ۱۱۱۱۱

` B ۱/۱۱ \$۱۱۱ ? \$۱۱۱۱۱ Br 3۱۱ #۱۱۱۱۱۱۱۱ ; m ۱۱۱۱۱ (A \$۱۱۱۱۱ B

الحج: ۱۸

جی ۵۴ \$' ۱` Br N'۱۱۱; %\$' ۱` B ۱/۱۱ ۱%۱۱ ۱۱۱ ۱۱۱ ۱۱۱ ۱۱۱ ۱۱۱ ۱۱۱ ۱۱۱

نه گورې چې الله ته ټول هغه څه سجده کوي چې په آسمانونو او زمکي کي دي، لمر، سپوږمۍ، ستوري، غرونه، ونې، حیوانات او له خلکو نه ډېر ئې، او په ډېرو ئې عذاب محقق شوی، او الله چې د چا سپکاوی او اهانت وکړي نو هغه هیڅ عزت ورکوونکی نه لري، "هیڅوک اکرام او عزت نشي ورکولی"، یقیناً الله چې څه وغواړي هغه کوي.

هو؛ د زمکي او آسمانونو هر څه الله تعالی ته منقاد دي، هر څه به د هغه چا ملاتړ کوي چې خپل رب ته مطیع وي، هر څه به ئې درناوی کوي، او که هغه له خپل رب نه مخ واړوي، الله تعالی به ئې سپک او ذلیل کړي، داسي څوک به ونه مومي چې ده ته عزت ورکړي؟ په خپلو سترگو گورو چې ډېر ځله، یوه معمولي خبره، د یوه داسي انسان چې په قوم کي ډېر منلی، مخور او با عزت ته وي، داسي سپک کړي او عزت ئې داسي ختم کړي چې هر څوک ورته په سپکه سترگه گوري، هیڅوک د ده په څنگ کي ودریدو ته تیار نه وي، یقیناً الله تعالی چې څوک سپک او ذلیل کړي، په دنیا کي به داسي څوک پیدا نه کړي چې هغه ته عزت ورکړي، په ټول

عزت و احترام د کافرانو سره د دوستۍ نېسي

النساء: ۱۳۹

عزت و احترام د کافرانو سره د دوستۍ نېسي

همغو ته چي له مؤمنانو نه پرته کافران په دوستۍ نېسي، آيا د دوی خوا ته عزت لټوي؟ نو عزت خو ټول الله لره دئ.

دا منافقين له کافرانو سره دوستي کوي، گمان او انتظار ئې دا دئ چي د کافرانو تر څنگ به عزت تر لاسه کړي، په دې نه پوهېږي چي په منافقت او دښمن ته په تسليمېدو سره خپل موجود عزت او اعتبار هم له لاسه ورکوي، په دې نه پوهېږي چي د عزت پرېکړه الله تعالی کوي، عزت له ايمان نه پرته له بلي لاري نه شي تر لاسه کېدی، يوازي د الله مؤمن او صالح بنده د واقعي عزت خاوند دئ، منافق د هر چا له نظره سپک، ذليل او بې اعتباره وي، هرڅوک ئې يوه بې اعتباره وسله گڼي، هيڅوک د يوه مطمئن دوست په سترگه ورته نه گوري.

له دې آيت نه معلومېږي چي له کافرانو سره دوستي او ملگرتيا د نفاق نښه ده، منافق د عزت په طمع دا کار کوي او هغه وخت ئې کوي چي دښمن ورته قوي او مسلمانان ورته ضعيف معلوم شي.

هسي دا منافقين غولېدلي چي د کافرانو په ملگرتيا کي عزت لټوي، د هغوی څنگ ته درومي، له هغوی سره معاهدې کوي، هغوی د اولياوو او دوستانو په توگه نيسي، په دې طمعه چي د هغوی په څنگ کي به عزت تر لاسه کړي، خو يقيناً چي عزت صرف الله سره دئ.

همدا راز فرمايي:

وَلَا يَخْشَى الْفِتْنَةَ سَاءَ مَا يَحْكُمُونَ

وَلَا يَخْشَى الْفِتْنَةَ سَاءَ مَا يَحْكُمُونَ

فاطر: ۱۰

وَلَا يَخْشَى الْفِتْنَةَ سَاءَ مَا يَحْكُمُونَ

څوک چي عزت غواړي (په دې دي پوه وي چي) يقيناً عزت ټول د الله دى، د هغه لوري ته پاكي کلمې لوري درومي او صالح عمل لوړوي او هغه کسان چي (د عزت لاس ته راوړلو لپاره) له بدو نه د تدبير په توگه کار اخلي (سيئات د مکر او تدبير په توگه کاروي) دوى ته شديد عذاب دى او د دغو کسانو بد مکر تباه کېدونکي دى.

دلته د عزت دوه عوامل په گوته کوي:

۱- پاک قول چي د الله تعالى لوري ته د لوړېدو مجال تر لاسه کوي.

۲- او صالح عمل چي الله تعالى رفعت او لوړوالی ورکوي.

يعني: يا ښه افکار، ښه او غوره عقیده د دې باعث کېږي چي انسان عزت تر لاسه کړي او يا صالح عمل، حُک الله جل شأنه دا دواړه اوچتوي، پاكي خبرې د الله په لوري اوچتې درومي، او دا صالح عمل دى چي الله ورته رفعت او اوچت والی ورکوي. وَالَّذِينَ يَمْكُرُونَ السَّيِّئَاتِ: او هغه چي له سيئاتو نه د تدبير او مکر په توگه کار اخلي، مکر پټ تدبير ته وايي، يعني دوى له بدو عملونو نه د مکر په توگه استفاده کوي او له دې لاري غواړي

عزت تر لاسه کړي، لَهُمْ عَذَابٌ شَدِيدٌ وَ مَكْرٌ أَوْلَئِكَ هُوَ يَبُورُ : د دوی د تمنا او طمعي برعکس دوی ته شدید الهي عذاب په انتظار کي دئ او د دغو کسانو همدا بد مکر په خپله تباه کېدونکی او بې نتیجې پاته کېدونکی دئ، الله جل شأنه به هیڅ نتیجه پرې مرتب نه کړي.

دلته عزت ته د رسېدلو دوه لارې په ګوته شوي:

یوه هغه چي عزت ته د رسېدو لپاره له سیئاتو نه د تدبیر په توګه کار اخیستل کېږي، ناروا تدبیرونه د داسي وسیلې په توګه کارول کېږي چي خاوند ئې عزت ته ورسوي، له حرامو لارو رزق او روزي تر لاسه کوي او په حرام مال او دولت تر لاسه شوی نوم او په ټولني کي خپل کاذب اعتبار حقيقي عزت ګڼي، ظالمو حکامو ته به سر ټیټ کړي، هڅه به ئې دا وي د غوره مالي له لارې حکامو او د اقتدار خاوندانو ته ځان نږدې کړي او له دې لارې عزت تر لاسه کړي، له نورو ناروا او ناجائزو لارو عزت ته د رسېدو هڅه کوي، خو الله تعالی د دوی په اړه فرمایي چي د دوی د هڅو پایله عزت نه بلکي شدید الهي عذاب دئ، دا مکر او تدبیر به ئې شنډ او بې نتیجې پاته شي او هیڅکله به له دې لارې خپلو موخو ته ونه رسېږي.

او بله ئې د صالح عمل، غوره کلام او نېکي عقیدې له لارې الله تعالی ته نږدېوالی او عزت تر لاسه کول دي، الله تعالی د دې ضامن دئ چي څوک دا لار غوره کړي عزت او درناوی به ورپه برخه کوي.

په دې ترتیب تاسو ولیدل چي قرآن خپل مخاطب ته بلنه ورکوي چي یوازي له الله تعالی وېره ولري، هم په خپل مرګ او ژوند، هم په خپل رزق

او روزي او هم په عزت او درناوي، دا هغه شيان دي چي انسان ته تر هر څه زيات ارزښت لري، پرې وېرېږي، ډېر ځله ئې وېره له هغه چا وي چي نه ئې ورکولى شي او نه ئې ترې اخيستلى شي، د دې پر ځاى چي په دې اړه ئې وېره يوازي د دغو شيانو له حقيقي مالک او هغه ذات څخه وي چي په ده ئې پېرزو کړي، برعکس له هغه څه پرې وېرېږي چي نه ئې ده ته ورکړي او نه ئې له ده اخيستى شي، په دې توگه ئې د ماسوى الله وېره او خوف زړه ته لار پيدا کړي، خو تا د قرآن په گڼ شمېر آيتونو کي وليدل چي درته وايي: له خپل هغه رب نه ووېرېږه چي د آسمانونو او د زمکي پالونکى او ساتونکى دى، رحمت ئې بې انتهاء او بې پايه دى، هغه د دې عالم مالک او حاکم دى، دلته د هغه اراده نافذه ده، هر څه د هغه په وړاندي محکوم دي، په دې خاطر به ته نه په خپل مرگ او ژوند له الله تعالى پرته له بل چا وېره لرې، نه په خپل رزق او روزي او نه په خپل عزت او کرامت.

په الله باندي توکل

په الله باندي د ايمان بله غوښتنه دا ده چي انسان به په الله توکل کوي، خو بايد پوه شو چي د توکل معنى څه ده؟ په الله تعالى باندي توکل يعنې څه؟ آيا د توکل دا تعبير سم دى چي له کار نه لاس واخلو، په کارونو کي تدبير او احتياط پرېږدو او هر څه الله تعالى ته حواله کړو؟ متأسفانه ځيني خلک توکل په همدې معنى نيسي، هغه د تدبير او احتياط منافي گڼي، ځيني لتي، بې احتياطي، بې تدبيري، بې اعتنايي، تساهل، د مسئوليت عدم

احساس او خپلو وجائبو او مسؤلويتونو ته اهتمام نه کول د توکل په نامه يادوي، په داسي حال کي چي دا د توکل ډېر ناسم او غلط تعبير دئ.

که تاسو قرآن ته مراجعه وکړئ دې ته به متوجه شئ چي د قرآن له نظره توکل د عمل کوونکو صفت دئ، قرآن توکل د يوه مؤمن عامل او با ايمان عمل کوونکی انسان خصوصيت او صفت گڼي، توکل دې ته وايي چي ته د احکامو او وجائبو د تعميل لپاره اوچت شې او د دې لپاره ملا وترې چي خپل مسؤلويتونه تر سره کړي ، خو د نتائجو په اړه ډاډه او مطمئن وې، د دې پروا نه لرې چي په دې باندي به څه نتائج مرتب کېږي، له دې ناحيې ډاډه او مطمئن يې چي الله تعالی ستا هلي حلي نه ضايع کوي، د خپلو کړو وړو نتايج الله تعالی ته حواله کوي ، الله جل شأنه د وکيل په توگه نيسي او له نتائجو نه په دې خاطر مطمئن او ډاډه يې چي الله ستا وکيل دئ، هغه د هيڅ بنده اجر نه ضايع کوي، دې ته توکل وايي.

دا توکل نه دئ چي ته تدبير، احتياط او دقت پرېږدې او ووايي چي ما پر الله توکل کړی!! پيغمبر عليه السلام تر ټولو ستر متوکل وو، خو هغه په جنگ کي زره اغوسته، چي کله به جنگ ستر او شديد وو نو دوه زرې به ئې اغوستې، پهره دار ئې درلود، هغه به په جنگ کي ټول امنيتي تدابير نيول، صفوف به ئې منظم کول، هر چاته به ئې خپله موضع بنودله، له کوم لوري به چي د دښمن د حملې احتمال وو، هلته به ئې فوځ حای په حای کولو، ټول امنيتي تدابير به ئې نيول، له دې وروسته به ئې پر الله توکل او بروسه کوله.

توکل دې ته وايي چي ته خپله وجيبه او مسؤليت ترسره کوي، له نتايجو ډاډه او مطمئن يې، هغه الله تعالی ته حواله کوي او الله جل شأنه د وکیل په توگه نيسي.

لکه چي قرآن فرمايي:

قُلْ إِنِّي مَرْءٌ مِّثْلُكُمْ أَنزَلَ إِلَهُي الْحِكْمَ لِي يُذَكِّرَ أَهْلَ مَدْيَنَ وَهُوَ قُدُّوسٌ ذِي الْعَرْشِ الْمَجِيدِ (٥٨) ٥٩

العنكبوت: ٥٨-٥٩

د عمل کوونکو اجر ډېر غوره دئ، هغه عمل کوونکي چي صبر ئې وکړ او په خپل رب توکل کوي.

دا نېک اجر او غوره بدله به هغه خوک تر لاسه کوي چي په نيمايي لاره کي بې حوصلې او بې صبره نشي، شکوه او شکايت و نه کړي، کله چي له ستونزو او کړاوونو سره مخامخ شي نادم او پنبېمانه نشي، شکوه او شکايت ونه کړي، بلکي صبر کوي، او هغه چي له نتايجو نه هم ډاډه او مطمئن وي، نتايج الله ته حواله کوي او په الله توکل کوي. گورئ چي توکل د عامل صفت دئ، د بې عمله صفت نه دئ، خو ځيني متوکل هغه بې عمله کس گڼي چي عمل نه کوي، خپل مسؤليت نه ترسره کوي، خپل وجائب نه ادا کوي او صرف په خوله وايي چي په الله مي توکل دئ.

توکل داسي وگڼئ: الله تعالی مسلمانان په دې مکلف کړي چي که د دښمن شمېر تر دوی دوه ځله زيات وي، مقابله به ئې کوي، دښمن ته به شا نه اړوي او له ميدانه به نه تښتي، که ته د دغه الهي حکم مطابق د يوه داسي ځواکمن دښمن مخي ته ودرېږې او مقابلې ته ئې ملاتړې چي ستا

دوه برابره دئ، د نښتي د پايلو په اړه هيڅ اندېښنه نه لرې، نتايج خپل رب ته حواله كوي او په ډاډه او مطمئن زړه د دښمن مقابله كوي، دې ته توكل وايي. ته ځكه د داسي دښمن مقابلې ته ملا ترې چي د الله تعالى په دې وينا دي باور دئ چي فرمايي: كه څه هم د كافرانو شمېر، ستاسو په نسبت لس چنده وي، تاسو به غالب ياست، ته په دې باور لرې، د لس چنده لښكر سره مخامخ يې، د هغه مقابله كوي او له خپلي كاميابۍ او فتحې نه ډاډه او مطمئن يې، د توكل حقيقي معنى همدا ده. يعنې توكل د بې عملو صفت نه دئ؛ بلكي د عمل كوونكو صفت دئ.

د احد په جنگ كي، ځينو كسانو غوښتل چي بې زړه توب وكړي، په هغو كي جبن، وېره او بې همتي راپيدا شوه، د پيغمبر عليه السلام او د مسلمانانو لښكر ئې يوازي پرېښود او بېرته په شا وگرځېدل، په ځينو نورو كي د دوى په شا تگ تشويش راپيدا كړ، غوښتل ئې هغوى هم بې زړه توب وكړي، قرآن په دې اړه فرمايي:

كَلَّا إِنَّكَ لَمِنَ الْمُتَكَبِّرِينَ ﴿١٢٢﴾

آل عمران: ١٢٢

كَلَّا إِنَّكَ لَمِنَ الْمُتَكَبِّرِينَ ﴿١٢٢﴾

كله چي ستاسو دوو قبيلو د بې زړه توب قصد وكړ، په داسي حال كي چي الله ئې ولي او مرستندوى وو او مؤمنان خو بايد پر الله توكل وكړي. دا همغه دوه قبيلې، بنو حارثه او بنو سلمه دي چي د ابى بن سلول او د ده د ملگرو له ستنېدو وروسته نږدې وه بې همتي وكړي او له جگړې په شا شي. د

دوی په اړه ویل شوي چې بې همتي ورته مناسبه نه وه، د چا چې الله مولا او مل وي؛ ولي به بې همتي کوي، له مؤمنانو سره خو دا بنایي چې تل او په هر حالت کي ئې پر خپل خدای توکل او بروسه وي او د دښمن له زور ځواک نه ونه وېرېږي.

گورئ چې دلته هم په ډېر تأکید او پرېکنده توگه ویل شوي چې د ایمان یوه تقاضا دا ده چې مؤمن به پر خپل رب توکل کوي، د ایمان له هر مدعي نه د ایمان غوښتنه دا ده چې پر الله به توکل او بروسه کوي.

همدا راز فرمایي:

ك \$' Ēā r 4\$799qB qè \$79 ? \$|=FÿZ \$B v̄) \$7q<ĀĤ ` ©@&

التوبه: ۵۱

ÇIĒ Ğ qZĒsBZĒZ qCĚĚ

(ورته) ووايه: له هغه څه پرته چې الله راته ليكلي هيڅ مصيبت نه رارسې، هغه مو مولا دئ، او مؤمنان بايد پر الله توکل وكړي.

يعني د كافرانو د گواښونو په وړاندي به ستا ځواب دا وي: ﴿

ك \$' Ēā r 4\$799qB qè \$79 ? \$|=FÿZ \$B v̄) \$7q<ĀĤ `

او مخکي له مخکي ئې راته مقدر کړي، بل هيڅ مصيبت نه رارسېږي، دا ستا د عقيدې او ایمان یوه برخه ده چې باور وکړې هيڅ مصيبت نه دررسېږي؛ مگر هغه چې تا الله تعالی تا ته له مخکي نه مقدر کړي. دوهمه برخه ئې دا ده چې ته به پدې خبرې باور لرې چې الله ستا مولا دئ، هغه به تا یوازي نه پرېږدي، هغه به ستا هلي ځلي نه ضایع کوي، تا به د دښمن په

وړاندي په میدان کي یوازي نه پرېږدي. او درېمه خبره دا ده چې مؤمنان باید پر الله توکل وکړي. وَ عَلَى اللَّهِ فَلْيَتَوَكَّلِ الْمُؤْمِنُونَ .

زموږ بروسه او اعتماد په الله دئ، دا حُکله چې موږ ایمان لرو او د ایمان تقاضا دا ده چې انسان به په الله بروسه کوي.

د دې مبارک آیت مهمي لارښوونې دا دي:

- د الله تعالی له اذن نه پرته هیچا ته کوم مصیبت نه رسېږي.
- انسان ته یوازي هغه مصیبت وررسېږي چې له مخکې نه هغه ته مقدر او د ده په تقدیر پانې کي لیکل شوی.
- دا مقدرات نه بدلېږي.

• او دا چې الله زموږ مولا او چاره گر دئ، موږ به یوازې نه پرېږدي، په هره پرېکړه او فیصله کي ئې زموږ لپاره خیر مضمّر دئ، دا حُکله چې الله زموږ مولا دئ او هر څه د هغه په اراده کېږي، که په موقتي توگه له ماتې سره مخامخ کېږو، زموږ خیر په همدې کي مضمّر دئ او که فتح او غلبه را په برخه کړي خیر په همدې کي دئ، دا حُکله چې الله زموږ مولا دئ.

• او دا چې د ایمان خاوندان باید پر الله تعالی باندي توکل وکړي، له نتایجو نه مطمئن وي، کار به الله ته حواله کوي او له دې نه به ډاډه وي چې الله جل شأنه به په هغه باندي نېک نتایج مرتب کوي.

د مائډې په سوره کي دې مطلب ته داسي اشاره شوې:

لَا تَلْمِزُوا أُمَّةَ رَبِّكُمُ اتَّخَذُوا آيَاتِكُمْ كَلِمَاتٍ لَّا بِغَيْرِ حُكْمٍ وَلَا بِظُلْمٍ أُولَٰئِكَ عَلَىٰ سَبِيلِ اللَّهِ أَلْتَبِئُونَهُمْ أَلَيْسَ لِللَّهِ عِلْمُ السَّاعَاتِ

ب) ﴿قُلْ إِنِّي مَرْسُولٌ مِّن رَّبِّي﴾

المائدة: ۲۳

﴿قُلْ إِنِّي مَرْسُولٌ مِّن رَّبِّي﴾

له هغو چي وېرېدل، دوو سړيو ئې چي الله پرې پېرزوينه کړې وه، وويل: له دروازې پرې ورننوځئ، نو کله هم چي ورننوټئ تاسو به بريالي وئ او که مؤمنان وئ نو پر الله بايد توکل وکړئ.

موسی عليه السلام څه کسان يوه ښار ته د معلومات راغونډولو لپاره لېږلي وو چي وگوري هلته د دښمن حالت څنگه دئ، هغوی ئې پوه کړي وو چي کوم احوال تر لاسه کړئ نو خلکو ته به ئې نه وايست، خاص ما ته به ئې رارسوئ. دوی چي راوگرځېدل، ځينو ئې په قوم کي وېره او خوف راپيدا کاوو او ويل ئې چي دښمن قوي دئ او مقابله ئې ممکنه نه ده، خو د دوی له جملې نه دوو کسانو قوم ته ډاډ ورکاوو او حملې ته ئې هڅول.

له دغه قوم نه چي له دښمنه ئې وېره درلوده، دوو ئې چي الله تعالی پرې پېرزوينه کړې وه او د وېرې په ځای ئې زړونه له ډاډ او اطمئانه ډک وو، قوم ته ويل: په دښمن له دروازو داخل شئ، ستاسو له ننوتلو سره سم به دښمن ماتې خوري او تاسو به غالب او فاتح وئ، دوی د برياً، فتحي او د

ډاډ او اطمئنان خبره وکړه او وئې ويل: ﴿قُلْ إِنِّي مَرْسُولٌ مِّن رَّبِّي﴾

﴿قُلْ إِنِّي مَرْسُولٌ مِّن رَّبِّي﴾: که په رښتيا تاسو ايمان لرئ نو پر الله توکل وکړئ؛ که د ايمان په دعوی کي رښتيني يئ نو ځان الله ته وسپارئ، په الله توکل وکړئ، په

دښمن برید وکړی او له نتایجو ئې مطمئن او ډاډه اوسئ، گورئ چې د ایمان خاوندان همدا خبره کوي چې باید مؤمن انسان پر الله بروسه او اعتماد وکړي.

همدا راز فرمایي:

لَا يَأْتِي الْإِيمَانَ إِلَّا بِالطَّوْقَاتِ ۚ وَالَّذِينَ يَدْعُونَ إِلَى الْإِيمَانِ يَدْعُونَ إِلَى طُغْيَانٍ ۚ وَالَّذِينَ كَفَرُوا يَدْعُونَ إِلَى الْفِتْنِ ۚ أُولَٰئِكَ سُلُوكُهُمْ ۚ وَسَاءَ لِمَنْ يَكْفُرُ الْوَجْهُ ۚ

قُرْآن مجید

یونس: ۸۴

او موسی وویل: ای زما قومه! که تاسو پر الله ایمان راوړی وي، نو په هغه توکل وکړئ که رښتیا د الله اوامرو ته منقاد یاست "که مسلم یاست او ایمان لرئ نو په الله توکل وکړی"

گورئ چې دلته هم قرآن عظیم الشان فرمایي چې په الله باندي توکل د ایمان غوښتنه او تقاضا ده.

ډاډه او مطمئن زړه

په الله باندي دایمان یوه بله تقاضا او غوښتنه دا ده چې د الله ذکر او د هغه یادونه باید د انسان د اطمینان باعث شي او اضطراب او پرېشاني ئې ختمه شي، تر سخت نه په سخت حالت کي هم کله چې د الله نوم اخیستل کېږي، باید همدا د انسان د ډاډ او اطمینان باعث شي او د هغه تشویش او پرېشاني رفع شي.

قرآن عظیم الشان موږ ته همدا ښيي چې څوک په الله ایمان لري،

همدا ايمان به په سختو حالاتو کي د دې باعث شي چي هغه ډاډه او مطمئن وي، برعکس هغه چي په الله ايمان نه لري، تل به مضطرب او پرېشانه وي، حيران به وي او وېرې او خوف به نيولی وي. په دې باب گڼ شمېر آيتونه راغلي، لکه چي فرمايي:

﴿وَمَنْ يَتَّقِ اللَّهَ يَجْعَلْ لَهُ مَخْرَجًا وَيَرْزُقْهُ مِنْ حَيْثُ لَا يَحْتَسِبُ وَمَنْ يَتَّقِ اللَّهَ يَجْعَلْ لَهُ مَخْرَجًا وَيَرْزُقْهُ مِنْ حَيْثُ لَا يَحْتَسِبُ وَمَنْ يَتَّقِ اللَّهَ يَجْعَلْ لَهُ مَخْرَجًا وَيَرْزُقْهُ مِنْ حَيْثُ لَا يَحْتَسِبُ﴾

الرعد: ۲۸

﴿وَمَنْ يَتَّقِ اللَّهَ يَجْعَلْ لَهُ مَخْرَجًا وَيَرْزُقْهُ مِنْ حَيْثُ لَا يَحْتَسِبُ﴾

هغه چي ايمان ئې راوړی او د الله په ذکر سره ئې زړونه مطمئن کېږي، خبر دار چي د الله په ذکر او يادولو سره زړونه مطمئن کېږي
يعني هغه چي ايمان لري، د الله د نوم په اخيستلو سره، د الله په ذکر سره او چي کله الله ور په ياد شي، په دې سره ئې زړونه مطمئن شي. دا حکه چي کله شيطان درته وسوسې تلقين کړي او خوف دي په زړه کي راپيدا کړي، خو چي کله ته دې خبري ته متوجه شي چي ستا مرگ ژوند د الله په اختيار کي دئ او دلته هر څه د الله په اراده ترسره کېږي، هغه لکه چي ستا پيدا کوونکی دئ همدا راز ستا پالونکی او ساتونکی هم دئ، د هغه رحمت او پېرزوينه بې انتهاء ده او هغه د دې ملک مالک دئ، په دې زمکه کي د هغه اراده حاکمه او نافذه ده او هر څه د ده ارادې ته منقاد دي، دا اعتقاد او دا ايمان پخپله د دې باعث شي چي ته ډاډه او مطمئن وې او متيقن وې چي له تصادفي حوادثو او پېښو سره نه مخامخ کېږي، بلکي دلته چي هر څه کېږي د يوه مالک الملک الله په اراده کېږي، په دې خاطر، ته

مطمئن او ډاډه وي.

د الفتح په سوري کي راغلي:

ي B \$%&fj (yB\$ "i üiZBs-DB\$E qab' îpv<A; %\$A'R& ü Y%Rqè

\$J<â ! \$b% 4Cj cE Nqj; %\$Bqzè !- 3Hfjff

الفتح: ٤

ÇiE \$V<Aym

دی هغه ذات دئ چې د مؤمنانو په زړونو کي ئې سکینه نازله کړه، چې ایمان ئې په نور ایمان ورزیات کړي او د آسمانونو او زمکي ټولي لښکري د الله دي او الله باحکمه پوه ذات دئ.

په دې مبارک آیت کي، د هغه حالت په اړه بحث شوی چې پیغمبر علیه السلام له خوارلس سوه ملگرو سره د عمرې او طواف په نیت له مدینې نه خوځېږي، دښمن د هغه مخه نیسي، په سخت خطرناک سفر وتلی، بی له وسلې او بې له جنگې تیاري نه د دښمن تر تسلط او سیطری لاندې منطقي ته ننوتی، دښمن د مقابلي اراده لري، په همدغه خطرناک سفر کي دی او یاران ئې ډاډه او مطمئن ول، دا هغه ډاډ او اطمئنان وو چې الله جل شأنه د دوی په برخه کړی وو، په دې توگه ئې د دوی ایمان ته قوت او خلا ورکړې وه، هغوی مطمئن او ډاډه وو او په الله جل شأنه ئې بروسه او اعتماد وو.

گورئ چې څوک ایمان لري نو الله جل شأنه په داسي سخت حالت

کي د هغه په زړه کي اطمئن او ډاډ راپيدا کوي او د هغه اضطراب او پرېشاني ختموي.

همدا مطلب د توبې د سورې په ۲۶ او ۴۰ آيتونو کي داسي بيان شوی:

أَلَمْ يَجْعَلْ لَكُمْ رَسُولًا نَذِيرًا ۚ وَالَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالرَّسُولِ يَمَتِّعُهُمْ قَسْرًا وَيَسْتَأْذِنُ بَعْضُهُم لِبَعْضٍ أَن يُبَدِّلُوا الْآيَاتِ لَعْنَةُ اللَّهِ عَلَى الظَّالِمِينَ

أَلَمْ يَجْعَلْ لَكُمْ رَسُولًا نَذِيرًا ۚ وَالَّذِينَ لَا يُؤْمِنُونَ بِالرَّسُولِ يَمَتِّعُهُمْ قَسْرًا وَيَسْتَأْذِنُ بَعْضُهُم لِبَعْضٍ أَن يُبَدِّلُوا الْآيَاتِ لَعْنَةُ اللَّهِ عَلَى الظَّالِمِينَ

التوبة: ۲۶ **قُلْ لِيُذَكِّرَ الَّذِينَ لَمْ يَرْءَوْا عَذَابَ النَّارِ**

بيا الله په خپل پيغمبر او مؤمنانو باندي سكينه نازله كړه او هغه لښكري ئې راولېږلې چي تاسي نه ليدې او كافرين ئې تعذيب كړل او دا د كافرينو سزا ده.

د حنين په جگړه کي چي د مسلمانانو شمېر هومره وو چي دوی ئې په تعجب او حيرت کي غورځولی وو، خو ناڅاپي د حنين په منطقه کي د خپل شمېر په نسبت له تقريباً څلورمي برخي دښمن سره مخامخ کېږي، د دوی شمېر تر دولس زره نه اضافه وو او د دښمن فوځ تقريباً څلور زره کسان وو، خو د دوی له ناڅاپي حملې نه دومره پرېشانه شول چي پيغمبر عليه السلام ئې په ميدان کي يوازي پرېښود، زمکي ځای نه ورکولو، قرآن عظيم الشان د دوی د پرېشاني په اړه فرمايي: زمکه له خپلي پراخۍ سره سره په تاسو تنگه شوه، دا د الله تعالی پراخه زمکه په تاسو تنگه شوه، د

تېکي او د پناه حای مو نه موندلو او پیغمبر علیه السلام مو په میدان کي یوازي پرېښود. خو د دې نه وروسته قرآن عظیم الشان فرمایي چي بیا مو په پیغمبر علیه السلام او په مؤمنانو باندي سکینه نازله کړه. په لومړیو شېبو کي مضطرب او پرېشانه دي، زمکه ورته حای نه ورکوي، د تېکي او د امن پناه حای نه مومي، خو په دې پسي متصل د دوی په زړونو کي سکون، ډاډ او اطمینان راپیدا کېږي. دا هم د ایمان یوه علامه ده، الله په سختو حالاتو کي د ایمان په وجه د انسان په زړه کي ډاډ، اطمینان او سکون راپیدا کوي.

همدا مطلب په څلورېنستم ۴۰ آیت کي په دې الفاظو راغلی:

﴿لَا يَأْتِيهِمْ فِيهَا الْهَوْلُ وَالْهُزْنُ أَذَقْتَهُمْ فِيهَا فَسْخَاةً يُسْفِكُونَ﴾
 ﴿لَا يَأْتِيهِمْ فِيهَا الْهَوْلُ وَالْهُزْنُ أَذَقْتَهُمْ فِيهَا فَسْخَاةً يُسْفِكُونَ﴾
 ﴿لَا يَأْتِيهِمْ فِيهَا الْهَوْلُ وَالْهُزْنُ أَذَقْتَهُمْ فِيهَا فَسْخَاةً يُسْفِكُونَ﴾
 ﴿لَا يَأْتِيهِمْ فِيهَا الْهَوْلُ وَالْهُزْنُ أَذَقْتَهُمْ فِيهَا فَسْخَاةً يُسْفِكُونَ﴾
 ﴿لَا يَأْتِيهِمْ فِيهَا الْهَوْلُ وَالْهُزْنُ أَذَقْتَهُمْ فِيهَا فَسْخَاةً يُسْفِكُونَ﴾

که تاسو د پیغمبر مرسته و نه کړئ، یقینا الله د هغه مرسته وکړه، کله چي کافرانو هغه په داسي حال کي د (خپل ملک نه) اخراج کړ چي هغه یو له دوو کسانو څخه وو، کله چي دواړه په هغه غار کي ول، هغه مهال چي خپل

ملگري ته ئې مکرر ويل: غمجن کبره مه، يقيناً چي الله له مور سره دئ، نو الله خپله سکينه پرې نازله کړه او په هغو لښکرو ئې د ده مرسته وکړه چي نه مو ليدل، د کافرانو شعار ئې ټيټ کړ، او الهي کلمه خو لوړه ده، او الله باحکمه عزتمن دئ.

دا مبارک آيت د ضعف او کمزوری هغه حالت انخوړ کړی چي د مکې کفارو پيغمبر عليه السلام له خپله ملکه وتلو ته اړ کړ، په داسي حالت کي ووتلو چي د دوو کسانو دوهم کس وو، مجبور وو يوه غار ته پناه يوسي، ټول قوم د ده د نيولو او وژلو لپاره وتلی، توري ئې له تېکو ايستلې، ابوجهل د دې اعلان کړی چي که هر چا پيغمبر عليه السلام ونيولو يا ئې ووژلو سل اوښان به هغه ته انعام ورکوي، د مکي مکرمې ټولي لاري نيول شوې.

دا خو څه کوی چي دوی دوه کسان وو، ټول قوم ئې په خلاف وتلی او هغه ئې له خپل ملک نه اخراج کړی، او دې ته مجبور شوی چي غار ته پناه يوسي، بلکي په همدې حالت کي هم د ده دا دوهم ملگری، د دې په حای چي د ده د ډاډ او اطمئنان باعث شي، برعکس ده ورته اطمئنان ورکاوو، يعني هغه هم پرېشانه او مشوش دئ. که د سنگر ملگری مطمئن او ډاډه وي دا د انسان د اطمئنان باعث کېږي، خو گورئ چي حالت داسي دی چي ملگري ئې د ده ډاډگېرني او اطمئنان ته ضرورت لري، هغه ته وايي: لا تحزنن إن الله معي: مه غمجن کبره، الله له مور سره دئ، گورئ چي په دغسي سخت حالت کي پيغمبر عليه السلام مطمئن او ډاډه دئ او په دې

کامل یقین لري چي الله له هغه سره دئ. د همدې اطمئن او ډاډ د اظهار نه پس الله تعالیٰ مزید سکینه پرې نازله کړه او په غیبي لښکرو سره ئې د ده مرسته وکړه: فَأَنْزَلَ اللَّهُ سَكِينَتَهُ عَلَيْهِ يَعْنِي كَلِمَةً يَحْمَدُ فِيهَا اطمئن وښود او په دې خبرې ئې خپل ډاډ څرگند کړ چي الله له ده سره دئ او خپل ملگري ته ئې هم اطمئن ورکړ، د دې اطمئن او ډاډ له څرگندولو الله خپله سکینه پرې نازله کړه، الفاظ داسي دي چي بنسټي دا سکینه او اطمئن د هغې مخکنی وينا نتیجه وه، چي خپل ملگري ته ئې وويل: لَا تَحْزَنُ إِنَّ اللَّهَ مَعَنَا: مه غمجن کېږه یقیناً چي الله له مور سره دئ او د همدې وينا په سبب الله جل شأنه په داسي لښکرو سره تأیید کړ او د هغه مرسته ئې وکړه چي تاسو نه لیدل، دا فتحه او غلبه او د ملائکو راتگ د دې خبرې نتیجه وه چي پیغمبر علیه السلام خپل ملگري ته وويل: مطمئن او سپره چي الله له مور سره دئ. وَ جَعَلَ كَلِمَةَ الَّذِينَ كَفَرُوا السُّفْلَى: او د کافرانو کلمه ئې نسکوره او راتپته کړه وَ كَلِمَةُ اللَّهِ هِيَ الْعُلْيَا: او د الله کلمه همدا اوچته ده، وَ اللَّهُ عَزِيزٌ حَكِيمٌ: او الله عزیز حکیم ذات دئ. الله غالب او با حکمته دئ، هغه په دې قادر او توانا دئ چي مؤمنانو ته فتح او غلبه ورکړي، د کافرانو مکر شنډ کړي، توطئې ئې خنثی کړي او پرې نږدې چي هغوی خپل هدف ته ورسېږي او هغه حکیم دئ، په دې ښه پوهېږي چي په څه ترتیب او له کومې لارې پیغمبر علیه السلام او مؤمنانو ته فتح او غلبه ورکړي او کافران له ماتې او هزیمت سره مخامخ کړي، هم غالب دئ او هم حکیم، عزیز دئ، تاسو ته پر هر ځواکمن دښمن بری درکولی شي،

حکیم دئ پوهېږي چي څنگه دښمن په خپلو هڅو کي ناکام کړي او پرې نږدي چي خپل هدف ته ورسېږي.

د آل عمران د سورې په ۱۷۳ آيت کي هم دې مطلب ته اشاره شوې، هلته چي الله جل شانه فرمايي:

لَا يَأْتِيكُمُ الْيَقِينُ إِلَّا بَوَاقٍ أَوْ يُكْرَهُ

قَدْ أَفْلَحَ مَن زَكَّاهُ

هغه "مؤمنان" چي خلکو ورته وويل: يقيناً چي ډېر خلک "ستاسو دښمنان" درته راغونډ شوي "لښکري ئې ستاسو په خلاف راغونډي کړې دي" نو له دوی نه ووېرېږئ! نو "دې خبرې" د دوی ايمان لازيات کړ، او وئې ويل: الله موږ ته کافي دئ او هغه غوره وکيل دئ.

گورئ، د دې په حای چي د دښمن دا تبليغات چي ويل ئې د مسلمانانو په خلاف فوځونه او لښکري را غونډ شوي، د دوی په زړونو کي وېره او خوف راولاړ کړي، برعکس دا د دوی د ايمان د مزيد تقويې باعث گرځي او وايي: حَسْبُنَا اللَّهُ وَ نِعْمَ الْوَكِيلُ: الله موږ ته کافي دئ او هغه غوره وکيل دئ. هغوی مطمئن او ډاډه دي، د دښمن له فوځونو او لښکرو نه وېره نه ساتي، د دې په حای چي د فوځونو راغونډېدل د دوی په زړونو کي وېره او خوف راپيدا کړي، برعکس د هغوی ايمان تقويه کېږي، په الله ئې اعتماد اضافه کېږي، الله ته ئې هيلي زياتېږي، په سختو حالاتو کي د هغوی اړيکي له خپل رب سره مزيد مضبوطي شي، او همدا د دوی د ايمان د تقويې باعث

شي.

همدا مطلب د آل عمران سورې په بل آيت كي داسي راځي:

(مَا زَبَدَ الْيَمُّ مِنْ دُونِ الْيَمِّ الْكَبِيرِ ۚ إِنَّ اللَّهَ يَخْلُقُ مَا يَشَاءُ وَيَخْتَارُ ۚ إِنَّ اللَّهَ هُوَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ
 إِنَّ اللَّهَ يَخْلُقُ مَا يَشَاءُ وَيَخْتَارُ ۚ إِنَّ اللَّهَ هُوَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ
 إِنَّ اللَّهَ يَخْلُقُ مَا يَشَاءُ وَيَخْتَارُ ۚ إِنَّ اللَّهَ هُوَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ
 إِنَّ اللَّهَ يَخْلُقُ مَا يَشَاءُ وَيَخْتَارُ ۚ إِنَّ اللَّهَ هُوَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ
 إِنَّ اللَّهَ يَخْلُقُ مَا يَشَاءُ وَيَخْتَارُ ۚ إِنَّ اللَّهَ هُوَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ
 إِنَّ اللَّهَ يَخْلُقُ مَا يَشَاءُ وَيَخْتَارُ ۚ إِنَّ اللَّهَ هُوَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ
 إِنَّ اللَّهَ يَخْلُقُ مَا يَشَاءُ وَيَخْتَارُ ۚ إِنَّ اللَّهَ هُوَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ
 إِنَّ اللَّهَ يَخْلُقُ مَا يَشَاءُ وَيَخْتَارُ ۚ إِنَّ اللَّهَ هُوَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ
 إِنَّ اللَّهَ يَخْلُقُ مَا يَشَاءُ وَيَخْتَارُ ۚ إِنَّ اللَّهَ هُوَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ
 إِنَّ اللَّهَ يَخْلُقُ مَا يَشَاءُ وَيَخْتَارُ ۚ إِنَّ اللَّهَ هُوَ الْعَلِيمُ الْحَكِيمُ

آل عمران: ۱۵۴

چلې یرځ

بيا ئې له دې غمونو نه وروسته پرتاسو د پرکالي په بڼه کې هغه ډاډينه نازله کړه چې ستاسو پر يوې ډلې به غورځېدله او بله ډله بيا داسي وه چې خپلو ځانونو په اندېښنه کې غورځولي وو، د الله په اړه ئې د جاهليت د دور ناروا گمانونه کول، ويل ئې: د دې کار څه زموږ په برخه دي؟ ورته ووايه: کار خو ټول الله لره دئ، دوی په خپلو زړونو کې هغه څه پټوي چې تا ته

ئې نه څرگندوي، وايي: که د دې کار څه زموږ په برخه وي نو دلته به نه وژل کېدو، ورته ووايه: که په خپلو کورونو کې هم وي نو هغه کسان به هر ورو د خپلي مړينې ځای ته راوتلي وو چې وژنه ئې مقرر شوې وه او ترڅو ستاسو د سينو خبرې و آزمويي او ستاسو د زړونو شته عيار کړي او الله د زړونو په شته وو ښه پوه دئ.

گورئ چې دلته دوه داسې ډلې سره مقايسه شوې چې له ورته خطر سره مخامخ دي، د جگړې سخت حالت او د دښمن له لوري د لوی برید وېره، خو يوه ډله دومره ډاډه او مطمئننه ده چې پرمېنکی پرې راځي، له خوب نه مخکې چې کوم حالت پر انسان راځي، پر دوی همدا حالت راتلو، او دا همغه امن، سکون او ډاډينه وه چې الله تعالی پر دوی نازلوله، خو د دې په مقابل کې بله ډله داسې وه چې دې غم او اندېښنې مصروف کړي وو چې له دې خطرې به څنگه ځان ژغوري، څه چاره به کوي، پرېشان او مضطرب وو، دا هغه مهال وو چې د احد د جگړې په دوران کې، د مسلمانانو د لښکر په لیکو کې د سخت اضطراب او پرېشاني حالت راپيدا شو، د دښمن د برلاسي او د مجاهدينو د ماتې آثار او نښې راڅرگندي شوې، په دې وخت کې مسلمانان په څو ډلو ووېشل شول، قرآن عظيم الشان د ځينو حالت داسې بيانوي چې د ډېر ډاډ او اطمینان په وجه د خوب حالت ورباندي راځي، تاسو پوهېږئ چې انسان ته يوازې هغه وخت خوب ورځي چې په بشپړه توگه ډاډه او مطمئن وي، يو معمولي تشويش د دې باعث شي چې له انسانه خوب وتښتي، هغه مهال خوب پرې راځي چې ټول

تشویشونه ئې رفع شي او كاملا ډاډه او مطمئن شي، د جنگ په دوران كې چي په چا خوب راځي، د دې معنی دا ده چي له هغه سره په همدې حالت كې هيڅ تشویش او اندېښنه نشته.

كه الله تعالى په سخت حالت كې د واقعي مؤمنانو زړونه په ډاډ او اطمینان خړوبوي، آن تر دې حده چي په دوی باندي پرمبښكي راځي، په مقابل كې ئې بله ډله د ایمان د ضعف په وجه په سخت حالت كې په داسي وېرې او تشویش اخته وي چي د خپلو نفسونو غم او اندېښنې مصروف كړي وي او د الله تعالى او د هغه د وعدو په اړه د جاهليت د دورگمانونه كوي، له خپل انتخاب او له مسلمانانو سره له ملگرتيا پښېمانه وي او وايي: هَلْ لَنَا مِنَ الْأَمْرِ مِنْ شَيْءٍ چي له دې خبري نه د دوی مراد يا دا وي چي آیا له دې كاره موږ ته كومه گټه متصوره ده؟ آیا له داسي كارونو نه څه نتیجه تر لاسه كولی شو؟ موږ ته به څه په لاس راشي؟ دا خو يو بې نتیجې كار دی!! او یا ئې مراد دا دی چي د دې كار د ادارې او لارښوونې په اړه موږ څه اختیار او واک نه لرو، مسئولیت ئې د هغه چا په غاړه دی چي د جنگ سوق او اداره ئې په لاس كې ده، دا كار زموږ په مشوره ونشو، زموږ معقولو وړاندیزونو ته اعتناء ونه شوه، نو ځكه له دې ماتې سره مخامخ شوو، كه قیادت او مشري زموږ په لاس كې وی، كه زموږ رایه منل شوې وی، نو له دې ماتې سره به نه مخامخ کېدو!!

هو؛ دا منافقین دي چي د ماتې نه وروسته د خپلو نفسونو فكر حیران كړي وي او په دې اندېښنه كې وي چي څنگه ځان وژغوري، څه وكړي چي

هغوی ته صدمه و نه رسېږي او له خطر نه څنگه خوندي پاته شي، د الله جل شأنه او د ده وعدو په اړه ډول ډول ناحقه جاهلانه گمانونه کوي، قرآن مور ته لارښوونه کوي چې د منافقینو د دغو تبلیغاتو په حواب کي باید ووايو: **إِنَّ الْأَمْرَ كُلَّهُ لِلَّهِ**: یقیناً چې کار ټول الله لره دی، ټول کارونه د ده په اختیار کي دی، فیصلې دی صادروي، په کارونو باندي نتایج دی مرتب کوي، اختیارات له ده سره دي، د چارو پایلي دی ټاکي او هر کار د ده په اراده ترسره کېږي. قرآن فرمایي چې د منافقینو دا خبري له هغو افکارو او عزایمو نشأت کوي چې دوی ئې په خپلو سینو کي پټ ساتي او له څرگندولو ئې ډډه کوي: **يَخْفُونَ فِي أَنْفُسِهِمْ مَا لَا يُبْدُونَ لَكَ**: په خپلو سینو کي هغه څه پټوي چې نه غواړي تا ته ئې څرگند کړي، که څه هم خبري په دې انداز کوي چې گواکي د نتایجو په اړه تشویش لري او وایي آیا په دې کار مو څه نتیجه مرتب کېدی شي؟ مور هم په دې کي څه برخه لرو؟ خو د دوی په سینو کي ډېری خبري داسي دي چې څرگندول ئې نه غواړي، **يَقُولُونَ لَوْ كَانَ لَنَا مِنَ الْأَمْرِ شَيْءٌ مَا قُتِلْنَا هَهُنَا**: وایي: که له دې کار نه مور ته څه برخه وای نو دلته به نه وژل کېدو، که رښتیا دا وعدې حق وی چې الله جل شأنه به زموږ مرسته کوي، مور به فاتح او غالب یو او دښمن به ماتې خوري، نو ولي به مور دلته له ماتې سره مخامخ کېدو او ولي به وژل کېدو، که چېرې د دې کار اداره زموږ په لاس کي وی او قیادت او مشري زموږ په اختیار کي وی، دلته به زموږ کسان وژل کېدل!!

ډېر کسان داسي وي چې د ماتې او هزیمتونو پر مهال د قیادت په

خلاف همدا راز تبليغات کوي، هغه جاه طلب عناصر چي د قيادت لاس ته راوړلو لپاره مترصد وي او غواړي له هر فرصت نه په استفادې سره موجود قيادت وټکوي او په صف کي د هغه اعتبار تضعيف کړي، د ماتو په دوران کي همدا تبليغات کوي: که کار زموږ په لاس کي وي، که زموږ رايه منل شوې وي، که موږ ته موقع راکړ شوې وي، که قيادت او رهبري زموږ په لاس کي وي، نقشه او پلان موږ وضع کړی وي، نو دلته به له ماتې سره نه مخامخ کېدو!! تل د هزيمتونو په دوران کي ځيني کسان دغسي منافقانه موافق غوره کوي. بنيايي له دې مشکل سره د هرې جبهې هر قوماندان مخامخ شوی وي چي د ده د جبهې هغه غرضي او جاه طلب کسان چي غواړي د ده ځای ونيسي، دې ناروا مقصد ته رسېدو لپاره هغه موقع تر ټولو غوره فرصت گڼي چي جبهه په موقتي ډول له ماتې او کړاوونو سره مخامخ شوې او تلفات ټي ليدلي وي، دلته ده چي دغه منافق عناصر، د قيادت وږي، چي غواړي ثابته کړي دا جنگونه په روان شکل کي بې فائدي دي، تر څو چي د قواوو ترمنځ توازن نه وي راغلی، د عسکري او فوځي وسائلو له ناحيې مو پر خپل دښمن برلاسي او تفوق نه وي حاصل کړی، بايد له دښمن سره د ټکر او تصادم لاره غوره نه کړو، دوی له دغو ماتو نه د موجود مجاهد قيادت په ضد استفاده کوي او دا تبليغات کوي چي که قيادت زموږ په لاس کي وي، زموږ رايه منل شوې وي، زموږ مشورو ته مو غوږ ايښی وي، او قيادت د دغو موجوده کسانو په اختيار کي نه وي نو دلته به زموږ کسان وژل کېدل، قرآن د دوی په ځواب کي فرمايي: قُلْ لَوْ كُنْتُمْ

فِي يُبَوِّتِكُمْ لِبَرَزِ الَّذِينَ كُتِبَ عَلَيْهِمُ الْقَتْلُ إِلَى مَضَاجِعِهِمْ: ورته ووايه! که څه هم تاسو په خپلو کورونو کې وی "يعني ستاسو رایه منل شوې وی، جنگ نه وی شوی او تاسو له خپلي رأيي سره سم په خپلو کورونو کې پاته شوي وی" حتماً به هغه کسان چې د دوی په اړه د مرگ فيصله شوې، خپل مضجع او مقتل ته وتلي وو، د چا په اړه چې د مرگ فيصله شوې وه، هغه به خامخا په خپلو قدمونو هغه ځای ته تلل، په کوم کې چې باید په اړخ پرېوتې وای او د روح امانت ئې الله ته تسليم کړی وی. وروسته فرمايي: دا حالت خو الله تعالی د دې لپاره راولي چې: وَ لِيَبْتَلِيَ اللَّهُ مَا فِي صُدُورِكُمْ وَ لِيَمَحِّصَ مَا فِي قُلُوبِكُمْ وَ اللَّهُ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ: تر څو الله هغه څه و آزمويي چې ستاسو په سينو کې دی او هغه څه ښه عيار کړي چې ستاسو په زړونو کې دی او الله په هغه څه چې په سينو کې دی ښه پوه دی.

يعني تاسو چې د دې ادعا کوئ چې ايمان لرو، اخلاص لرو، په الله مو توکل او اعتماد دی، الله جل شأنه به دا خبرې د جنگ په ميدان کې و آزمويي، دا به معلومه کړي چې آیا په رښتيا تاسو په الله توکل او اعتماد لرئ، او په دې خبرې باور لرئ چې د مرگ او ژوند پرېکړه د الله تعالی له لوري کېږي؟ دا پټ اسرار، لدې نه پرته په بل صورت کې نه معلومېږي چې د جنگ داسې صحنې رانشي چې د دښمن شمېر تر تازيات وي، د هغه مواضع په ظاهر کې ستا له سنگر نه مستحکمي او ټينگي برېښي، تر څو چې داسې حالت رامنځته نشي، د دې خبرو حقيقت نه معلومېږي.

دې ته به مو حتماً پام وي چې دلته په يوه مورد کې (سينې) ته او په بل

مورد کي (زړه) ته اشاره شوې، او ويل شوي: هغه څه و آزمويي چي ستاسو په سينو کي دي او هغه څه چي په زړونو کي دي هغه عيار کړي او رشد ورکړي، بايد وگورو له دې نه مراد څه دئ، په زړونو کي څه دي او په سينو کي څه؟

د منافق افکار، تصورات او عقايد تل له شک او شبهې سره توأم وي او د زړه تل ته له نفوذه عاجز، په سينه کي پټ وي، خو زړه ته لار نشي موندلی، دا ايمان دئ چي د زړه سلول سلول ته نفوذ کوي او انسان ته ډاډ او اطمینان وربخښي، د الله جل شأنه په اړه د منافقينو ناسالم اعتقاد او د دوی غلط تصورات، د دې موجب شي چي هغوی د جگړي په دوران کي مذبذب او متردد وي او عدم اطمینان، وېرې او اضطراب احاطه کړي وي، خو د مؤمنانو په زړونو کي چي کوم اخلاص دئ، په الله کلک اعتقاد او ايمان دئ، د جهاد په نتیجه کي به الله دې ته وده ورکوي، دا به کاملاً عياروي او کمال ته به ئې رسوي. گورئ چي جنگ له يوې خوا د دې باعث شي چي د منافقينو حقيقت برېښ شي، له بلي خوا د مؤمنانو د ايمان د تقويې او د هغوی د مزیدي تربیې او رشد باعث شي. همدا د جنگ صحنې او د ماتې او هزیمت حالت دئ چي له يوه پلوه د هغه چا ايمان ته قوت او حلاً وربخښي او له الله تعالی سره ئې تعلق او رابطه ټينگوي چي په زړه کي ئې ايمان وي، خو له بله پلوه د منافقينو حقيقت څرگندوي، په دغسي حالت کي د دوی نفاق برېښ او هر چا ته واضح او څرگند شي، هغه څه چي دوی په خپلو زړونو کي پټ ساتلی هغه برېښ شي. د دې آزمويي او امتحان

معنی دا نه ده چي الله جل شأنه غواړي د دوی په حقیقت پوه شي؛ بلکي غواړي چي خلکو ته ئې څرگند او برېنډ کړي، الله جل شأنه علیم دی، څه چي خلک په خپلو سینو کي پټ ساتي هغه پرې پوه دی، وَ اللَّهُ عَلِيمٌ بِذَاتِ الصُّدُورِ .

د احزاب په سوره کي دا مطلب په دې الفاظو توضیح شوی:

! \$ \$RY%är \$B #k »pl (q2\$% > #'ôE \$ bqZBsD0\$ #äd \$9r

\$Wšpā \$Wj/f) w) Ne\$#- \$Br 4/eqBtr ? \$s-%1 r 1/eqBtr

۲۲:احزاب

٢٢

او کله چي مؤمنانو لښکري ولیدلې وئې ویل: دا همغه څه دي چي الله او پیغمبر ئې له مور سره ژمنه کړې وه، او الله او د هغه پیغمبر په خپله وعده کي رښتینی دی، او زیات ئې نه کړ مگر د دوی ایمان.

په دې مبارک آیت کي د احزابو جنگ ته اشاره شوې، هغه مهال ته چي د مسلمانانو په خلاف ټول دښمنان راغونډ شوي وو، مدینه محاصره وه، د عربو په تاریخ کي دومره ستر لښکر د چا په خلاف نه وو وتلی، مسلمانان د دې ستر لښکر د مخامخ مقابلي توان نه لري، مجبور شوي چي د مدینې منورې شا و خوا خندق وکیني، خو کله چي مؤمنان گوري چي د دوی په خلاف ټول دښمنان په مدینې باندي د پرېکنده ستر برید لپاره راغونډ شوي، راشئ وگورو چي د دې حالت په لیدو او له دغه ستر لښکر

سره د مخامخېدو په دوران کي د دوی حالت څنگه او وینا ئې څه وه؟ قرآن مور ته د دوی حالت داسي انځور کړی: د لښکر په لیدو سره هغوی وویل: دا همغه څه دي چي الله تعالی ئې له مور سره وعده کړې وه، دا وعده چي پر دوی به فتحه او غلبه راکوي، ډاډه او مطمئن دي چي د الله تعالی دا وعده رښتوني ده، د دې په حای چي د ستر لښکر راغونډېدل په دوی کي وېره او خوف راولاړ کړي، د دوی په زړونو کي شک او ریب راپیدا کړي، د دوی د اضطراب او پرېشانی باعث شي، برعکس مطمئن دي چي الله او د هغه پیغمبر، په خپلو وعدو کي رښتوني دي، دا همغه د الله تعالی رښتوني وعده ده چي له مور سره ئې کړې ده، حتماً به مور ته په دوی باندي فتحه او غلبه راکوي، که د دښمنانو راغونډېدا په دوی کي څه زیات کړی وي نو هغه د دوی ایمان او پوخ باور په الله تعالی او د ده په وعدو وو نه بل څه: **وَمَا زَادَهُمْ إِلَّا إِيمَانًا وَتَسْلِيمًا**: په دوی کي ئې بل څه زیات نه کړ مگر ایمان او د الله تعالی په وړاندي انقیاد ئې، يعني دغه حالت باعث شو چي په الله جل شأنه باندي د دوی اعتماد او باور مزید مضبوط، اړیکي ئې له خپل رب سره لازياتي ټینګي شي، او د الله تعالی د اوامرو په وړاندي ئې انقیاد او تسلیمي لازياته شي، گورئ چي په سختو حالاتو کي، د اضطراب او پرېشانی په وخت کي، د دې په حای چي د مؤمنانو په زړونو کي خوف، وېره، جبن او پرېشانی راپیدا شي، برعکس د هغوی ایمان تقویه کېږي، داسي حالات په دوی کي نه راپیدا کوي مگر د ایمان ټینګوالی او د انقیاد زیاتوالی.

په دې ترتيب تاسو گورئ چي په دغسي سختو حالاتو کي به د ايمان په وجه د انسان په زړه کي اطمینان او ډاډ راپيدا کېږي او د عدم ايمان په وجه به انسان مضطرب او پرېشانه وي.

اطاعت

په الله باندي د ايمان بله تقاضا دا ده چي انسان به د خپل رب اوامرو ته غاړه بردي، د الله تعالی دین ته به منقاد وي، اطاعت او مننه به کوي. په عملي توگه د الهي احکامو اطاعت او مننه د ايمان تقاضا ده، کله چي انسان په دې پوه شي چي دا د الله حکم دئ بيا به له څه ځنډ او تأخير نه پرته، فوري اقدام کوي او د حکم د عملي کولو لپاره به ملاتړي، ټوله هڅه به ئي دا وي چي د حکم مطابق عمل وکړي.

دا مطلب د قرآن عظیم الشان په متعددو آیتونو کي بیان شوی، د النساء په سوره کي په دې اړه داسي لولو:

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَطِيعُوا اللَّهَ أَطِيعُوا الرَّسُولَ وَلَا تُؤْتُوا دُبُرَكُمْ وَأَنْتُمْ عَالِمُونَ﴾

﴿يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا أَطِيعُوا اللَّهَ أَطِيعُوا الرَّسُولَ وَلَا تُؤْتُوا دُبُرَكُمْ وَأَنْتُمْ عَالِمُونَ﴾

النساء: ۶۵

نو نه، ستا په رب قسم چي تر هغه ئي ايمان نه دئ راوړی چي تا په خپلمنځيو شخړو کي حکم ونه گرځوي، بيا ستا د پرېکړي په اړه په خپلو زړونو کي تنگوالی ونه مومي او په بشپړه توگه تسليم نه شي. ای پیغمبره! ترڅو چي تا په خپلو شخړو کي حکم ونه نیسي او بيا ستا په

پرېکړې راضي نه شي او په خپلو زړونو کې هيڅ حرج احساس نه کړي او عملاً انقياد ونکړي، مؤمنان نه شي بلل کېدې او د ايمان ادعا ئې نه شي قبلېدې. له دې آيت نه په ډېر وضاحت سره معلومېږي چې د ايمان د قبلېدو لاندې شرايط دي:

- شخړې او منازعات شريعت ته محول کول.
- د اسلام په هرې پرېکړې رضايتمندتوب.
- او هر حکم ته ئې عملاً غاړه ايښودل.

دا آيت موږ ته وايي: تر هغه د چا ايمان اعتبار نه لري چې په خپلو شخړو او مشاجرو کې پيغمبر عليه السلام او هغه دين چې د ده په لاس لېږل شوی د حکم په توگه ونه مني، د خپلو مشاجرو د حل و فصل لپاره هغه ته رجوع ونه کړي، پيغمبر عليه السلام د حکم او قاضي په حيث ونه مني، په فيصلې او پرېکړې راضي او قانع نه وي، د پرېکړې په اړه په خپل زړه کې څه حرج او تنگوالی احساس نه کړي، او تر څو چې عملاً غاړه ورته کښېښودي او عمل پرې ونه کړي.

د انسان ايمان هغه مهال اعتبار لري چې دا درې شرايط تأمين شي: په ټولو شخړو، مشاجراتو او منازعاتو کې هغه دين د حکم په توگه منل او هغه ته رجوع کول چې پيغمبر عليه السلام راوړی، د دين په فيصلې رضايتمندتوب او قناعت، د دين له هيڅ پرېکړې به په خپل زړه کې څه حرج او تنگي نه احساسوي، که دين دا فيصله کړې وه چې د هغه لاس قطع شي، په دې فيصله به راضي وي، که د ده د رجم فيصله ئې کړې وه، په دې به

قانع او راضي وي، او درېم دا چي هغه به عملاً منقاد وي، د دين پرېکړو ته به تسليم وي او دا فيصلې به مني، يعني دين ته د حکمیت لپاره رجوع، په فيصلې باندي رضایت او قناعت او هغه ته عملاً انقياد، دا هغه درې شرطونه دي چي له دې پرته د چا د ايمان دعوی نه منل کېږي.

د دې آيت الفاظ ډېر پرېکنده، قاطع او واضح دي، الله جل شأنه په ټول تأكيد سره فرمايي: اې پيغمبره! ستا په رب دي قسم وي چي تر هغه ئې ايمان نه دئ راوړی، ايمان ئې مقبول نه دئ او الله تعالی د دوی ايمان ته اعتبار نه ورکوي، تر هغه چي همدا درې شرطونه تأمين نه شي. همدا راز فرمايي:

بقره ۱۷۷: ﴿لَا يَجِدُ الْإِيمَانَ إِلَّا جُنَادًا مُخْلِصِينَ أَنفُسَهُمْ لِمَا كَانُوا عَلَىٰ مِنَ الْوَعْدِ لَا يَبْتَغُونَ جَزَاءً مِنَّا أَن نَحْنُ نَقُصِّرَهُمْ فِي الْأَيَّامِ الَّتِي بَعَثْنَا فِي النَّبِيِّينَ الذِّكْرَ الَّذِي أَنبَأُوا أَنفُسَهُمْ وَالَّذِينَ آمَنُوا إِنَّا جَمَعْنَاهُمْ فِي قَلْبِكَ يَا مُحَمَّدُ لَتَبَيِّنَنَّ لَكَ مَا كَانُوا فِي شَكٍّ مِّنْهُ وَلَتُحْكِمَنَّ لَكَ يَدَهُمْ بِمَا عَاهَدُوا عَلَيْكَ وَتُجَنِّبَهُمُ الْفِتْنَةَ الَّتِي كَانُوا فِيهَا يَحْتَدُونَ ۝۱۷۸﴾

۱۷۷: ﴿لَا يَجِدُ الْإِيمَانَ إِلَّا جُنَادًا مُخْلِصِينَ أَنفُسَهُمْ لِمَا كَانُوا عَلَىٰ مِنَ الْوَعْدِ لَا يَبْتَغُونَ جَزَاءً مِنَّا أَن نَحْنُ نَقُصِّرَهُمْ فِي الْأَيَّامِ الَّتِي بَعَثْنَا فِي النَّبِيِّينَ الذِّكْرَ الَّذِي أَنبَأُوا أَنفُسَهُمْ وَالَّذِينَ آمَنُوا إِنَّا جَمَعْنَاهُمْ فِي قَلْبِكَ يَا مُحَمَّدُ لَتَبَيِّنَنَّ لَكَ مَا كَانُوا فِي شَكٍّ مِّنْهُ وَلَتُحْكِمَنَّ لَكَ يَدَهُمْ بِمَا عَاهَدُوا عَلَيْكَ وَتُجَنِّبَهُمُ الْفِتْنَةَ الَّتِي كَانُوا فِيهَا يَحْتَدُونَ ۝۱۷۸﴾

الاحزاب: ۳۶

۱۷۸: ﴿لَا يَجِدُ الْإِيمَانَ إِلَّا جُنَادًا مُخْلِصِينَ أَنفُسَهُمْ لِمَا كَانُوا عَلَىٰ مِنَ الْوَعْدِ لَا يَبْتَغُونَ جَزَاءً مِنَّا أَن نَحْنُ نَقُصِّرَهُمْ فِي الْأَيَّامِ الَّتِي بَعَثْنَا فِي النَّبِيِّينَ الذِّكْرَ الَّذِي أَنبَأُوا أَنفُسَهُمْ وَالَّذِينَ آمَنُوا إِنَّا جَمَعْنَاهُمْ فِي قَلْبِكَ يَا مُحَمَّدُ لَتَبَيِّنَنَّ لَكَ مَا كَانُوا فِي شَكٍّ مِّنْهُ وَلَتُحْكِمَنَّ لَكَ يَدَهُمْ بِمَا عَاهَدُوا عَلَيْكَ وَتُجَنِّبَهُمُ الْفِتْنَةَ الَّتِي كَانُوا فِيهَا يَحْتَدُونَ ۝۱۷۸﴾

با ايمان نارينه او مؤمني نسختي ته دا نه بنايي چي كله الله او د هغه پيغمبر، د كوم كار فيصله وكړي "كوم حكم صادر كړي"، بيا دي دوی لره په خپل كار كي څه اختيار وي، "د دوی نه بيا اختيار سلب شي، بيا به له خنډ او تأخير نه پرته اطاعت او مننه كوي، بيا هغوی ته هيڅ اختيار نه دی پاته، بيا به عملاً منقاد وي" او چا چي له الله او د هغه له پيغمبر نه عصيان او سرغړاوی وكړ، يقيناً چي په څرگنده توگه لاروركي شو.

يعني كله چي يوه مؤمن انسان ته دا خبره معلومه شي چي د يوه كار په اړه د الله تعالى او د هغه د پيغمبر حكم څه دى، له دې وروسته هغه د څه ويلو او له پرېكړې نه مخالفت اختيار نه لري، بيا به كاملاً منقاد وي او حكم ته به غاړه ږدي، دا مطلب حجرات په سوره كي په دې الفاظو راغلى:

﴿قُلْ أَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ﴾

الحجرات: ۱

﴿قُلْ أَطِيعُوا اللَّهَ وَأَطِيعُوا الرَّسُولَ﴾

اې د ايمان خاوندانو! د الله او د هغه د پيغمبر په وړاندي مخكي مخكي مه كېږئ او له الله نه ووبرېئ، يقيناً چي الله ښه پوه اورېدونكى دى.

بايد وگورو چي د الله تعالى او د ده د پيغمبر په وړاندي د مخكي مخكي كېدلو معنى څه ده؟ او په دې سره موږ له څه كولو منعه شوي يو؟ د دې معنى دا ده چي كه ته د كومي قضيې او كار په اړه مخكي له دې چي د الله او د هغه د پيغمبر حكم ځان ته معلوم كړې، مخكي له دې چي درته معلومه شي په دې اړه الهي حكم څه دى، قضاوت يا تبصره كوې يا كوم عملي اقدام كوې، دا د الله او د هغه د رسول په وړاندي تقدم او مخكي مخكي كېدل دي. ستا د ايمان غوښتنه دا ده چي لومړى به ځان پوهوې چي په دې اړه د الله تعالى او د ده د پيغمبر امر څه دى او دين څه هدايت وركوي، تر دې وروسته به اقدام كوې، بيا به د څه ويلو او كولو او تحليل او تبصرې اراده كوې، ته به د يوه مطيع بنده په څېر عمل كوې، هغه چي اقتداء كوي او له ځان نه مقتدا او امام نه جوړوي، مخكي مخكي نه ځي،

بلڪي د يوه مطيع او منقاد بنده په توگه اطاعت کوي او د پيغمبر په پل درومي. که تا د کوم کار په اړه مخکي له دې نه چي وپوهېږي د الله او د هغه د پيغمبر حکم او فيصله په دې اړه څه ده، کومه تبصره وکړه، يا دي کوم اقدام وکړ، تا تقدم کړي، دا تقدم هم په خبرو کي دئ او هم په عمل کي، حکه د آيت په پای کي راغلي چي الله جل شأنه اورېدونکی علیم ذات دئ. ستاسو په هغو خبرو هم پوهېږي او اورې ئې چي په هغو کي مو د الله او پيغمبر په وړاندي تقدم کړي او ستاسو په هغو کارونو هم پوه دئ چي هغه مو د الله او د هغه د پيغمبر په امر نه، بلکي له خپله طرفه، په خپله خوښه او د خپل تصميم په بنا تر سره کړي، مخکي له دې نه چي وگورئ د الله او د پيغمبر حکم ئې په دې اړه څه دئ؟
 همدا راز راخي چي:

﴿لَا تَجِدُ أُمَّةَ نَصَرَ دِينَهُ إِلَّا يَكْفُرَ بِهَا وَلَوْ كَانَ آبَاؤُهَا أَوْ أَبْنَاؤُهَا أَوْ إِخْوَانُهَا أَوْ حُلَمَاءُهَا يَضِلُّونَ أَوْ يَكْتُمُونَ إِلَيْهَا وَإِنَّ أَكْثَرَهُمْ لَفَاسِقُونَ﴾

محمد: ۳۳

﴿لَا تَجِدُ أُمَّةَ نَصَرَ دِينَهُ إِلَّا يَكْفُرَ بِهَا﴾

اې د ايمان خاوندانو! د الله اطاعت وکړئ او د پيغمبر اطاعت وکړئ، او خپل عملونه مه باطلوئ.

د دې آيت معنی دا ده چي کوم عمل د الله او د هغه د پيغمبر د اطاعت له مخي نه وي، هغه عمل د الله په وړاندي باطل دئ، هر څه چي کوي بايد په دې اساس او له دې احساس سره ئې وکړي چي په دې سره د الله او د الله د پيغمبر اطاعت کوي، يعني کوم عمل چي د الله او د پيغمبر د اطاعت

په بنا نه وي هغه باطل دی او د الله تعالی په وړاندي هېڅ ارزښت او اعتبار نه لري.

دې مطلب ته د النور په سوره کي په دې الفاظو سره اشاره شوې:

لَا تُدْرِكُهُ الْبَصَرُ ۖ هُوَ فِي سَمَاءٍ دُونَ السَّمَاءِ ۖ يُرْسِلُ السَّمَاءَ مَدِينًا ۚ وَهُوَ عَالِمُ الْغُيُوبِ

لَا تُدْرِكُهُ الْبَصَرُ ۖ هُوَ فِي سَمَاءٍ دُونَ السَّمَاءِ ۖ يُرْسِلُ السَّمَاءَ مَدِينًا ۚ وَهُوَ عَالِمُ الْغُيُوبِ

النور: ۵۱

یقناً کله چي مؤمنان د الله او د ده د رسول لوري ته د دې لپاره وبلل شي چي د دوی تر منځ پرېکړه وکړي، نو د دوی وينا له دې پرته بل څه نه وي چي وايي: وامو ورېده او اطاعت مو وکړ، او همدا ډله بريالي دي.

يعني د واقعي مؤمنانو قول او وينا په هغه وخت کي چي د الله او پيغمبر لوري ته په دې خاطر وبللي شي چي د دوی په منازعاتو او مشاجراتو کي حکم وکړي داسي وي: سمعنا و اطعنا يوازي دغه خلک به فلاح او بريا ترلاسه کوي.

وروسته فرمايي:

بَرَاءَةٌ مِنَ اللَّهِ وَرَسُولِهِ ۚ وَمَنْ يُشَاقِقِ اللَّهَ وَرَسُولَهُ أُو۟لَٰئِكَ يَتُوبُ إِلَىٰ اللَّهِ مَن يَشَاءُ ۗ وَاللَّهُ عَزِيزٌ ذُو انۢنۢبَاطٍ

النور: ۵۲

۞

او چا چي د الله او د هغه د پيغمبر اطاعت وکړ او ترې ووېرېدو، نو همدغه کسان بريالي دي.

گورئ چي له الله تعالى نه وېره او تقوى درلودل او د الله او د هغه د پيغمبر اطاعت، د کاميابۍ او بري عوامل دي.

دوستي او دښمني د الله لپاره

په الله باندې د ايمان بله تقاضا دا ده چي د انسان مينه او دوستي به هم د الله لپاره وي او دښمني، کرکه او بغض به ئې هم د الله لپاره وي. يعني الحب في الله و البغض في الله: محبت د الله تعالى لپاره او د الله په لار کي او دښمني، بغض، کرکه او عداوت د الله په لار کي او د الله لپاره، دا مطلب هم د قرآن عظيم الشان د گن شمېر آيتونو په ترڅ کي ، د ايمان د غوښتنې او تقاضا په توگه معرفي شوی، لکه چي راځي:

﴿مَنْ يُؤْتِكُمْ ذَاتًا مِنْ حَتَمِ اللَّهِ يَتْلُوكَ كَقُرْآنٍ كَرِيمٍ﴾
﴿لَا يَأْتِيهِ الْبُزْؤُا وَلَا نَوْمٌ وَلَا يَأْكُلُ وَلَا يَسْتَبْشِرُ﴾
﴿لَا يَأْتِيهِ الْبُزْؤُا وَلَا نَوْمٌ وَلَا يَأْكُلُ وَلَا يَسْتَبْشِرُ﴾
﴿لَا يَأْتِيهِ الْبُزْؤُا وَلَا نَوْمٌ وَلَا يَأْكُلُ وَلَا يَسْتَبْشِرُ﴾
﴿لَا يَأْتِيهِ الْبُزْؤُا وَلَا نَوْمٌ وَلَا يَأْكُلُ وَلَا يَسْتَبْشِرُ﴾
﴿لَا يَأْتِيهِ الْبُزْؤُا وَلَا نَوْمٌ وَلَا يَأْكُلُ وَلَا يَسْتَبْشِرُ﴾

المجادله: ۲۲

﴿لَا يَأْتِيهِ الْبُزْؤُا وَلَا نَوْمٌ وَلَا يَأْكُلُ وَلَا يَسْتَبْشِرُ﴾

هغه قوم چي په الله او په آخرت ئې ايمان وي هيڅکله داسي ونه مومي چي

له هغه چا سره دوستي وكړي چي له الله او د هغه له پيغمبر سره ئې
 دښمني كړې وي، كه څه هم دا د دوى پلرونه وي، زامن ئې وي، وروڼه ئې
 وي او خپلوان ئې وي، همدغه كسان دي چي الله د دوى په زړونو كي ايمان
 ثبت كړى او په خپله روح (غيبى فيض) سره ئې د دوى مرسته كړې، هغوى
 به داسي جنتونو ته داخل كړي چي (د ونو او بنگلو" لاندې ئې نهرونه
 بهېږي، په هغه كي تلياڼه، الله له دوى راضي شوى او دوى له الله راضي
 شوي، همدغه كسان د الله حزب دئ، "د الله د حزب غړي دي" يقيناً د الله
 حزب بريالى دئ

دلته د الله د حزب د غړو خصوصيات او مواصفات ښودل شوي چي دا
 دي: له هغه چا سره دوستي نه كوي چي د الله او د هغه له پيغمبر سره ئې
 دښمني كړې وي كه څه هم هغه د دوى پلرونه وي، زامن ئې وي، وروڼه ئې
 وي او خپلوان ئې وي.

د المائدې په سوره كي راځي چي:

De k \$ > 4m b1u (qzB# Uiv%Q 1/2qBdr © \$AqGf ` Br

المائدة: ٥٦

ÇIË bq7b99\$

او څوك چي له الله او د ده له پيغمبر او مؤمنانو سره دوستي كوي نو بې
 شكه چي همدا د الله حزب غالب دئ.

دلته د الله تعالى مؤمنو بندگانو ته د حزب الله نوم وركړى شوى، او
 ويل شوي: د الله تعالى حزب له هغو كسانو جوړ شوى چي دوستي ئې

يوازي له الله تعالى، د ده له پيغمبر او مؤمنانو سره وي، دا حزب فاتح او غالب دى او الله تعالى ئې د غلبي ذمه وار.

د التوبه په سوره كې همدا مطلب په دې الفاظو راغلى:

﴿ رَأَىٰ ۙ فُجْرًا كَثِيرًا ۙ لَغْوًا يُسْوَأُ بِهِ نَفْسُهُ وَيُرِيدُ الْمَوْتَ ۙ وَيَسْتَغْفِرُ لَهُ وَيُكْفِرُ بِهِ وَإِنَّ رَبَّهُ لَبِصِيرٌ ۝١٧٩﴾

﴿ قَدْ فَتِنَّا آلَ فِرْعَوْنَ ۚ بَشَرًا لَّمْ يَلْمِزْهُمْ مِن شَيْءٍ ۚ وَأَنبَتْنَا لَهُمْ قَلْبًا مِّن دُونِ قُلُوبِهِمْ لِيَعْرِضُوا لَهُمْ آيَاتِنَا ۚ فَذُوقُوا الْعَذَابَ بِمَا كَانُوا يُعْرِضُونَ ۝١٨٠﴾

﴿ يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِنِّي جَاءْتُكُم بِالْبَيِّنَاتِ لِيُعْرِضَ عَلَيْكُمُ الْخِلَافَ مَن لَّمْ يَرْغَبْ فِي الْبُخْلِ ۚ وَالْبُخْلُ وَسْوَءٌ مِّنَ الْعَمَلِ ۚ إِنِّي جَاءْتُكُمْ بِالْحَقِّ ۚ وَإِنِّي لَمِّنكُمْ ۚ وَمَنْ يَتَّبِعْهُ فإِنَّهُ عَلَىٰ سَرِيلٍ غَاطِقٍ ۚ إِنَّهُ مُعَذِّبُكُمْ بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ ۝١٨١﴾

﴿ قُلِ اللَّهُ يَتَّبِعُ الْمُؤْمِنِينَ ۝١٨٢﴾

التوبه: ٧١

بايمانه نارينه او نسخي، حيني ئې د حينو نورو دوستان دي، په معروف امر كوي، له منكر نه ممانعت كوي، لمونځ قانموي، زكات وركوي او د الله او د هغه د پيغمبر اطاعت كوي، همدا كسان دي چې ډېر ژر به الله په دوى رحم وكړي، يقيناً چې الله باحكمته عزتمن دى.

دا آيت مور ته لارښوونه كوي چې د مؤمنانو ترمنځ به تل د دوستۍ او ولايت، د يو بل نه د دفاع او حمايت او د يوه بل مرستي ته د راوړاندي كېدلو تعلق وي.

قرآن فرمايي چې هره انساني ډله د خاصو اخلاقي او فكري مواصفتو پر بنسټ جوړېږي، لكه څنگه چې د مؤمنانو ترمنځ به د دوستۍ او مينې اړيكې وي، همدا راز به د منافقينو د ټولگي ترمنځ خاص روابط وي، منافقين به د يو بل په څنگ كې وگورئ:

س رابو 4 ټول : ب ټولې مېړني، ټولې ټولې

ټولې ټولې، س ټولې ټولې ټولې ټولې ټولې ټولې

ټولې ټولې ټولې ټولې ټولې ټولې ټولې ټولې

منافقين حِينِي د حِينو نورو له ډلي څخه دي، د منكر سپارښتنه كوي، له
نېښكڼو نه مخنيوی كوي، خپل لاسونه (د خیر له كار او د مال له انفاق نه)
بندوي، دوی خدای هېر كړی او خدای دوی هېر كړي، يقيناً چي منافقين
فاسقان دي.

گورئ چي د منافقينو تر منح د دوستۍ اړيكي نشته، هسي د يوې ډلي
غري دي، نفاق او منافقت سره يوځای كړي دي، د دوی ترمنح د ولايت
هغه رابطه نشته چي د مؤمنانو ترمنح وي، دا ځكه چي منافق يو غرضي
انسان وي، هغه له هېچا سره داسي اړيكي نه ساتي چي په اخلاص او
صداقت ولاړي وي، د خپل ملگري مرسته وكړي، حمايت ته ئې راوړاندي
شي او د ده په خاطر كوم خطر ومني، كه څه هم هغوی د يوه صف او
ټولگي غري دي خود هغوی ترمنح د ولايت او دوستۍ رابطه نه وي.
همدا راز كافران هم حِينِي د حِينو نورو اولياء دي:

الانفال: ٧٣ ... ټولې ټولې ټولې ټولې ټولې ټولې ټولې ټولې

او كافران حِينِي د حِينو نورو اولياء دي.
همداراز قرآن فرمايي چي ظالمان هم حِينِي د حِينو نورو دوستان دي

او د هغوی مرسته کوي، یوازي د منافقینو ترمنځ د دوستۍ او و لایت رابطه نشته، د یو بل په څنگ کي وي، د یوه صف او د یوې ډلي غړي وي خو د هغوی ترمنځ دوستي نشته او یو د بل اولیاء نه دي.

قرآن عظیم الشان فرمایي:

09r NAZB (#Bgy_ Uir%G? \$Uref \$09r (#qab& O6Am O&

? # 47F <9r UuZBsB9\$Vr 3/4qI3d Wv k \$Erb` B (#aj Gf

التوبه: ۱۶

CIÈ 6 qe!è\$ \$JlZlZ

آيا گمان مو کړی چې همداسي به پرېښودی شی، حال دا چې تراوسه الله ستاسو هغه کسان نه دي معلوم کړي چې جهاد ئې کړی او له الله او د ده له رسول او مؤمنانو نه پرته ئې د اسرارو بل محرم ځانته نه دی غوره کړی. او الله ستاسو له کړو وړو ښه خبر دی.

تر څو چې الله جل شأنه د مؤمنانو په ډلي کي دغه کسان نه وي تفکيک کړي، مجاهدين ئې نه وي معلوم کړي او هغه ئې نه وي بېل کړي چې له الله تعالی، د هغه له پیغمبر او له مؤمنانو نه پرته بل څوک د پټ دوست په توگه نه نیسي، گمان مه کوئ چې الله جل شأنه به تاسو همدغسي خپلي مخي ته پرېږدي او له ابتلاءاتو او آزموینو سره به مو مخامخ نه کړي!!

پیغمبر علیه السلام فرمایي:

عن أبي هريرة قال قال رسول الله صلى الله عليه وسلم: لا تدخلون الجنة حتى تؤمنوا ولا تؤمنوا حتى تحابوا أولا أدلكم على شيء إذا فعلتموه تحاببتم؟ أفشوا السلام بينكم. رواه مسلم

له ابوهريره رضى الله عنه روايت دئ چي رسول الله صلى الله عليه وسلم وفرمايل: جنت ته به داخل نه شئ تر خو ايمان را نه وړئ او ايمان به مو و نه منل شي تر خو له يوه بل سره مينه او محبت و نه لرئ، آيا داسي څه دروښيم چي په کولو سره به ئې په تاسو کي مينه او محبت راپيدا کېږي؟ په خپلو منځونو کي سلام خور او عام کړئ.

يعني الله جل شأنه به ستاسو ايمان په هغه صورت کي قبلوي چي په خپلو منځونو کي مو مينه او محبت وي، چي همدا د ايمان تقاضا ده او د همدې په وجه به جنت ته ځئ.

ابوهريره رضى الله عنه روايت کوي چي رسول الله صلى الله عليه وسلم وفرمايل:

عن أبي هريرة: عن النبي صلى الله عليه وسلم أن رجلاً زار أخاه في قرية أخرى فأرصد الله له على مدرجته ملكاً فلما أتى عليه قال أين تريد؟ قال أريد أخاً لي في هذه القرية قال هل لك عليه من نعمة تربها؟ قال لا غير أني أحببته في الله عز وجل قال فإنني رسول الله إليك بأن الله قد أحبك كما أحببته فيه. رواه مسلم

يو کس د خپل داسي ورور ليدو ته ولاړ چي د الله لپاره ئې له هغه سره وروري وه او په بل کلي کي اوسېدو، نو الله د ده د ورتلو په لار کي يوه

فرشته ولېرله، کله چې هلته ورسېدو ورته وئې ويل: چېرې د تلو اراده لرې؟ وئې ويل: په دې کلي کې مې د خپل يوه ورور د "لیدو" اراده کړې "فرشتې" وويل: آیا له هغه کس سره دي کوم نعمت "لکه مال، زمکه، او بل څه" دی چې پالنه ئې کوې؟ وئې ويل: نه "هیڅ څه مو ترمنځ نشته" مگر دا چې زه د الله لپاره له هغه سره مینه لرم، فرشتې ورته وويل: زه د الله استازی يم، چې ستا په لوري "له دې زېرې سره راغلی يم چې" یقیناً الله جل شأنه له تا سره داسې مینه ساتي لکه په تا چې د ده لپاره هغه کس گران دئ.

په بل حدیث کې راځي:

ان رسول الله صلى الله عليه وسلم خرج على حلقة من أصحابه فقال ما أجلسكم قالوا جلسنا نذكر الله عز وجل ونحمده على ما هدانا للإسلام ومن علينا بك قال آله ما أجلسكم الا ذلك قالوا آله ما أجلسنا الا ذلك قال أما اني لم استحلفكم تهمة لكم وانه أتاني جبريل عليه السلام فأخبرني ان الله عز وجل يباهي بكم الملائكة.

رسول الله صلى الله عليه وسلم د خپلو یارانو په یوې حلقي او ډلي راووت او وئې ويل: څه شي سره یو ځای کښېنولي یاست؟ وئې ويل: ناست یو الله یادوو او د ده شکر ادا کوو چې موږ یی د اسلام په لوري هدایت کړو او په موږ ئې پېرزوینه وکړه، وئې فرمایل: آیا واقعاً همدا د الله ذکر او خاطر سره راغونډ او یوځای کښېنولي یئ؟ وئې ويل: په الله قسم چې موږ نه یو کښېنولي مگر همدې شي، وئې فرمایل: ما د دې لپاره قسم درنکړ چې

تاسو ته کوم تهمت (راجع کوم) خو ما ته جبرئیل راغی او دا خبر ئې راکړ
چي يقيناً الله د فرشتو په وړاندي په تاسو فخر کوي.

همدا راز فرمايي:

الرجل علی دین خلیله فلینظر احدکم من یخالل.

هر سړی د خپل دوست په دین وي، نو ستاسو هر یو دي وگوري چي له چا
سره دوستي کوي.

همدا راز د هغو کسانو د اوچت او لوړ مقام په اړه فرمايي چي د الله

لپاره یو له بل سره مینه ساتي:

عن أبي زرعة بن عمرو بن جرير أن عمر بن الخطاب قال: قال النبي
صلى الله عليه وسلم "إن من عباد الله لأناسا ما هم بأنبياء ولا شهداء
يغبطهم الأنبياء والشهداء يوم القيامة بمكانتهم من الله تعالى" قالوا
يا رسول الله تخبرنا من هم؟ قال: "هم قوم تحابوا بروح الله، على غير
أرحام بينهم ولا أموال يتعاطونها فو الله إن وجوههم لنور وإنهم على
نور لا يخافون إذا خاف الناس ولا يحزنون إذا حزن الناس وقرأ هذه
الآية: ألا إن أولياء الله لا خوف عليهم ولا هم يحزنون.

يقيناً چي د الله له بندگانو نه ځيني داسي دي چي که څه هم نه انبياء دي او
نه شهداء، خو د قيامت په ورځ به حتی انبياء او شهداء پدوی غبطه کوي، د
هغه مقام او منزلت په وجه چي د الله په خوا کي به ئې لري. صحابه وو
وويل: يا رسول الله! مور پوه کړه چي دوی څوک دي؟ وئې فرمايل: دا هغه
ډله ده چي په الهي فيض او پېرزويني سره ئې يوه له بل سره مینه ساتله،

پرته لدې چې د دوی ترمنځ د خپلوی اړیکي وي او پرته له دې چې د دوی ترمنځ د مال د راکړې وړکړې معامله وي "یوازي په الله ایمان په خپلو منځونو کې سره نږدې کړي او له یوه بل سره مینه لري" په الله قسم چې د دوی مخونه به د نور په شان وي او دوی به په نور او رڼا وي، کله چې خلک وېرې اخستي وي دوی به نه وېرې او کله چې خلک غمجن شي دوی به نه غمجن کېږي او بیایې دا آیت تلاوت کړ: پوه شه چې یقیناً د الله دوستان داسې دي چې نه پر دوی خوف او وېره شته او نه به دوی غمجن شي.

په حدیث قدسي کې راځي چې الله جل شأنه فرمايي:

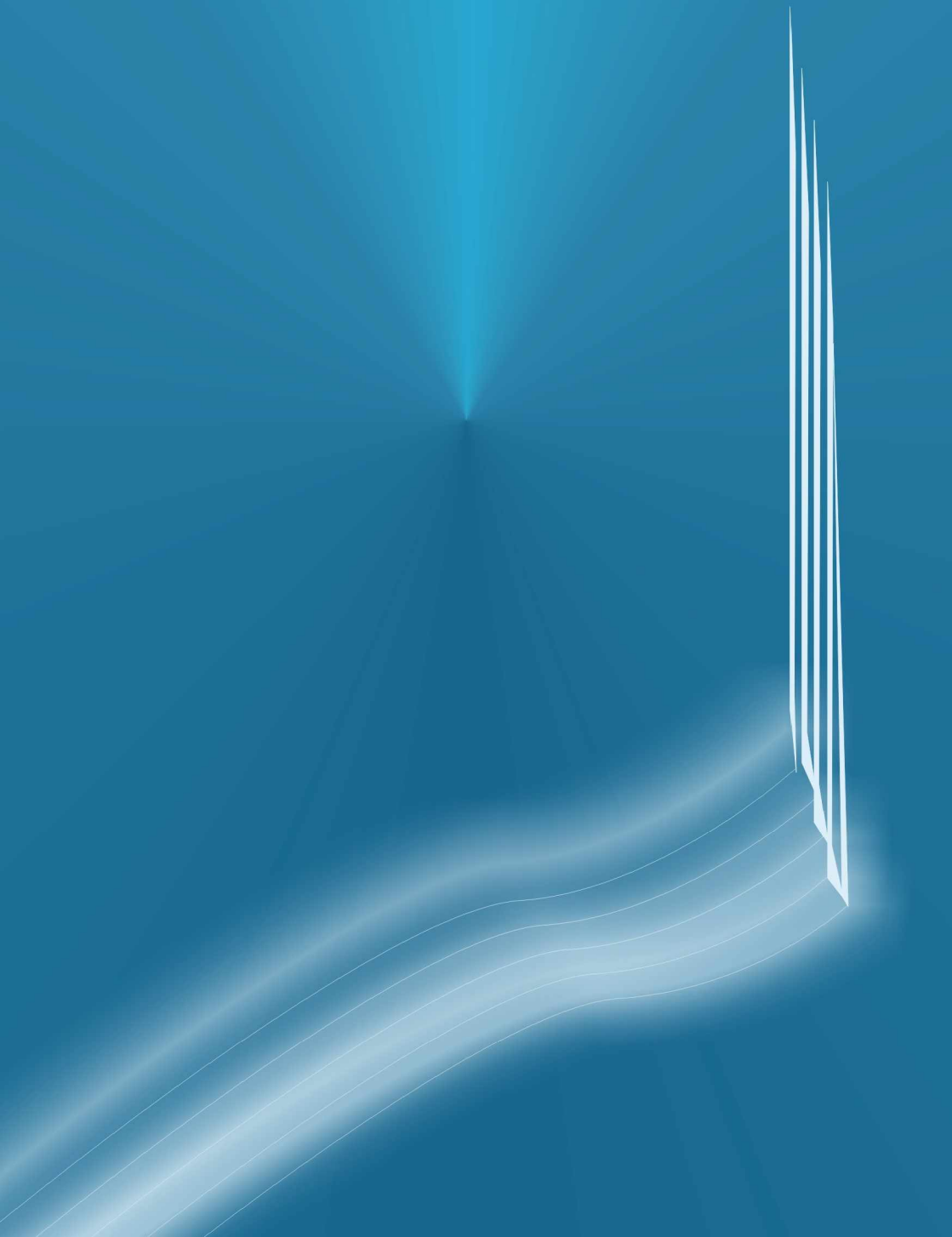
وجبت محبتي للمتحابين في و المتجالسين في و المتزاورين في و المتبازلين في.
رواه احمد

زما محبت هغه چا لره واجب او لازم شو چې په خپلو منځونو کې زما لپاره مینه او محبت ساتي او زما لپاره په خپلو منځونو کې سره کښیني او زما لپاره یو د بل زیارت او لیدلو کتلو ته درومي او زما په خاطر یو د بل لپاره بذل کوي، قرباني ورکوي او خپل مال لگوي.

یعني د چا چې دا څلور صفات وي د هغوی لپاره زما محبت واجب شوی دی، زه به له هغه چا سره مینه او محبت ساتم چې: زما لپاره خپلو منځونو کې مینه ساتي، خپلو منځونو کې ناسته ولاړه لري، یو د بل زیارت او لیدلو ته ځي او زما په خاطر په خپلو منځونو کې مالونه لگوي، هدیه او تحفه ورکوي او یو خپل مال بل ته ورکوي. د چا تر منځ چې همدغه تعلقات وي الله جل شأنه خپل محبت هغوی لره لازم کړی، الله جل شأنه دی موږ

له همدې ډلي څخه وگرځوي.

سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ وَبِحَمْدِكَ، أَشْهَدُ أَنْ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ
أَسْتَغْفِرُكَ وَأَتُوبُ إِلَيْكَ

**Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library**